

PL ISSN 0033-202X

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

przeгляд biblioteczny

Rok założenia 1927

ROCZNIK	81
<hr/>	
zeszyt	1

Warszawa 2013

PL ISSN 0033-202X

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

przeгляд biblioteczny

Rok założenia 1927

ROCZNIK	81
<hr/>	
zeszyt	1

Warszawa 2013

RADA REDAKCYJNA

Elżbieta Barbara Zybert – przewodnicząca, Bożenna Bojar, Sabina Cisek,
Jerzy Franke, Ewa Głowacka, Elżbieta Gondek, Mirosław Górny,
Henryk Hollender, Artur Jazdon, Maria Juda, Dariusz Kuźmina,
Maria Lenartowicz, Marek Nahotko, David Nicholas,
Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Maria Próchnicka, Jadwiga Sadowska,
Krystyna Sanetra, Marta Skalska-Zlat, Elżbieta Stefańczyk, Jolanta Stępniaik

Dofinansowano ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

REDAKCJA

Barbara SOSIŃSKA-KALATA – redaktor naczelna

Ewa CHUCHRO – sekretarz redakcji, redaktor językowy

Dorota GRABOWSKA – redaktor tematyczny

Anna LIS – redakcja techniczna i korekta

Agnieszka KASPRZYK – tłumaczenie na język angielski

Adres redakcji i wydawcy:

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7

tel.: (+48 22) 827-52-96

e-mail: przeglad.biblioteczny.iinsb@uw.edu.pl

Niniejsza wersja papierowa jest pierwotną wersją czasopisma

Zawartość „Przeglądu Bibliotecznego” jest cytowana w czasopiśmie abstraktowym „Library and Information Science Abstracts” oraz w dostępnej w Internecie bibliografii „The Central European Journal of Social Sciences and Humanities”

Pełne teksty roczników 1927-2010 dostępne
w Bibliograficznej Bibliotece Cyfrowej: www.bbc.uw.edu.pl/dlibra

TREŚĆ

A r t y k u ł y

SEBASTIAN D. KOTUŁA: Dziedzictwo kultury książki a środowisko cyfrowe World Wide Web	5
LILIANNA NALEWAJSKA: Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian	19
MONIKA WÓJCIK-BEDNARZ: Transfer kultury i nauki z Austrii w sieci bibliotek austriackich za granicą	33

S p r a w o z d a n i a

„Kulturowa tożsamość książki”. Międzynarodowa Konferencja Naukowa (Wrocław, 5-7 grudnia 2012 r.) (<i>Magdalena Przybysz-Stawska</i>)	43
--	----

R e c e n z j e i p r z e g l ą d y p i ś m i e n n i c t w a

<i>Designing Library Space for Children</i> . Ed. by Ingrid Bon, Andrew Cranfield and Caren Later. Berlin-Boston 2012 (<i>Bogumiła Staniów</i>)	49
Davies Gill, Richard Balkwill: <i>The Professionals' Guide to Publishing. A practical introduction to working in the publishing industry</i> . London-Philadelphia-New Delhi 2011 (<i>Ewa Jabłońska-Stefanowicz</i>)	52
Barbara Mauer-Górska: <i>Biblioteki w ochronie i promocji zdrowia</i> . Kraków 2012 (<i>Maria Kocójowa</i>)	56
Dobra kultury w sieci (<i>Remigiusz Sapa</i>)	58
Przegląd piśmiennictwa krajowego (<i>Barbara Koryś</i>)	62
Z lektur zagranicznych (<i>Jacek Wojciechowski</i>)	66

Z ż y c i a S B P	77
-----------------------------	----

Kronika życia naukowego (<i>Ewa Chuchro</i>), <i>Barbara Sosińska-Kalata</i>)	87
--	----

Wskazówki dla autorów	109
---------------------------------	-----

TABLE OF CONTENTS

Articles

SEBASTIAN D. KOTUŁA: The Heritage of Book Culture Confronted with Digital Environment of World Wide Web	5
LILIANA NALEWAJSKA: Didactics in Academic Libraries. The Analysis of Needs and Possible Changes	19
MONIKA WÓJCIK-BEDNARZ: The Transfer of Austrian Culture and Science within the Network of Austrian Libraries Abroad	33

Reports

„The cultural identity of the book”. International Scientific Conference (Wrocław, December 5-7, 2012) (<i>Magdalena Przybysz-Stawska</i>)	43
--	----

Reviews and literature surveys

<i>Designing Library Space for Children</i> . Ed. by Ingrid Bon, Andrew Cranfield and Caren Later. Berlin-Boston 2012 (<i>Bogumiła Staniów</i>)	49
Davies Gill, Richard Balkwill: <i>The Professionals' Guide to Publishing. A practical introduction to working in the publishing industry</i> . London-Philadelphia-New Delhi 2011 (<i>Ewa Jabłońska-Stefanowicz</i>)	52
Barbara Mauer-Górska: <i>Biblioteki w ochronie i promocji zdrowia (Libraries in Health Protection and Promotion)</i> . Kraków 2012 (<i>Maria Kocójowa</i>)	56
<i>Dobra kultury w Sieci (Cultural assets on the Web)</i> (<i>Remigiusz Sapa</i>) . .	58
Polish literature survey (<i>Barbara Koryś</i>)	62
Foreign publications (<i>Jacek Wojciechowski</i>)	66

News from SBP (Polish Librarians Association)	77
---	----

Chronicle of academic life (<u>Ewa Chuchro</u>), <i>Barbara Sosińska-Kalata</i>)	87
---	----

Guidelines for Authors	109
----------------------------------	-----

*To jest ukryta zasada naszego życia:
na naszej drodze we właściwej godzinie właściwy człowiek,
właściwe przeżycie, właściwe słowo*

Lulu von Strauss

**Z wielkim bólem i niedowierzaniem 26 marca 2013 r.
pożegnaliśmy sekretarza naszej Redakcji**

dr Ewę Chuchro

**wspaniałą Koleżankę, serdeczną Przyjaciółkę
i dzielnego Człowieka.**

**Pustka, którą po sobie pozostawiła jest ogromnie bolesna.
Ten ostatni współredagowany z Ewą zeszyt
chcemy dedykować Jej pamięci**

Barbara Sosińska-Kalata, redaktor naczelna „Przeglądu Bibliotecznego”
Dorota Grabowska, redaktor „Przeglądu Bibliotecznego”

SEBASTIAN D. KOTUŁA

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
e-mail: sdkotula@o2.pl

DZIEDZICTWO KULTURY KSIĄŻKI A ŚRODOWISKO CYFROWE WORLD WIDE WEB¹

Sebastian D. Kotuła – asystent w Zakładzie Informatyki i Informatyki w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zajmuje się rolą Internetu (w szczególności World Wide Web) oraz technologii informacyjnych w komunikacji bibliologicznej. Wybrane publikacje: *Konwergencja mediów książki i Internetu*. W: *Nowe media a media tradycyjne: prasa, reklama, Internet*. Pod red. Marka Jezińskiego. Toruń: Wydaw. Adam Marszałek 2009, s. 241-255; *Od Web 1.0 do biblioteki 2.0. Zagadnienia Informatyki Naukowej* 2008, nr 1, s. 27-34.

SŁOWA KLUCZOWE: Kultura książki. World Wide Web (WWW).

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy World Wide Web (WWW) znajduje się pod wpływem kultury książki? Tym samym skupiono się na wykazaniu analogii pomiędzy WWW a kulturą książki. **Metody badań** – W przeprowadzonych analizach posłużono się metodą deskryptywno-porównawczą. **Wyniki** – W komunikacji elektronicznej powszechnie korzysta się z kodów pisemnych oraz z obiektu, jakim jest strona. Poza tym różnorodne projekty sieciowe nawiązują do przedsięwzięć mieszczących się w ramach działalności bibliotecznej. Wskazano na paralele między WWW a bibliotecznym zadaniem gromadzenia bogactwa piśmienniczego *in corpore* i udostępnienie go *in situ* (idea stworzenia pełnego repozytorium piśmiennictwa) oraz między sposobem organizowania wiedzy w postaci zatomizowanej bliskiej sposobowi przechowywania wiedzy w encyklopediach (idea stworzenia skwantyfikowanego uniwersum informacyjnego). Wykazane podobieństwa wpływają na porównywanie WWW do czytelnicy i książki (podobieństwa strukturalno-metaforyczne) oraz do biblioteki (podobieństwa koncepcyjno-strukturalne). **Wnioski** – World Wide Web znajduje się pod wpływem kultury książki, tj. koncepcyjnie, strukturalnie i metaforycznie czerpie z jej dorobku.

¹ Publikacja powstała w ramach grantu Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

WSTĘP

Warto przypomnieć, że Internet, jak każde medium masowe po książce drukowanej, tworzony był na jej fundamencie. Książka drukowana jest bowiem podstawą wszelkich mediów masowych². Już z tego powodu można uznać, iż kultura książki³ (i jej dziedzictwo) w określony sposób musiało wpłynąć na kształt Internetu, a także na kształt usługi World Wide Web⁴. Komunikacja elektroniczna (np. webowa) jest komunikacją wykorzystującą różne języki, poczynając od binarnego kodu digitalnego, poprzez kody takie, jak HTML, za pośrednictwem których odbywa się dopiero komunikacja w językach naturalnych. Dziś, również pismo zostało „przeniesione z nośnika papierowego na ekran monitora, ale to są warianty tego samego języka” (Wojciechowski, 2010, s. 12). „Trzy zasadnicze postaci utrwalenia i istnienia piśmiennictwa – skryptograficzna, typograficzna i cyfrowa – wyznaczają jednocześnie trzy główne okresy historii języka zapisanego: epokę rękopisu, druku i zapisu cyfrowego” (Migoń, 2009, s. 15). Warto posłużyć się jeszcze jednym cytatem, tym razem z obszaru medioznawstwa. „Historia mediów zatoczyła tak oto koło – druk, który stał się pierwszym powszechnym technologicznym językiem (interfejsem) kultury, wraz z nadejściem mediów cyfrowych został najpierw przez nie zdigitalizowany, a następnie użyczył im swoich symbolicznych potencji i gramatyk, stając się znów pierwszym, tym razem w domenie cyfrowej, automatycznym interfejsem” (Celiński, 2010, s. 88)⁵. Jak widać, medioznawczy punkt widzenia jest nieco węższy, gdyż uznaje druk za czynnik kształtujący sieciową przestrzeń cyfrową, natomiast perspektywa bibliologiczna jest szersza, nakazuje bowiem w kulturze piśmiennej, nie w samym druku, widzieć czynnik, pod wpływem którego znajduje się przestrzeń Internetu.

Jak się wydaje, drugie spojrzenie precyzyjniej wskazuje na wzorzec, bowiem nie tylko z druku, lecz w ogóle z całej kultury książki, na którą składa się zarówno dorobek rękopiśmienny, jak i typograficzny, Web wiele odziedziczył i przejął. Zapoznając się z tekstem umieszczonym na stronach WWW, można dostrzec tendencję do standaryzacji i jednocześnie podobieństwo do książek rękopiśmiennych. „Czytelnik w prosty sposób może odkodować możliwości pracy nad danym tekstem, stwarzane przez dowolny program komputerowy, widoczne w różnej postaci na ekranie. Jeśli pewien fragment tekstu jest w specjalny sposób wyróżniony (koloremą czcionką czy podkreśleniem), możemy spodziewać się, że w tym miejscu znajduje się połączenie hipertekstowe z innym fragmentem tego dokumentu lub innym tekstem, jeśli na pasku narzędzi znajdują się ikonki zawierające obrazy strzałek (skierowanych w lewo i w prawo) najpraw-

² Pogląd taki reprezentują m.in. Tomasz Goban-Klas oraz Marshall McLuhan: „Historię nowoczesnych mediów rozpoczyna pojawienie się książki drukowanej” (Goban-Klas, 2005, s. 18), „Książka drukowana była pierwszym narzędziem kultury masowej” (McLuhan, 2001, s. 442).

³ W pojęciu *kultura książki* „mieszcza się wszystkie materialne i duchowe aspekty książki, tradycje i dziedzictwo, uniwersalizm i multifunkcjonalność” (Migoń, 2004). Zob. także Migoń, 2003.

⁴ Najpowszechniejszą usługą Internetu jest, jak się wydaje, World Wide Web. Większość internautów korzysta z pośrednictwa WWW, dlatego też tę usługę poddano analizie porównawczej. Formą skróconą określenia *World Wide Web* jest *WWW* oraz *W3*, określeniem synonimicznym zaś *Web*.

⁵ Niektórzy komunikolodzy zwracają jednak uwagę na fakt, iż sposób odbioru tekstu w Internecie jest różny od sposobu odbioru tekstu drukowanego, ponieważ internauci w celu znalezienia potrzebnych informacji „skanują” strony internetowe, a nie czytają (Walorska, 2010, s. 85).

dopodobniej mamy możliwość przeniesienia się o jedną stronę do tyłu lub do przodu, itd. Zatem, podobnie jak to miało miejsce w średniowiecznych manuskrypcach, wizualna prezentacja elektronicznego tekstu, a także zestaw informacji znajdujący się w jego otoczeniu, stanowią pewne orientacyjne elementy, które kierują aktywnością czytelnika podczas lektury elektronicznego dokumentu” (Górska, 2001). Patrząc z innej strony, można odnieść wrażenie, iż wraz z sukcesywnym, znacznym wzrostem produkcji wydawniczej, zainicjowanym wprowadzeniem techniki drukarskiej, pojawiła się potrzeba i pomysły na wykorzystanie istniejących oraz opracowanie nowych technologii, ułatwiających dostęp do treści zawartych w rozmaitych wydawnictwach, a także zwiększających ochronę zbiorów, np. po okresie technologii mikrofilmowej, w drugiej połowie XX w. pojawiły się technologie cyfrowe. Choć nie są one tak trwałe jak papier i mikrofilm, to charakteryzuje je wzorowanie się na rozwiązaniach stosowanych w rzeczywistości pozacyfrowej (w tym w przestrzeni kultury książki).

STRONA

Kultura cyfrowa z kultury książki zapożyczyła istotny element – jest nim strona, a właściwie metafora strony. Strona to dająca się odróżnić od innych jednostka organizacji treści, gładkie pole nośnika przekazu (np. pisma), które pojawiło się w okresie neolitu. Gładkie podłoże jest ważnym szczegółem na drodze rewolucji komunikacyjnej, bowiem dopiero ono zapewniło możliwość odpowiedniego (kierunek, regularność) rozmieszczenia komunikatów wizualnych, w tym pisemnych. Stronę zaczęto dzielić na równoległe pasy (linijki). Pierwsza zaczęła stanowić początek, ostatnia koniec komunikatu, ugruntował się również porządek „ruchu”, tj. odczytu komunikatu, od początku do końca. Klasycznym schematem stał się prostokąt (Zbierski, 1978, s. 6-7)⁶. „Najdogodniejszym środkiem dla prezentowania informacji jest zadrukowana stronica. Pozwala ona na dogodny dla oka rozkład tekstu. Prezentuje swą zawartość w przeciągu dogodnej ilości czasu. Zapewnia wielką elastyczność, co do formatu i kroju czcionek. Pozwala czytelnikowi kontrolować sposób i szybkość czytania. Jest mała, lekka, daje się przemieszczać, ciąć, spinać, sklejać i powielać, jest poręczna i niedroga” (Licklider, 1970, s. 17).

Taki sposób prezentowania informacji na stronie można uznać za skuteczny, choć jednocześnie można wskazać jej wady. Po pierwsze scalenie (zszycie, złączenie) większej liczby stron powoduje zatracenie cech pojedynczej strony. Sposób prezentacji treści nie jest wtedy tak przejrzysty, a dotarcie do pożądaných treści w książce liczącej, np. pięćset stron, staje się znacznie trudniejsze. A co wtedy, gdy ma się do czynienia ze zbiorem liczącym kilka milionów książek? Wówczas nie tylko znacznie wydłuża się czas i w ogóle utrudnia się jeszcze bardziej dostęp do treści zawartych w tych książkach, problemem staje się również samo magazynowanie tak licznych obiektów (Licklider, 1970, s. 17-18). Patrząc z innej perspektywy, tekst utrwalony na stronach książki jest stały, spójny i niezmienny w okre-

⁶ Wyznaczone przez książkowe medium cezury początku i końca, tj. tzw. czytanie od pierwszej dużej litery do ostatniej kropki (od deski do deski), na dobre załamały się dopiero w dobie hipertekstowego środowiska webowego, gdzie możliwe są łatwe przemieszczania pomiędzy kolejnymi stronami webowymi, choć strona WWW nadal pozostaje podstawowym medium między zasobami sieci a człowiekiem.

ślonym wydaniu. Przetransformowana do postaci cyfrowej i odtworzona w przestrzeni Webu strona wydaje się dobrze spełniać swoje zadanie. Z poziomu strony internetowej można przeszukiwać zarówno treść samej strony, jak również treść udostępnionych z jej (strony) przestrzeni innych zasobów.

W cyberprzestrzeni strony są podstawową jednostką wszelkich dokumentów elektronicznych, co dowodzi i potwierdza, że sprawdziły się jako sposoby prezentacji treści. Elektroniczne odpowiedniki stron można uznać za kontynuację kulturowo usankcjonowanego projektu strony, wprowadzonego do obiegu społecznego jako nośnik i sposób prezentacji informacji wraz z rozwojem pisma (Celiński, 2010, s. 88). Medioznawcy zwracają jeszcze uwagę na nawiązywanie formuły strony internetowej, zwłaszcza jej postaci wizualnej, do stosowanych w starożytności zwojów papirusowych. Stronę, podobnie jak zwój, należy przewijać „w górę” oraz „w dół” na ekranie monitora (Celiński, 2010, s. 91; Manovich, 2006, s. 154).

TEKST/HIPERTEKST

Piotr Celiński zwrócił uwagę na jeszcze jedno zapożyczenie z kultury książki, którego dokonano podczas prac nad WWW. Jego zdaniem, sam hipertekst zmienił sposób odczytywania i budowania tekstu. W miejsce linearnej formy tradycyjnego, zapisywanego lub drukowanego na stronach tekstu, zaproponował nieliniarny oraz „nieciągły sposób czytania i tworzenia informacji przedstawianych w postaci fragmentów tekstu. Czy taki pomysł nie przypomina stosowanych także w czasach starożytnych sposobów czytania i budowy choćby ksiąg Biblii. Lektura polega często na posługiwaniu się tylko określonymi fragmentami, występującymi w różnych wersjach w kilku miejscach tej świętej księgi. Jej czytanie zmusza do nieustannego podróžowania po stronicach, zestawiania fragmentów i wątków” (Celiński, 2010, s. 91). Tekst *per se* jest więc niejako meta-kodem opisującym przestrzeń cyfrową. Trzeba jednak uściślić, iż komunikolodzy w tego typu zabytkach piśmienniczych odnajdują dowody, iż kultura piśmienna wytworzyła teksty, odznaczające się właściwościami podobnymi do hipertekstu. Innymi słowy, tworząc hipertekst, nawiązano do kultury piśmienniczej. Hipertekst ułatwia również przeszukiwanie tekstu, tzn. w hipertekście można z łatwością stworzyć odpowiedniki książkowych indeksów, spisów treści, metadanych pozwalających zapanować nad zawartością treściową danego dokumentu itp.

ZGROMADZENIE PEŁNEGO KORPUSU PIŚMIENICTWA

Wśród pierwszych prób zgromadzenia pełnego korpusu piśmiennictwa szczególnie dwie warte są uwagi. Upraszczając, można przyjąć, że wraz z powstaniem pisma fonetycznego oraz stworzeniem odpowiednich nośników, pozwalających utrwać wytwory tego pisma, zaczęły powstawać biblioteki. Jedną z nich była założona w VII w. p.n.e. Biblioteka Asurbanipala w Niniwie. Biblioteka usytuowana była w pałacu królewskim, a gromadzono w niej wytwory kultury utrwalone za pomocą pisma klinowego na tabliczkach glinianych, których liczbę oszacowano na ok.

30 tys. Inicjatywa Asurbanipala polegała na zgromadzeniu w jednym miejscu całego piśmiennictwa tamtejszego kręgu kulturowego. Ponieważ dostęp do pól ze zbiorami był wolny, to niektórzy bibliotekoznawcy stwierdzają, że był to pierwszy przykład dostarczania zbiorów w wolnym dostępie, nadużywając przy tym nieco pojęcia, sugerując, że udostępniano je w trybie *open access* (Lor, 2007, p. 173).

Inną próbę podjęto w Aleksandrii, gdzie w III w. p.n.e. założono Bibliotekę Aleksandryjską. Jej twórcą przyświecała idea zgromadzenia całego ówczesnego dorobku piśmienniczego i zachowania go dla przyszłych pokoleń (Głombiowski, 1985, s. 16). Jednym ze sposobów gromadzenia w bibliotece wytworów kultury piśmiennej było pożyczanie dzieł od przybyszów oraz z innych bibliotek i przepisywanie ich. W ten sposób kolekcja aleksandryjska urosła do rozmiarów oszacowanych na ok. 700 tys. zwojów (Elmikaty, 2005, p. 92). Dodatkowo, w odpowiednich odstępach czasu, pracujący tam bibliotekarze przepisywali wszystkie dzieła, zanim uległyby one zniszczeniu (Mittler, 2003, p. 117). Historycy literatury podają ponadto, iż w projekcie działania biblioteki założono translację tekstów barbarzyńskich (niegreckich) do greki, co umożliwiłoby realizację głównego zadania biblioteki, tj. zgromadzenia pełnego dziedzictwa piśmienniczego ówczesnego świata (Heller-Roazen, 2002, p. 142).

Do prób realizacji przedsięwzięć o podobnym rozmachu powrócono dopiero w drugiej połowie XX w., kiedy możliwe stało się wykorzystanie technologii informacyjnych, tj. potencjału komputerów i rodzącej się powoli sieci internetowej. W 1971 r. zainicjowano Projekt Gutenberg. Z kolei pojawienie się w przestrzeni Internetu usługi World Wide Web przyspieszyło tworzenie kolejnych projektów nastawionych na digitalizowanie zbiorów bibliotecznych. Jednym z nich był np. tworzony od 1995 r. na Uniwersytecie Kalifornijskim projekt Alexandria Digital Library. Zakres i liczba podejmowanych wysiłków na rzecz digitalizowania zbiorów dawnej kultury książki pozwala uznać, że jej wytwory należycie wypełniają swoje funkcje (np. jako nośniki treści). Dziś wraz z różnymi projektami bibliotek cyfrowych, digitalizowaniu zbiorów bibliotek narodowych, projektem firmy Google (nastawionym m.in. na scyfrzowanie wszystkich dokumentów piśmiennych) WWW staje się interfejsem zapewniającym dostęp do światowego uniwersum piśmiennictwa. Pozwala to porównywać inicjatywy realizowane za pośrednictwem Webu do projektów starożytnych bibliotek.

REJESTRACJA UNIWERSUM DOKUMENTÓW

Równocześnie z projektami, których celem jest udostępnienie pełnych tekstów książek, powstawały i powstają projekty, rejestrujące, jak największą liczbę obiektów zgromadzonych w bibliotekach. Podobnie, jak w przypadku projektów wyżej omówionych, i w tym przypadku w Internecie znaleziono szansę na realizację tego zamierzenia. Doniosłość tego typu inicjatyw podkreślił Jarosław Pacek w artykule, pt. *Netografia Universalis. Nowe oblicze bibliografii*, którym to (tytułem) nawiązał do dzieła Konrada Gesnera (Pacek, 2007a). Wśród znaczących na tym polu projektów odnotować należy przede wszystkim WorldCat (<http://www.worldcat.org/>), obecnie największa bibliograficzna baza danych. Projekt

powstaje przy współpracy licznych bibliotek, tworzony jest od ponad trzydziestu lat i prowadzony przez OCLC (Online Computer Library Center)⁷. W sierpniu 2006 r. uruchomiono specjalny serwis internetowy, z poziomu którego zapewniono dostęp do tego katalogu. Wśród rejestrowanych obiektów znajdują się m.in. książki, nagrania muzyczne, nagrania wideo, audiobooki, streszczenia i pełne teksty książek, artykuły, materiały badawcze, dokumentacja zdjęciowa, elektroniczne wersje zbiorów rzadkich, specjalnych, niedostępnych publicznie. Rejestrowane zbiory dostępne są w różnych językach (Pacek, 2007a, s. 245-246). W 2007 r. WorldCat udostępniał ponad 82 mln rekordów bibliograficznych (Pacek, 2007a, s. 245). W połowie 2008 r. informowano o udostępnianiu 264 mln rekordów i jednocześnie o zamierzeniu podwojenia tej liczby w roku kolejnym (Murphy, 2008b). Nie jest więc zaskoczeniem, iż na początku 2013 r., na stronie projektu figurowała informacja, iż katalog ten ułatwia dotarcie do prawie 2 mld obiektów zgromadzonych w różnych bibliotekach (OCLC, 2013). Warto również dodać, że podjęto inicjatywę zintegrowania wyżej wymienionych projektów. Firmy Google oraz OCLC podjęły współpracę, polegającą na wymienianiu się danymi gromadzonymi w obrębie nadzorowanych przez siebie projektów (Murphy, 2008a). Przeszukując zasoby Google Books, internauta może z łatwością zostać przeniesiony od wybranej przez siebie książki do informacji (metadanych) zgromadzonych na temat tej książki w serwisie WorldCat lub można się „przenieść” od opisu bibliograficznego znajdującego się w katalogu WorldCat do podglądu tej książki dostępnej w Google Books. Swobodne przemieszczanie się pomiędzy serwisami warunkowane jest oczywiście posiadaniem wybranej pozycji w zasobach obydwu partnerskich serwisów.

Skala tej współpracy jest dowodem nie tylko dużej wartości obiektów przechowywanych w bibliotekach, ale ich przydatności i w ogóle niezbędności w życiu społeczeństwa XXI w. Poza projektami sieciowymi związanymi ze współczesnymi trendami i modami (np. Web 2.0), wydaje się, że jedne z większych przedsięwzięć sieciowych wpisują się w realizację założeń wypracowanych na gruncie kultury książki (np. projekt digitalizacyjny firmy Google).

KONCEPCJA GROMADZENIA I UDOSTĘPNIANIA WIEDZY W POSTACI KWANTÓW

Na poziomie konstrukcyjnym Web jest czymś więcej niż tylko miejscem dostępowym, jest też systemem hipertekstowym. Siłą WWW jest hipertekst, który w planie wyrażania łączy określone węzły, podczas gdy w planie treści łączy leksje. Jak się okazuje, w historii podejmowano również takie próby, których celem było nie tyle zgromadzenie wszystkich wytworów kultury piśmiennej, co pełnej wiedzy (w sensie potocznym) w postaci zatomizowanej. W przestrzeni hipertekstowej takim atomem może być leksja, która w najprostszym rozumieniu, „stanowi podstawową jednostkę hipertekstu. Jest zwykle zamkniętą, spójną całością, niezbyt długą, powinna stanowić akapit” (Pacek, 2007b). A zatem leksja jest jednostką semantycznie spójną i autonomiczną, zawierającą określony sens, znacze-

⁷ Obecnie przy tworzeniu zasobów WorldCat współpracuje trzydzieści osiem różnych bibliotek narodowych (OCLC, 2010).

nie. Z pojęciem leksji, choć będzie to pewne uproszczenie, koresponduje używane w infobrokerstwie pojęcie kwantu wiedzy (Wojewódzki, 2005). Na podstawie informacji zawartych w *Bibliopedii* (<http://bibliopedia.umcs.lublin.pl>) można się zorientować, że kwant wiedzy (informacji) to nie tylko narzędzie zapisu i opisu treści, lecz również elementarna, podstawowa, najmniejsza, porcja wiedzy (informacji). Nie byłoby chyba nadużyciem stwierdzenie, że hipertekst w planie treści może łączyć również określone kwanty wiedzy (informacji). Specyficzną metodą gromadzenia wiedzy jest tworzenie takiej bazy danych, która zawierałaby wiedzę w postaci skwantyfikowanej. Nie chodzi o policzenie, lecz o „podzielenie” wiedzy na „mniejsze” obiekty informacyjne, które łatwiej można wiązać z innymi, tworząc strukturę semantyczną (sieć relacyjną między kwantami wiedzy)⁸.

Na przestrzeni lat pojawiały się liczne projekty zgromadzenia skwantyfikowanego uniwersum wiedzy w jednym miejscu. Projekty Paula Otleta i Henriego La Fontaine’a (Mundaneum), Vannevara Busha (Memex) oraz Theodora Nelsona (Xanadu) to, poza próbami stworzenia repozytorium uniwersalnego, koncepcje załączków hipertekstu czy ściślej bazy składającej się ze zatomizowanej wiedzy, która miała być wydobywana także z książek. Ich zamierzeniem było stworzenie nowego sposobu prezentacji treści, tj. w postaci „poporcjowanej” na mniejsze części oraz dających się połączyć związkami semantycznymi. Zarówno Otlet z La Fontainem, Bush, jak i Nelson zakładali tworzenie takich właśnie baz danych, i choć w ich czasach było to technicznie bardzo trudne do wykonania lub praktycznie jeszcze niewykonalne, to w swoich projektach zakładali takie rozwiązania.

Metoda gromadzenia wiedzy w postaci kwantów nawiązuje do idei przyświecającej tworzeniu wydawnictw encyklopedycznych. Encyklopedie są takimi źródłami, w których gromadzi się i udostępnia wiedzę w postaci poporcjowanej, podzielonej tak, aby można było łatwo do poszczególnych zagadnień dotrzeć, a do tego pomiędzy hasłami ustanawia się relacje znaczeniowe.

W kontekście rozważań tu przedstawionych, warto przypomnieć pomysł Herberta Geорга Wellsa, który swoją koncepcję przedstawił w jednym z esejów, pt. *The idea of a permanent world encyclopaedia*, wydanym w latach 30. XX w. w zbiorze pt. *World brain* (Wells, 1937)⁹. Wells obserwując tempo zmian cywilizacyjnych, w tym m.in. coraz powszechniejszy dostęp do edukacji, zauważył, że wydawnictwa encyklopedyczne nie nadążają za tymi zmianami. Podał więc propozycję permanentnej światowej encyklopedii przeznaczonej do gromadzenia, indeksowania i udostępniania całej światowej wiedzy tak, aby była ona przydatna w procesie edukacji każdego szczebla. Wskazywał na konieczność włączenia do prac nad tym projektem bibliografów, archiwistów, dokumentalistów, bibliotekarzy, a także osób z branży mikrofilmowej. Zasoby encyklopedii miały być przechowywane na mikrofilmach¹⁰. Specjaliści z branży mikrofilmowej mieli być gwarantem stworzenia odpowiedniej infrastruktury na dużą skalę. Wells proponował zbudowanie odpowiednich monitorów do oglądania tych mikroform, przygotowanie odpowiednich mikrofotografii (czarno-białe, ko-

⁸ Na temat terminu *obiekt informacyjny* zob. Woźniak-Kasperek, 2011, s. 64-65.

⁹ Podaje się, że Wells jako jeden z pierwszych przedstawił ideę biblioteki cyfrowej (Garfield, 1999; Nahotko, 2004).

¹⁰ Na przełomie XIX i XX w. technika mikrofilmowa zdawała się być idealnym rozwiązaniem, które mogło zapewnić dostatecznie szybki i sprawny dostęp do informacji, stąd zapewne zarówno Otlet, Wells, jak i później Bush proponowali wykorzystywanie mikrofilmów.

lorowe) oraz zaprojektowanie odpowiedniej sieci dystrybucji, dzięki której powielone mikrofilmy można by rozsyłać do zainteresowanych po całym świecie. Wskazywał także na konieczność ciągłego uaktualniania zasobów. Realizacja projektu miała zapewnić każdemu dostęp do pełnego dziedzictwa kulturowego całego świata. Dodatkowo cały ten światowy zasób miał być powielony w wielu zakątkach globu. Centralizacja mogłaby okazać się zgubna, a zatem lepsza byłaby decentralizacja czy raczej skopiowanie tych samych treści i rozlokowanie ich w różnych państwach. Ponadto taki rodzaj encyklopedii stałby się (jest) przez to kolejnym etapem rozwoju tej formy przechowywania wiedzy (Rorving, 1988)¹¹.

Tim Berners-Lee tworząc World Wide Web, skorzystał z koncepcji hipertekstu. Dodatkowo, o czym warto pamiętać, twórcy i projektantowi Webu przyświecała również idea stworzenia czegoś, co określił jako *global brain* (Berners-Lee, 2000, p. 204). Można w tym odnaleźć pewną analogię do pomysłu Wellsa przedstawionego w zbiorze *World brain*. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że porównywanie ludzkiego mózgu m.in. z Webem uważano za słuszne we wcześniejszych pracach, dziś już od tego się odchodzi. Zdaniem Bernersa-Lee, takie porównanie, jak sam to wyraził, jest kuszące, ponieważ obydwie składają się z ogromnej liczby elementów, w przypadku mózgu są to neurony, w przypadku Webu są to strony WWW (Berners-Lee, 2000, p. 204). Poza tym mózg dysponuje inteligencją, która jest czymś więcej niż określonym zbiorem neuronów. Wiedza pojawia się wtedy, kiedy mózg ustanawia określone połączenia pomiędzy neuronami. Natomiast informację, jak uznał Berners-Lee, należy definiować poprzez wskazanie, z czym się ona wiąże i jak, a więc poprzez wykazanie koneksji (ang. *a piece of information is really defined only by what it's related to, and how it's related*) (Berners-Lee, 2000, p. 12). Człowiek ucząc się, łączy określone wydarzenia, fakty, zjawiska ze sobą. W wyniku pracy mózgu powstaje sieć relacji i związków semantycznych pomiędzy poznаныmi obiektami. Hipertekstowe środowisko W3 również pozwala tworzyć różnego rodzaju powiązania obiektów tam się znajdujących¹².

Ludzkość, od początku komunikacji za pomocą medium jakim jest pismo, podejmowała próby zgromadzenia wszystkich jego (pisma) wytworów, dostępnych w danym momencie historycznym wraz z nośnikami, na których były one utrwalone. Dodatkowo chciano całe piśmiennictwo zgromadzić w jednym, określonym miejscu. Medioznawcy uważają, iż książki są swoistą technologią, tj. technicznym etapem społecznie warunkowanego rozwoju kultury pisma. Następstwem kultury pisma była kultura druku. Pojawienie się tego typu formacji kulturowych wynika z obecności, mającego swe źródła w antropologii, tzw. impulsu encyklopedycznego. To za sprawą tego „impulsu” ludzkość rozpoczęła budowanie i używanie bibliotek, spełniających rolę składnic wiedzy (oraz wszelkich treści) utrwalonej w postaci wytworów pisma (Bolter, 1991, p. 20; Cełiński, 2010, s. 182). Krokiem milowym było więc „zastąpienie” kultury oralnej kulturą pisma, która pozwoliła zapanować nad wiedzą. W miejsce ulotnego i związanego z kontekstem komunikacji przekazu ustnego wpro-

¹¹ Należy dodać, że Nelson projektując system hipertekstowy, przedstawił podobną wizję stworzenia, tym razem w oparciu o hipertekst, swoistej ilustrowanej encyklopedii obejmującej wszystko, tj. wszelkie dzieła piśmiennicze, filmowe, muzyczne, architektoniczne itp. (Reinhold, 2000, p. 300).

¹² W kontekście Webu analogią do ludzkiej inteligencji, zdaniem Bernersa-Lee, byłby semantyczny Web (Berners-Lee, 2000, p. 205)

wadzano trwały przekaz pisemny. Odtąd możliwe stało się „dokładanie” do korpusu piśmienniczego kolejnych kwantów wiedzy oraz treści. Przed wiekami pierwsze księgi prezentowały wiedzę jako całość. Przyjmowały strukturę narracyjną – tworzone były bowiem w duchu narracyjnej kultury oralnej. W ramach narracyjnej struktury hasła były powiązane logicznie i pojęciowo z innymi usytuowanymi w spójnym, logicznym kontekście wiedzy o świecie (o danym jej fragmencie) (Celiński, 2010, s. 183). Wśród nich można by zapewne wskazać epickie utwory o wielkich bohaterach, mitologię, utwory o stworzeniu świata, o otaczających zjawiskach itp. Próby porównywania tego typu ówczesnych „encyklopedii” wiedzy o świecie z nowożytnymi encyklopediami *sensu stricto*, które składają się nieraz z milionów haseł uporządkowanych alfabetycznie, wypadają niepomysłnie. Te drugie, w obrębie haseł, wiedzę porządkują wedle „funkcjonujących we współczesnych dyskursach różnych, mniejszych i większych, narracji szczegółowych” (Celiński, 2010, s. 183). Choć w mikrostrukturze przyjmują określoną przez praktykę społeczną narrację, to w makrostrukturze ułożone są przeważnie alfabetycznie. Pomiędzy hasłami występują również określone związki. Z założenia encyklopedia uniwersalna (powszechna) przedstawia pełną wiedzę, toteż w kolekcji haseł można odnaleźć cały ich szereg (haseł), które łącznie „wyczerpia” określony temat.

Za sprawą encyklopedii wiedza oraz sposób jej prezentacji uległy fragmentaryzacji, przy okazji tracąc swój holistyczny i narracyjny charakter (Celiński, 2010, s. 183). Pełnia wiedzy symbolizowana jest przez encyklopedię, w której poszczególne kwanty (porcje) wiedzy zatomizowane są w postaci haseł. Z kolei hasła łączą się ze sobą logicznie i pojęciowo, tworząc przez to swoisty labirynt. Rozpoczęcie korzystania z encyklopedii jest proste, wystarczy wybrać określone hasło i zapoznać się z jego treścią. Dalsze zgłębianie tematu jest już bardziej skomplikowane. Należy bowiem przemieszczać się od jednego hasła do kolejnego, sięgać do innych tomów encyklopedii i wybierać pożądane porcje wiedzy. Nie zawsze też wszystkie odsyłacze pomiędzy hasłami są dobrym tropem, trzeba niekiedy wybierać pomiędzy nimi, cofać się do haseł poprzednich itp. W tym kontekście można wskazać analogię do sposobu uporządkowania wiedzy w obrębie encyklopedii oraz systemu hipertekstowego W3. Hiperłącza można uznać za encyklopedyczne odsyłacze, strukturę hipertekstu (pajęczynę) za analogię do labiryntowej struktury encyklopedii, poszczególne leksje za artykuły hasłowe, a przestrzeń Webu za obszar encyklopedii. Z drugiej zaś strony World Wide Web zdaje się być kolejną emanacją kultury pisma, a więc kolejną wypadkową „impulsu encyklopedycznego”.

ZAKOŃCZENIE

W projekcie WWW można odnaleźć zarówno ideę stworzenia repozytorium uniwersalnego, jak i ideę stworzenia skwantyfikowanego uniwersum informacyjnego. Wydaje się więc, że w obydwu przypadkach Web koncepcyjnie nawiązał do wypracowanych w kulturze książki metod organizacji treści. Inicjatywy takie, jak Projekt Gutenberg, usługa WWW, projekty firmy Google, projekty digitalizacyjne bibliotek, tworzenie bibliotek cyfrowych, budowa repozytorium stron WWW, wszystko to wpłynęło na to, że

Internet z usługą WWW zaczęto postrzegać jako jedną wielką bibliotekę (Nahotko, 2004).

Strukturalne i koncepcyjne podobieństwa do spuścizny kultury książki usprawiedliwiają próby porównywania W3 do biblioteki. Natomiast wszechobecność kodów pisemnych w przestrzeni Webu oraz podobieństwa strukturalno-metaforyczne, tj. m.in. wykorzystywanie, do prezentacji wszelkich treści w Webie oraz w różnych programach, prostokątnych powierzchni, a także posługiwanie się określeniem *strona internetowa* (*strona WWW*), wpłynęło na fakt, iż Internet (zwłaszcza World Wide Web) zaczęto porównywać do książki, określając go mianem *wielkiej księgi* (Albanese, 2006; Brunner, 2002, p. 216). Operowanie określeniem *strona internetowa* uzasadnia porównywanie WWW nie tylko do książki, lecz również do wielkiej czytelni, ponieważ korzystanie z Internetu wymaga czytania (Hendrykowski, 2005, s. 60). Powszechnie, w potocznej komunikacji, operuje się, niekiedy metaforycznym, określeniem *przeczytałem to w Internecie*¹³. Komunikacja *via* Web opiera się więc na czytaniu. WWW tworzą systemy znaków, które należy czytać oraz odczytywać, a także, co równie istotne, za pomocą tych systemów znaków należy konstruować wypowiedzi, aby móc korzystać z WWW. Dzięki temu Web staje się „sojuznikiem Galaktyki Gutenberga” (Hendrykowski, 2005, s. 60), nie jego konkurentem czy wrogiem. Fakt, że czytać też można zdigitalizowane książki, doprowadził medioznawców do twierdzenia, że w kontekście projektów digitalizacyjnych „zadrukowany papier przeżywa drugą młodość” (Hendrykowski, 2005, s. 61).

Mimo wykazanych analogii, Tim Berners-Lee projektując WWW, nie myślał o wykorzystywaniu zdobyczy kultury książki, a jedynie o funkcjonalności WWW, która miała w znacznej mierze polegać na umożliwieniu łączenia wszelkich treści (informacji, węzłów, dokumentów, obiektów) oraz na dokładnym wskazywaniu tych treści poprzez adres URL. Berners-Lee zanim stworzył podstawy Webu, zaprojektował aplikację Enquire, która składała się z czegoś na kształt kart katalogowych, a dodawanie kolejnych kart wymagało powiązania dodawanej karty z którąś z kart istniejących. W przypadku W3 obiekt dodawany do Webu od razu otrzymuje adres URL i jest automatycznie wiązany z innymi, już funkcjonującymi w Webie zasobami. Zapewnia to większy porządek gromadzonych obiektów (Berners-Lee, 2000, pp. 10-12). Jest to pewna analogia do sposobów informowania o książkach, tj. w postaci kart katalogowych w bibliotekach. Choć nieco sztucznie, ale można wskazać jeszcze jedną analogię z kulturą książki. Nowe wydanie książkowe musi otrzymać numer ISBN, który można by próbować porównywać do adresu URL. Jeden i drugi są bowiem unikatowe. Jednakże URL wskazuje lokalizację obiektu, a ISBN identyfikuje obiekt (książkę). Tym, co dyskwalifikuje to porównanie, to fakt, iż obiekt znajdujący się pod konkretnym adresem URL może w każdej chwili zostać zastąpiony innym obiektem (czasami może pozostać wzmianka o nim w Archiwum Internetowym, jeżeli adres ten został zindeksowany). Berners-Lee porównywał adres URL do kodu pocztowego, natomiast sam Web, początkowo miał spełniać w CERN-ie rolę książki telefonicznej (Berners-Lee, 2000, pp. 32-39). Kultura książki to przede wszystkim ogrom wartościowych treści ulokowanych w różnych obiektach.

¹³ Wypowiadający słowa: *przeczytałem to w Internecie*, mają na uwadze WWW, dziś bowiem określenia *World Wide Web* i *Internet* używane są jako synonimy.

Technologie informacyjne wyrosłe w duchu kultury książki zaprojektowano tak, aby usprawnić funkcjonowanie treści wytworzonych w jej (kultury książki) ramach. Stąd właśnie projekty: uniwersalnej rejestracji jednostek bibliotecznych; tworzenia korpusu piśmiennictwa; oraz wydobywania treści z tego piśmiennictwa; wreszcie WWW i hipertekst, pozwalające nawiązać rozmaite połączenia, np. pomiędzy zdigitalizowanymi obiektami piśmienniczymi.

Za sprawą sieci internetowej z Webem (komunikacja przewodowa i bezprzewodowa) książka jest teraz obecna wszędzie. Dlatego publicyści porównują Web z Biblioteką Aleksandryjską, widząc w obydwu tych projektach ideę zgromadzenia uniwersum piśmienniczego *in corpore* (Manguel, 2004). Dziś w przestrzeni World Wide Web „gromadzi się” wszystko to, co jest komunikowane za pomocą znaków graficznych, np. pisma. Choć należałoby stwierdzić precyzyjniej, że dzięki WWW można nie tyle zgromadzić w jednym miejscu, zdigitalizowane lub uzyskane z wersji elektronicznej, kopie wszystkich wytworów rękopiśmiennych, drukowanych (raczej określone egzemplarze, reprezentanty) oraz cyfrowych, ile raczej udostępnić zawartość tych wytworów ludziom na całym świecie.

W ciągu tysiącleci oblicze bibliotek zmieniało się, mimo to cel działalności bibliotecznej pozostał taki sam, tj. gromadzić, przechowywać i udostępniać obiekty kultury piśmiennej wytworzone przez ludzi (Lerner, 2009, p. 201). Są to bowiem najistotniejsze z punktu widzenia, np. użytkownika, procesy informacyjne. Nie jest więc zaskoczeniem, że pomysłodawca WWW chciał te procesy usprawnić, choć w swych zamierzeniach nie myślał o stworzeniu odpowiednika biblioteki. Jednakże projektanci różnych technologii internetowych i webowych już tak, bowiem szybko dostrzegli duży potencjał m.in. Webu i wielokrotnie nawiązali i wciąż nawiązują do realizacji tych podstawowych zadań bibliotecznych. Czego dowodem jest dostęp poprzez Web do coraz większego uniwersum piśmiennictwa (w perspektywie pełnego).

Wiele zdigitalizowanych książek jest na „nowo” publikowanych, tym razem w cyberprzestrzeni. Z drugiej strony, książki, które już od dawna nie były wydawane lub nigdy mogłyby nie zostać wydane, teraz można wydrukować, pobierając odpowiednie pliki z sieci. Wreszcie liczne technologie informacyjne odtwarzają strukturę stron książkowych. Poczynając od edytorów i procesorów tekstu, popularnych stron internetowych WWW, stron wykonanych w technologii wiki, blogów itp. W komunikacji elektronicznej czytelnik doświadcza podobnych wrażeń, co dawniej czytelnik manuskryptu, tj. przełamywania konwencjonalnego wyglądu kart drukowanych książek (strona z czarnym tekstem), co „stanowi jak gdyby bezpośrednie nawiązanie do historycznej już postaci książki, a mianowicie do rękopiśmiennej książki średniowiecza. Różnorodność kolorowych elementów widniejących na ekranie monitora komputerowego oprócz tekstu, przypomina bowiem w większym stopniu karty średniowiecznego manuskryptu niż strony drukowanych publikacji. I nie chodzi w tym przypadku jedynie o wrażenia kolorystyczne. W książkach rękopiśmiennych [...] elementy, takie jak: barwne inicjały, obrazkowe komentarze do treści czy charakterystyczny podział strony na tekst główny oraz komentarz do niego, stanowiły stały schemat, który ułatwiał czytelnikowi nie tylko zapoznanie się z treścią dzieła, lecz przede wszystkim jej analizę. System ten funkcjonuje w przypadku niektórych podręcznikowych wydawnictw,

jednak nie w takim zakresie jak to miało miejsce w średniowieczu, a ponadto jest on indywidualny dla każdej publikacji” (Górska, 2001).

Umberto Eco wyróżnił dwa rodzaje książek, tj. te do których się zagląda oraz te, które się czyta. Jednocześnie uznał, iż nowe technologie informacyjne wyeliminują wiele książek kategorii pierwszej, m.in. encyklopedie, jednak nie wyeliminują książek kategorii drugiej. Encyklopedie oraz inne tego typu obszernie wydawnictwa informacyjne zajmują dużo miejsca, wymagają znacznego nakładu czasu i pracy, aby je przeszukiwać oraz są stosunkowo drogie. Z przyczyn utylitarnych i merkantylnych tego typu dzieła powinny trafić do przestrzeni cyfrowej i zostać poddane działaniom odpowiednich aplikacji tak, aby ułatwić dostęp do swej zawartości. Z kolei literatura artystyczna nie jest literaturą informacyjną, a zatem inna jest recepcja dzieła literackiego niż dzieła informacyjnego, np. encyklopedycznego. Dzieło literackie służy innym celom niż tylko poznawczym (szybkie dotarcie do informacji). Teksty nieinformacyjne będą prawdopodobnie długo jeszcze wydawane tradycyjnie (Eco, 2005, s. 541).

Niezależnie więc od stanowiska Eco, w obszar sieciowej komunikacji digitalnej inkorporuje się coraz więcej wytworów dawnej kultury książki, dążąc m.in. do udostępnienia, jak najwięcej treści. Do świata cyfrowego przenikają nie tylko wytwory kultury rękopiśmiennej i typograficznej, ale również metody i rozwiązania tam stosowane, które pozytywnie zwerifikowała wielowiekowa tradycja. Funkcjonalność jest bowiem tą zasadą, na fundamencie, której stworzono również Internet z Webem. Od samego początku w przestrzeni cyfrowej ujawniały się wpływy kultury książki. Owocuje to wyłanianiem się cyfrowych oraz cyfrowo-sieciowych odpowiedników jej wytworów. Innymi słowy, cyfrowa rzeczywistość upodabnia się coraz bardziej do książki (Cope & Kalantzis, 2001, pp. 5-6), co jednocześnie oznacza, że pozostaje pod dużym wpływem dziedzictwa kultury książki.

BIBLIOGRAFIA

- Albanese, Richard A. (2006). The social life of books. Write, read, blog, rip, share any good books lately? A conversation with Ben Vershbow. *Library Journal* [online], vol. 131, no. 9; [dostęp: 1.09.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.libraryjournal.com/article/CA6332156.html>>.
- Berners-Lee, Tim (2000). *Weaving the Web the original design and ultimate destiny of the World Wide Web by its inventor*. New York: Harper Collins.
- Bolter, Dawid J. (1991). *Writing space: the computer, hypertext, and the history of writing*. Hillsdale: Erlbaum Associates.
- Brunner, Robert J. (2002). *Java Web services unleashed*. Indianapolis: Sams.
- Celiński, Piotr (2010). *Interfejsy: cyfrowe technologie w komunikowaniu*. Wrocław: Wydaw. UWr.
- Cope, Bill; Kalantzis, Diana (2001). *Print and Electronic text convergence*. Altona: Common Ground Pub.
- Eco, Umberto (2005). Nowe środki masowego przekazu a przyszłość książki. W: *Nowe media w komunikacji społecznej w XX w.* Antologia pod red. M. Hopfinger. Warszawa: Oficyna Naukowa, s. 537-544.
- Elmikaty, Hoda S. (2005). Science education: on the agenda of the library of Alexandria. *Museum International*, vol. 57, no. 1-2, pp. 92-99.
- Garfield, Eugene (1999). From World Brain to the informatorium. *Information Services & Use* [online], vol. 19 [dostęp: 8.10.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.garfield.library.upenn.edu/papers/informatorium/informatorium1.html>>.
- Głombiowski, Karol (1985). *Teoria i metodologia nauki o książce*. Gdańsk: Wydaw. UG.

- Goban-Klas, Tomasz (2005). *Cywilizacja medialna: geneza, ewolucja, eksplozja*. Warszawa: WSiP.
- Góralaska, Małgorzata (2001). Książka drukowana wobec przekazu elektronicznego. *EBIB Elektryczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 9; [dostęp: 6.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.nowyebib.info/biuletyn-ebib/27/a.php?goralska>>.
- Heller-Roazen, Daniel (2002). Tradition's destruction: on the Library of Alexandria. *October Magazine*, no. 100, pp. 133-153.
- Hendrykowski, Marek (2005). *Metafory Internetu*. Poznań: Wydaw. Nauk. UAM.
- Lerner, Frederick (2009). *The story of libraries: from the invention of writing to the computer age*. New York: Continuum.
- Licklider, Joseph (1970). *Biblioteki przyszłości*. Warszawa: PWN.
- Lor, Peter J. (2007). Libraries in times of open access. *Information Services & Use*, vol. 27, no. 4, pp. 193-205.
- Manguel, Alberto (2004). The pursuit of knowledge, from genesis to Google. *The New York Times* [online], [dostęp: 2.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nytimes.com/2004/12/19/weekinreview/19mang.html?_r=1>.
- Manovich, Lev (2006). *Język nowych mediów*. Warszawa: WAIiP.
- McLuhan, Marshall (2001). *Wybór tekstów*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Migoń, Krzysztof (2003). Kultura książki. Program dla bibliologii i potrzeba dla studiów bibliotekoznawczych. W: *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 11-20.
- Migoń, Krzysztof (2004). *O przedmiocie badań współczesnej bibliologii* [online], [dostęp: 27.04.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.up.krakow.pl/konspekt/19/migon.html>>.
- Migoń, Krzysztof (2009). Uniwersum piśmiennictwa, jego właściwości, granice i sposoby istnienia. W: *Uniwersum piśmiennictwa wobec komunikacji elektronicznej*. Pod red. K. Migonia, M. Skalskiej-Zlat. Wrocław: Wydaw. UW, s. 11-20.
- Mittler, Elma (2003). Libraries and international infrastructure for open access services. *Information Services & Use*, vol. 23, no. 2/3, pp. 117-118.
- Murphy, Bob (2008a). *OCLC and Google to exchange data, link digitized books to WorldCat* [online], [dostęp: 9.10.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.oclc.org/news/releases/200811.htm>>.
- Murphy, Bob (2008b). *Ted Fols named director, OCLC WorldCat global metadata network* [online], [dostęp: 9.10.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.oclc.org/news/releases/200818.htm>>.
- Nahotko, Marek (2004). *Cyfrowa najmłodsza siostra bibliotek* [online], [dostęp: 9.10.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.wsp.krakow.pl/konspekt/19/nahotko.html>>.
- OCLC (2010). *National library participation in the OCLC global cooperative* [online]. Online Computer Library Center [dostęp: 18.07.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.oclc.org/worldcat/catalog/national/default.htm>>.
- OCLC (2013). *WorldCat facts and statistics* [online]. Online Computer Library Center [dostęp: 26.02.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.oclc.org/worldcat/statistics/default.htm>>.
- Pacek, Jarosław (2007a). Netografia Universalis. Nowe oblicze bibliografii. W: *Oblicza Internetu. Architektura komunikacyjna Sieci*. Pod red. M. Sokolowskiego. Elbląg: Wydaw. PWSZ, s. 241-251.
- Pacek, Jarosław (2007b). *Wposzukiwaniu optymalnej jednostki opisu*. *EBIB Elektryczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 5; [dostęp: 6.04.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ebib.info/2007/86/a.php?pacek>>.
- Reinhold, Howard (2000). *Tools for Thought. The History and Future of Mind-Expanding Technology*. Cambridge: MIT Press.
- Rorving, Mark E. (1988). The World Brain. *Library Journal*, vol. 113, no. 202, p. 61.
- Walorska, Agnieszka M. (2010). Komunikacja tekstowa w Internecie. W: *Komunikowanie się. Nowe wyzwania*. Pod red. G. E. Kwiatkowskiej, K. Markiewicz. Lublin: UMCS, s. 85-96.
- Wells, Herbert G. (1937). *World Brain: The idea of a Permanent World Encyclopaedia* [online], [dostęp: 25.01.2011]. Dostępny w World Wide Web: <https://sherlock.ischool.berkeley.edu/wells/world_brain.html>.
- Wojciechowski, Jacek (2010). *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa: Wydaw. SBP.

Wojewódzki, Tadeusz (2005). *Kwanty* [online], [dostęp: 9.10.2011]. Dostępny w WWW: <http://www.infobrokerstwo.pl/index.php?option=com_docman&Itemid=39>.
Woźniak-Kasperek, Jadwiga (2011). *Wiedza i język informacyjny w paradygmacie sieciowym*. Warszawa: Wydaw. SBP.
Zbierski, Teodor (1978). *Semiotyka książki*. Wrocław: Ossolineum.

SEBASTIAN D. KOTUŁA

Institute of Library and Information Science
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
e-mail: sdkotula@o2.pl

THE HERITAGE OF BOOK CULTURE CONFRONTED WITH DIGITAL ENVIRONMENT OF WORLD WIDE WEB

KEYWORDS: Book culture. World Wide Web (WWW).

ABSTRACT: **Objective** – The author attempts to answer the question whether World Wide Web (WWW) has been influenced by the book culture, focusing on analogies between the latter and the former. **Research method** – Descriptive-comparative method was used in all analyses. **Results** – Written codes and objects such as pages are commonly employed in electronic communication. Moreover, various network projects are related to typical library activities. The author points to parallels between WWW and library task of acquiring written matter in corpore and circulating it in situ (the concept of building a comprehensive repository of documents produced by mankind) and the method of organizing atomized knowledge similar to the concept of encyclopedia (the idea of constructing a quantified universe of information). Similarities found by the author influence the comparison of WWW to the reading room and books (structural-metaphorical similarities) and to the library (conceptual-structural similarities). **Conclusions** – World Wide Web is influenced by the book culture, i.e. conceptually, structurally and metaphorically elaborates on its achievements.

Artykuł w wersji poprawionej wpłynął do Redakcji 20 stycznia 2013 r.

LILIANNA NALEWAJSKA

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
l.nalewajska@uw.edu.pl

DYDAKTYKA W BIBLIOTECE AKADEMICKIEJ. ANALIZA POTRZEB I MOŻLIWYCH ZMIAN

Lilianna Nalewajska – absolwentka Instytutów Archeologii oraz Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2007 r. pracuje w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie w Sekcji Informacji i Dydaktyki, gdzie zajmuje się m.in. edukacją informacyjną. W pracy w BUW wykorzystuje zainteresowania z zakresu historii sztuki i wystawiennictwa. Jest autorką wystawy „Fashionable, dandys, elegant. Moda męska w XIX i na początku XX w. w czasopiśmie z zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie” (2008 r.) oraz książki *Moda męska w XIX i na początku XX w.*; współautorka trzech innych ekspozycji związanych z historią UW. Publikowała artykuły z zakresu historii i ochrony architektury, turystyki oraz bibliotekoznawstwa (m.in. w „Bibliotekarzu”, publikacje pokonferencyjne). Przygotowuje rozprawę doktorską z zakresu kostiumologii. Uczestniczyła w kilku konferencjach bibliotekoznawczych, należy do Sekcji Information Services IFLA, jest

przewodniczącą Koła SBP przy BUW. Obecnie studentka Studiów Podyplomowych Informacji Naukowej na UW.

SŁOWA KLUCZOWE: Edukacja informacyjna. Information literacy. Dydaktyka biblioteczna. Biblioteka akademicka.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Celem artykułu jest próba analizy potrzeb oraz możliwości zmian w dydaktyce bibliotecznej w Polsce, a szczególnie na Uniwersytecie Warszawskim w kontekście rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz przemian zachodzących w szkolnictwie wyższym, związanych z wdrażaniem Procesu Bolońskiego. Edukacja informacyjna prowadzona w wybranych bibliotekach uczelni europejskich pokazuje, że polskie biblioteki akademickie nadal w niewystarczającym stopniu realizują zadania edukacyjne, szczególnie w dostosowaniu do trzech etapów kształcenia oraz programów edukacyjnych. **Metody badań** – Rozwiązania praktyczne i rozważania teoretyczne zaczerpnięte z literatury polskiej i obcej oraz z dokumentów opisujących sytuację edukacji informacyjnej w procesie edukacyjnym szkolnictwa wyższego stanowią tło dla wyników badań ankietowych dotyczących szkoleń bibliotecznych przeprowadzonych na UW, obserwacji własnych autorki podczas pracy w BUW oraz ze staży szkoleniowych w kilku bibliotekach europejskich. **Wyniki i wnioski** – Na polskich uczelniach współpraca między kadrami naukowo-dydaktyczną a bibliotekami w zakresie edukacji informacyjnej funkcjonuje niezadowolająco. Świadomość środowiska naukowego i administracyjnego uczelni w Polsce, co do znaczenia prawidłowo prowadzonej przez biblioteki edukacji informacyjnej, jest nadal niska. Edukację informacyjną należy rozwijać od najniższego stopnia edukacji, a na poziomie szkolnictwa wyższego powinna być wpisana w kontekst edukacyjny. W celu spełnienia tego warunku niezbędne są działania podejmowane przez bibliotekarzy oraz współpraca z kadrami naukowymi uczelni.

WPROWADZENIE

„Dzisiejsi studenci stali się bardzo wygodni i przyzwyczajeni do uzyskiwania informacji natychmiast. Większość, o ile nie wszyscy, ma dostęp do Internetu i w nim chce poszukiwać potrzebnych informacji. Jednak ciężko jest szukać nie mając wiedzy, od czego zacząć. Na bibliotekarzach spoczywa tu ogromna odpowiedzialność, gdyż dokładne określenie przez nich potrzeb edukacyjnych użytkowników i dostosowana do nich oferta szkoleń, jest kluczem nie tylko do ich efektywności, ale i do zaistnienia bibliotekarzy w dydaktycznym obszarze uczelni. Adekwatne do zapotrzebowania szkolenia mogą nie tylko podnieść poziom pracy naukowej, ale także mieć pozytywny wpływ na jakość każdej innej pracy (...), w której kompetencje informacyjne są istotne” (Milewicz, 2011, s. 129-130).

Jednym ze statutowych zadań biblioteki uczelnianej jest prowadzenie działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej, mimo, że *Ustawa o bibliotekach* (1997) nie włącza zadań dydaktycznych do głównego obszaru jej działalności. Najczęściej dokumenty uczelni nie precyzują strategii ani żadnych założeń programowych lub wytycznych dotyczących edukacyjnej roli biblioteki. To zadanie wydaje się pomijane, a biblioteki stawiane są w ten sposób poza dydaktycznym kręgiem środowiska akademickiego. Takie postępowanie w nowoczesnej uczelni wydaje się całkowicie nieprzystające i nieadekwatne do potrzeb użytkowników i zmian zachodzących zarówno w procesie nowoczesnej edukacji, jak i rozwoju technologii informacyjnych oraz lawinowego przyrostu informacji.

Nowoczesna biblioteka akademicka dąży do tego, by być aktywnym i równoprawnym partnerem w realizacji edukacyjnej misji uczelni. Po transformacji założeń edukacyjnych, w których dominujące stało się podejście konstruktywistyczne rozumiejące kształcenie, jako proces ciągły i złożony, trwający całe życie (ang. *lifelong learning*), a nie tylko do momentu uzyskania dyplomu ukończenia studiów, nastąpiło odejście od kultury nauczania na rzecz kultury uczenia się. Rolą biblioteki akademickiej powinno być zatem kształtowanie procesu uczenia, czyli wspomaganie rozwoju kompetencji informacyjnych przydatnych użytkownikom także w ich późniejszym życiu zawodowym i prywatnym. Taka transformacja pociąga za sobą zmiany w pracy bibliotekarzy i wymusza silniejszy nacisk na zadania dydaktyczne, ukierunkowując bibliotekarzy na nauczycieli, przewodników, mentorów uczących, w jaki sposób odnaleźć i odpowiednio spożytkować źródła wiedzy i informacji. Konieczne jest wyraźne określenie zadań bibliotekarza oraz pełnoprawne włączenie go w krąg dydaktyki uczelni. Biblioteka akademicka w coraz większym zakresie staje się przedłużeniem sal wykładowych, zarówno pod względem przestrzennym (formalne miejsca do nauki i pracy oraz nieformalne miejsce spotkań i wymiany poglądów), infrastruktury (sale komputerowe, sale pracy grupowej) oraz dostępu do zasobów wiedzy, jak również poprzez realizowanie zadań dydaktycznych (Powell, 2002; Johnson & Lomas, 2005). By w jak najpełniejszym stopniu wspomagać proces edukacji prowadzony przez uczelnię, biblioteki akademickie powinny dążyć do prowadzenia edukacji kontekstualnej, zintegrowanej ze ścieżkami edukacyjnymi i obejmującej szeroki wachlarz kształcenia kompetencji informacyjnych, szczególnie w kontekście rozwoju technologii ICT. Jednak dydaktyka biblioteczna ograniczona jest najczęściej do tzw. szkoleń bibliotecznych – jednorazowo

prowadzonych kursów na temat usług i zasobów biblioteki. Szkolenia te, zazwyczaj o charakterze ogólnym, wstępnym, prowadzone są w oderwaniu od kontekstu edukacyjnego. Tymczasem, by edukacja informacyjna w nowoczesnej szkole wyższej spełniała swoje zadania, nie może zatrzymywać się na tak początkowym etapie. Jak pisze Jesus Lau: „Dla każdego obywatela umiejętności informacyjne są kluczowe dla osiągnięcia sukcesu w procesach: uczenia się przez całe życie, zatrudnienia i codziennej komunikacji międzyludzkiej. (...) Są one pierwszym krokiem do spełnienia celów edukacyjnych. (...) Z kolei bibliotekarze, będący częścią uczącego się społeczeństwa oraz ekspertami w zakresie zarządzania informacją powinni ułatwiać rozwój kompetencji informacyjnych. Pomóc w tym powinny programy zintegrowane z programami nauczania, utworzone we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za edukację na danym poziomie” (Lau, 2011, s. XXX).

EDUKACJA INFORMACYJNA W DYDAKTYCE AKADEMICKIEJ

Edukacja informacyjna (ang. *information literacy*) to, posługując się definicją przyjętą przez American Library Association, umiejętność rozpoznania, kiedy informacja jest potrzebna, jej wyszukania, oceny oraz efektywnego użycia¹. Umiejętność posługiwania się informacją, rozumiana w tak szerokim ujęciu, wykracza poza ramy dydaktyki i nauczania, przybiera cechy zjawiska społecznego – kultury informacyjnej (Batorowska, 2009). Znaczenie edukacji informacyjnej w życiu człowieka, uwypukla *Proklamacja Aleksandryjska* w stwierdzeniu, że leży ona u podstaw uczenia się przez całe życie i jest podstawowym prawem człowieka (Alexandria Proclamation, 2005).

Rolą bibliotek uczelnianych jest tworzenie obszarów i możliwości sprzyjających uczeniu się, kreatywności. Celem ich działania nie jest (już tylko) udostępnianie materiałów drukowanych, ale pewność, że rozwijają wiedzę i umiejętności dające efekty w procesie uczenia się. Efektywny proces uczenia się powinien być oparty na procesie świadomego i krytycznego korzystania ze źródeł informacji (teoria konstruktywizmu), a nie na transferze informacji, biernym i odtwórczym słuchaniu przekazywanej wiedzy. Kształcenie umiejętności informacyjnych (oraz medialnych), które usprawnią proces studiów i zdobywanie wiedzy powinno stać się jednym z ważniejszych aspektów działalności bibliotek akademickich. W szkolnictwie wyższym podejmowane są działania o charakterze strategicznym, zarówno na poziomie krajowym – Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK) (MEN, 2010; Autonomia programowa uczelni, 2010; Chmielecka, 2010), jak i europejskim – Proces Boloński (Proces Boloński na UW, 2010), Europejskie Ramy Kwalifikacji (EQF) dla uczenia się przez całe życie. Wzrost umiejętności w rozwiązywaniu coraz bardziej złożonych, specjalistycznych problemów, projektowanie metod ich rozwiązywania w oparciu o zasoby wiedzy i informacji oraz tworzenie nowej wiedzy wymaga także rozwoju kompetencji informacyjnych. Mimo że kompetencje informacyjne nie są wyrażane *explicite* w deskryptorach umiejętności, należy zastanowić się,

¹ „To be information literate, a person must be able to recognize when information is needed and have the ability to locate, evaluate, and use effectively the needed information” (ALA, 1989).

czy w kontekście procesu kształcenia edukacyjna rola biblioteki akademickiej w Polsce jest odpowiednio postrzegana i wykorzystywana? Czy system biblioteczny jest wystarczająco zintegrowany z procesem kształcenia i zasobami edukacyjnymi? I czy zabieganie o taką integrację leży jedynie w interesie bibliotek? O podnoszeniu jakości kształcenia, rozwoju kwalifikacji kadr uczelni wyższych mówi się coraz więcej, szczególnie w kontekście Procesu Bolońskiego (Kobos, 2011) i KRK. W tej dyskusji brakuje jednak zaleceń dotyczących edukacji informacyjnej.

EDUKOWAĆ, ALE JAK?

Wzmacnianie potencjału dydaktycznego uczelni, a więc podnoszenie jakości kadry akademickiej, doktorantów i studentów, ma się przekładać na konkurencyjność szkół wyższych. Często jednak brakuje strategii i założeń edukacyjnych, budowania wspólnej płaszczyzny edukacyjnej zarówno ze strony jednostek naukowych, jak i samych bibliotek. Inną przeszkodą to brak lub niewystarczające kompetencje pedagogiczne bibliotekarzy. Do pracowników uczelni kierowane są projekty unijne, dzięki którym nauczyciele akademicy doskonalą swoją wiedzę i umiejętności. Na Uniwersytecie Warszawskim (UW) program „Nowoczesny Uniwersytet – kompleksowy program wsparcia dla doktorantów i kadry dydaktycznej UW” podnoszący kwalifikacje zawodowe i jakość nauczania pracowników naukowo-dydaktycznych powstał w 2009 r. Aktualnie realizowany jest Program Doskonalenia Nauczycieli Akademickich UW, którego celem jest zaprezentowanie najnowszych metod nauczania i technik dydaktycznych oraz zachęcenie pracowników akademickich do ich stosowania. Organizowane są szkolenia i konferencje, m.in. „Czy współczesny uniwersytet potrzebuje nowoczesnej dydaktyki szkoły wyższej?” (17.12.2010 r.; kolejna 16.12.2011 r.). W tym kontekście pomijane jest podnoszenie pedagogicznych i merytorycznych kwalifikacji bibliotekarzy, konieczne, by w kompetentny i profesjonalny sposób potrafili kształcić umiejętności informacyjne użytkowników. Wzrost znaczenia roli pedagogicznej bibliotekarza został dostrzeżony w bibliotekach zagranicznych już wiele lat temu. Bibliotekarz jako nauczyciel i biblioteka jako jednostka edukacyjna stają się niezbędnymi ogniwami w dydaktycznym łańcuchu uczelni. Nadal obserwuje się niewystarczające uświadomienie konieczności integracji edukacji bibliotecznej ze ścieżkami edukacyjnymi, włączanie dydaktyki bibliotecznej w kontekst programów studiów. Wspomnieć trzeba, że w literaturze obcej kwestia promowania edukacji informacyjnej, jako integralnego elementu procesu edukacji podnoszona była już od lat 70. XX w. (Virkus, 2003; Virkus & Metsar, 2004).

Współczesna biblioteka, a w szczególności ksiąźnica akademicka, to centrum informacji zapewniające dostęp do wartościowych merytorycznie źródeł wiedzy oraz jednostka o charakterze edukacyjnym, która uczy efektywnego wyszukiwania, oceny i stosowania informacji naukowej. Niestety, aspekt dydaktycznej funkcji bibliotek akademickich jest niedostrzegany, a przynajmniej nie jest w pełni doceniany zarówno przez użytkowników, jak i kadrę naukową oraz zarządzającą uczelniami, choć działania edukacyjne prowadzone przez biblioteki wspierają przecież znacząco proces dydaktyczny. Biblioteki nadal postrzegane są stereotypowo, jako magazyny, czytelnie i wypożyczalnie. Dlaczego tak się dzieje? Dlaczego bibliotekarze

i realizowane przez nich zadania informacyjne i edukacyjne nie są właściwie wartościowane? Jedną z przyczyn może być fakt, że edukacja informacyjna prowadzona przez biblioteki nie jest włączona, lub jest włączona jedynie marginalnie, w proces dydaktyczny uczelni. Dzieje się tak nie tylko na poziomie akademickim (Derfert-Wolf, 2009). Kształcenie umiejętności informacyjnych powinno być permanentne i przebiegać wieloetapowo w dostosowaniu do potrzeb i umiejętności użytkowników, i powinno zaczynać się już na poziomie szkoły podstawowej (Antczak, 2010a; Antczak, 2010b; Piotrowska, 2011; Derfert-Wolf, 2005; Jankowska, 2005).

FORMY DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH

Edukacja biblioteczna przybiera zróżnicowane formy. Pod pojęciem „szkoleń bibliotecznych” należy rozumieć szeroką gamę działań edukacyjnych kształcących umiejętności informacyjne, które na poziomie akademickim uwzględniać powinny zmienność potrzeb u szkolonych osób, stosownie do trzech cykli edukacyjnych (licencjat, magisterium, doktorat). Nie można także pomijać doskonalenia umiejętności pracowników naukowych uczelni w zakresie wyszukiwania informacji specjalistycznej. Szkolenie biblioteczne powinno dziś przybrać formę kilkustopniowego procesu wspomagającego określane w deskryptorach umiejętności (EQF, deskryptory dublińskie) efekty kształcenia, dawać uczestnikom możliwość poznawania narzędzi i metod wyszukiwania, oraz zapewniać aktywne uczestnictwo w szkoleniach, np. w formie warsztatowej. Przygotowanie odpowiedniej oferty szkoleń wymaga nie tylko merytorycznego opracowania materiału, ale również znajomości i odpowiedniego doboru modeli dydaktycznych. Wraz z rozwojem ICT, dostępem do nowych narzędzi, wzrostem ilości i rodzajów dostępnych w sieci internetowej źródeł informacji, rola bibliotekarza „za ladą wypożyczalni” będzie odchodzić w przeszłość. Bibliotekarz – specjalista informacji naukowej powinien uczyć wyszukiwania i korzystania także z zasobów otwartej edukacji. Jednak bibliotekarz dysponujący wiedzą na temat źródeł informacji nie jest specjalistą w zakresie konkretnych dziedzin naukowych, a tym bardziej nie zna programu nauczania, metod wykorzystywanych w badaniach czy wymagań wykładowców. Dlatego konieczna jest ścisła współpraca bibliotekarzy – praktyków z pracownikami naukowymi (Baiton, 2001, p. 10; Skagen & Torras, 2008, pp. 91, 95-96; Chevilotte, 2003).

Taka kooperacja może przyjmować różnorodne formy: od tradycyjnej, np. wykładowcy przekazują bibliotekarzom wykazy lektur, propozycje zakupu wartościowych merytorycznie publikacji, co z pewnością wpływa pozytywnie na kształtowanie księgozbioru przeznaczonego dla określonej grupy użytkowników, po aktywne włączanie się we współtworzenie oraz prowadzenie specjalistycznych kursów bibliotecznych ukierunkowanych na konkretną grupę studentów.

Aby stworzyć odpowiednio atrakcyjną ofertę szkoleń, obok opracowania merytorycznego, niezbędna jest znajomość technik oraz metod nauczania z zakresu andragogiki. Jednak programy doskonalenia nauczycieli akademickich są w większości niedostępne dla bibliotekarzy. Na UW w „Programie doskonalenia nauczycieli akademickich UW”, prowadzonego w ramach projektu „Nowoczesny Uniwersytet – kompleksowy program

wsparcia dla doktorantów i kadry dydaktycznej UW”, formalnie mogą uczestniczyć tylko pracownicy naukowo-dydaktyczni, a więc wyłącznie bibliotekarze dyplomowani, co w znacznym stopniu ogranicza możliwości doskonalenia się bibliotekarzy.

Wypracowanie dróg współpracy pomiędzy bibliotekarzami a pracownikami naukowo-dydaktycznymi w zakresie wspomagania procesów edukacyjnych powinno przebiegać dwukierunkowo: z jednej strony bibliotekarze powinni mieć możliwość poznawania narzędzi i metod wykorzystywanych we współczesnej nauce (Nauka 2.0, otwarta nauka), wytwarzanych zasobach (Otwarte Zasoby Edukacyjne) oraz metodach stosowanych w nowoczesnej dydaktyce, by w odpowiedni sposób przełożyć to na praktykę bibliotekarską i informacyjną („Jak bibliotekarze mogą wspomagać otwartą naukę i edukację?” to tytuł panelu na III Międzynarodowej Konferencji Open Access zorganizowanej przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu – Collegium Medicum UMK Bydgoszcz, 13-14.04.2012). Z drugiej strony, pracownicy naukowcy powinni być coraz bardziej świadomi konieczności otwierania nauki i edukacji (Open Access) we współpracy z bibliotekami uczelni, na których pracują, m.in. przez tworzenie repozytoriów prac naukowych czy wspólne organizowanie szkoleń tematycznych w bibliotekach. Biblioteki akademickie są ważnymi ośrodkami wiedzy i nie mogą pozostawać w izolacji od środowiska naukowo-dydaktycznego.

SZKOLENIA REALIZOWANE NA UNIWERSYTECIE WARSZAWSKIM – BADANIA

Jak w kontekście omówionych potrzeb z zakresu dydaktyki bibliotecznej, prezentuje się oferta szkoleń bibliotecznych na UW, gdzie w skład systemu biblioteczno-informacyjnego wchodzi Biblioteka Uniwersytecka oraz 47 bibliotek wydziałowych? Oddział Udostępniania i Informacji Naukowej BUW w październiku 2011 r. wśród bibliotek wydziałowych przeprowadził drogą elektroniczną, przy użyciu narzędzia Google docs, badanie ankietowe (treść ankiety – patrz Załącznik) dotyczące szkoleń². Pytano o rodzaje i formy prowadzonych szkoleń, grupy odbiorców, infrastrukturę, umiejętności pedagogiczne bibliotekarzy oraz o współpracę z pracownikami naukowymi.

Ankieta składała się z 19 pytań w przeważającej mierze o charakterze zamkniętym. Spośród 47 bibliotek wydziałowych na UW 27 udzieliło odpowiedzi. Wśród tych, które odpowiedziały 5 nie organizuje szkoleń bibliotecznych, w 15 przysposobienie biblioteczne o charakterze ogólnym, dotyczącym zasobów i usług biblioteki jest obowiązkowe i skierowane do studentów I roku studiów licencjackich lub magisterskich, w pozostałych szkolenie nie jest obowiązkowe. Badanie wykazało, że oferowane są różnorodne szkolenia: od ogólnego, tzw. ogólnej orientacji bibliotecznej poczynając, przez specjalistyczne – dotyczące zasobów elektronicznych, po indywidualne wskazówki i porady. Przeważają szkolenia o charakterze wstępnym (omówienie zasad korzystania z biblioteki i jej zasobów), prowadzone dla studentów I roku w formie tradycyjnej na miejscu w bibliotekach (oprowadzanie lub wykład/prezentacja i oprowadzanie) oraz

² Artykuł jedynie skrótowo omawia wybrane wyniki ankiety przybliżając najważniejsze zagadnienia związane z edukacją biblioteczną na UW.

oferowane w formie elektronicznej na platformie Moodle. Na popularności zyskują formy e-learningowe.

Przeważają szkolenia ogólne, wstępne dla studentów I roku studiów licencjackich lub magisterskich. Dominującą formą zajęć są wykłady i prezentacje, student pozostaje najczęściej biernym odbiorcą przekazywanych treści. Ćwiczenia prowadzone są na poziomie studiów magisterskich i doktoranckich, a także dla pracowników naukowych i przeważnie dotyczą korzystania z zasobów elektronicznych. W 1/3 bibliotek, które odpowiedziały na ankietę szkolenia wstępne trwają do 30 min, 29% odpowiedzi wskazało czas trwania 30-45 min. Szkolenia prowadzone są w licznych grupach – dominują 40-60 osobowe (25% odpowiedzi), 10-20-osobowe (14% badanych), zdarzają się (w podobnym procencie) 20-40-osobowe oraz powyżej 100 osób. Liczebność grup (w przypadku szkoleń obowiązkowych) zależy wyraźnie od wielkości wydziału lub instytutu. W większości bibliotek (57%) brakuje odpowiedniej infrastruktury. Należy podkreślić, że we wszystkich bibliotekach szkolenia prowadzą wyłącznie bibliotekarze. W ankiecie pytano, jak układa się współpraca między pracownikami biblioteki a pracownikami naukowymi w zakresie szkoleń – 8 oceniło współpracę jako dobrą, 7 uważa, że funkcjonuje ona w niewielkim stopniu, a w 6 stwierdzono brak takiej współpracy, 1 biblioteka nie udzieliła odpowiedzi. Należy zauważyć, że szkolenie biblioteczne w formule pojedynczego spotkania, które prowadzone jest dla licznych zazwyczaj grup studentów rozpoczynających dopiero studia, nie zapewnia żadnej efektywności. Dlatego dobrym w tej sytuacji rozwiązaniem są kursy dostępne w sieci. Szkolenia online, e-learning dla „Net-generation”, studentów mobilnych, pracujących, ale także niepełnosprawnych to wygodne rozwiązanie, coraz chętniej wykorzystywana metoda kształcenia na odległość. Dodatkową zaletą jest dostępność do szkolenia w dowolnym momencie oraz możliwość ponownego skorzystania z informacji w razie potrzeby.

Szkolenia biblioteczne powinny przybierać charakter zróżnicowany – od wprowadzających i demonstrowujących podstawowe zasady (np. funkcjonowania katalogu online), które można udostępniać na stronie internetowej biblioteki, po warsztatowe, ukierunkowane na tematyczne szkolenia np. z zasobów elektronicznych lub zarządzanie bibliografią prowadzone przez specjalistę – bibliotekarza na miejscu w bibliotece.

„PRZYSPOSOBIENIE BIBLIOTECZNE” CZY EDUKACJA INFORMACYJNA?

Jak zatem organizować efektywne i atrakcyjne szkolenia, aktywizujące uczestników, gdy biblioteka nie dysponuje odpowiednią infrastrukturą (salą komputerową), a bibliotekarze często posiadają niewystarczające umiejętności pedagogiczne w zakresie dydaktyki osób dorosłych oraz gdy nie funkcjonuje współpraca z pracownikami naukowymi? Dlaczego szkolenia biblioteczne traktowane są przez studentów nieprzychylnie, jako dodatkowe, wymagane jedynie do zaliczenia semestru zajęcia? Czy stosowane techniki szkoleń przystają do wyobrażenia o nowoczesnym kształceniu? Czy zmieniają się środki dotarcia do odbiorców? W jaki sposób przebudować dydaktykę w bibliotece, by stała się adekwatna do potrzeb i możliwości percepcji studentów, a przede wszystkim, by nastawiona była

na kształcenie umiejętności praktycznych? Jak organizować szkolenia, gdy w siatce zajęć dydaktycznych brakuje na to czasu? Trzeba także zapytać, czy bibliotekarze zdają sobie sprawę, z przebiegu procesu wyszukiwania informacji?

Carol Kuhltau wyróżnia następujące etapy w procesie wyszukiwania informacji: inicjacja, wybór tematu, badanie, uściślenie, kolekcjonowanie, prezentacja, ocena (Kuhltau, 2004). Rozważania nad konstruowaniem oferty i formuły szkoleń należy rozpocząć od analizy celu szkolenia oraz rozpoznania potrzeb i kompetencji informacyjnych użytkowników. Przydatne będą z pewnością wskazówki i opracowania dotyczące szkoleń przygotowanych i prowadzonych w innych bibliotekach (Andretta, 2005; Niedźwiedzka & Hunskaar, 2010). Pod uwagę należy wziąć także zmiany w podejściu edukacyjnym dążące do kształcenia kontekstowego (ang. *contextual learning*) i ukierunkowywać szkolenia na konkretne potrzeby studentów. Sytuacja niewiele się zmienia, mimo poszerzanej oferty szkoleń proponowanych przez biblioteki. Wydaje się, że na tym tle najlepiej radzą sobie biblioteki wyższych szkół medycznych, co może wynikać ze ścisłego ukierunkowania przedmiotowego (Milewicz 2011).

BIBLIOTEKARZE A EDUKACJA INFORMACYJNA – PERSPEKTYWY I MOŻLIWOŚCI WDROŻENIA EDUKACJI INFORMACYJNEJ W POLSKICH BIBLIOTEKACH AKADEMICKICH

Szkolić i uczyć można stosując różnorodne techniki, np. w BUW-ie planowane jest wprowadzenie szkoleń tematycznych. Szkolenia dziedzinowe przygotowywane w porozumieniu z wykładowcami mogłyby być włączane do seminariów specjalistycznych, jak np. w bibliotece kampusu Terrko na Uniwersytecie w Helsinkach³. Należy pozbyć się stereotypów o nudnych szkoleniach. Przydatne treści, atrakcyjna forma wizualna, aktywizujące formy warsztatowe z pewnością zachęcą do uczestniczenia w nich. Potrzebna jest zmiana terminologii – „szkolenie/przysposobienie biblioteczne” zastąpić można np. „kształceniem warsztatu informacyjnego”. Edukacja biblioteczna powinna znaleźć odzwierciedlenie w siatce punktów ECTS, co wypukli jej znaczenie w procesie edukacji studenta (obecnie na uczelniach szkolenie BHP jest obligatoryjne i punktowane, czego wymagają stosowne przepisy) oraz podniesie jego rangę. Wskazane wydaje się stworzenie ujednoczonego systemu dla całej uczelni, przynajmniej na poziomie szkolenia wstępnego oraz ustalenie formuły szkoleń (np. wszyscy studenci I roku studiów licencjackich zaczynają od ogólnego szkolenia online lub prowadzonego na miejscu w bibliotece macierzystego wydziału, jeśli taka istnieje). Przykładem wyraźnie określonych celów i strategii dydaktycznej instytucji edukacji wyższej mogą być zapisy przyjęte przez Bergen University College, na których oparła się tamtejsza biblioteka przy tworzeniu wytycznych dotyczących edukacji użytkowników (Torras & Sætre, 2008, pp. 25-29). W założeniach ogólnych określono jakie szkolenia i w jakim wymiarze czasowym biblioteka planuje odpowiednio do poziomu studiów (poziom licencjatu i magisterski) oraz uwzględniono szkolenia indywidualne lub na potrzeby określonej grupy użytkowników.

³ Informacja uzyskana podczas pobytu szkoleniowego – program Erasmus.

ków. Takie lokalne rozwiązania mogą stać się podstawą do wypracowania ogólnokrajowych standardów edukacji informacyjnej, które można wzorować na istniejących, np. Information Literacy Competency Standards for Higher Education amerykańskiej organizacji Association of College and Research Libraries⁴, The Welsh Information Literacy Project⁵, Australia and New Zeland Information Literacy Framework (w ramach CAUL – Council of Australian University Librarians⁶), The Seven Pillars of Information Literacy (w ramach SCOUNL – Society of College, National and University Librarians⁷), na którym z kolei wzorowały się m.in. Portugalia i Rosja. Aby osiągnąć odpowiedni stopień profesjonalizmu dydaktycznego, oferta szkoleniowa musi być dostosowana do indywidualnych celów i polityki edukacyjnej uczelni. Nie można bezkrytycznie kopiować obcych wzorów, lecz rozwijać własne założenia i strategie. Wypracowanie ogólnokrajowych standardów daje jedynie podstawę działania. Opracowaniem efektywnej metodologii edukacji informacyjnej powinien zająć się specjalnie powołany zespół składający się z pracowników bibliotek i wykładowców, by wspólnie określić zakres i sposoby kształcenia kompetencji informacyjnych.

Biorąc pod uwagę różny stopień zaawansowania prac nad rozwijaniem współpracy między kadrami biblioteczną a naukową uczelni europejskich, należy jak najszybciej starać się włączyć w ten nurt, gdyż jest to proces długotrwały i wymaga przygotowania odpowiednich procedur. Pokazuje to chociażby cykl europejskich konferencji pod hasłem „Creating Knowledge”, czy spotkania organizowane na gruncie polskim⁸. Problematyka ta nie jest więc już nowością w środowisku bibliotekarskim. Warto korzystać z doświadczeń zagranicznych bibliotek, które już wdrożyły (w różnym stopniu i zakresie) współpracę z kadrami naukową uczelni i próbować wzorować się na zastosowanych tam rozwiązaniach w dostosowaniu do własnych potrzeb i możliwości. Okazuje się jednak, że nawiązanie i podtrzymywanie współpracy między bibliotekami a wydziałami jest dużym wyzwaniem dla bibliotekarzy. Często to właśnie biblioteki pierwsze próbują nawiązać kontakt i zachęcić do współpracy wydziały, jednak mimo że wspólnym celem jest wspieranie procesu kształcenia, bibliotekarze i pracownicy naukowo-dydaktyczni wciąż nie są równoprawnymi partnerami (Skagen et al., 2006). Bibliotekarze powinni być bardziej widoczni w środowisku dydaktyków, np. przez uczestnictwo w radach wydziałów (jak ma to miejsce np. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Glasgow lub w Uppsali) i mieć świadomość konieczności promowania oferty szkoleniowej, bowiem, z badań przeprowadzonych w 2009 r. w ramach polsko-norweskiego projektu „Zostań profesjonalnym nauczycielem umiejętności informacyjnych” dotyczących potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy dziedzinowych z obszaru medycyny i nauk pokrew-

⁴ Więcej na ten temat pod adresem internetowym: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>.

⁵ Więcej na ten temat pod adresem internetowym: http://librarywales.org/uploads/media/Information_Literacy_Framework_Wales.pdf.

⁶ Więcej na ten temat pod adresem internetowym: <http://www.caul.edu.au/content/upload/files/info-literacy/InfoLiteracyFramework.pdf>.

⁷ Więcej na ten temat pod adresem internetowym: http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/seven_pillars.html.

⁸ „Creating Knowledge. Empowering the Student Through Cross-Institutional Collaboration” – konferencje organizowane są w imieniu Nordinfolit (Nordic Association on Information Literacy) przez: the Forum for Library User Education oraz Danish Network for University Pedagogy (<http://www.ck-iv.dk>). W Polsce edukacyjnej roli współczesnych bibliotek poświęcona była m.in. III Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej „Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych” w 2008 r. oraz konferencja „Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI w.” (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, maj 2011 r.).

nych prowadzących szkolenia z użytkownikami, wynika m.in., że polscy bibliotekarze nie są zainteresowani ściślejszą współpracą z nauczycielami przedmiotu. Nie dostrzegają także wagi działań promujących ich ofertę edukacyjną na uczelni oraz nie widzą potrzeby oceniania efektów swojego nauczania (Niedźwiedzka, 2009). Aktywny marketing i wychodzenie z ofertą do środowiska uczelni są także nieodzowne, by wyraźnie podkreślić wagę zawodu bibliotekarskiego i podnieść jego prestiż. Z punktu widzenia pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni, można stwierdzić, że nie znają oni możliwości i chęci współpracy ze strony bibliotekarzy, co może być główną przyczyną stereotypowego postrzegania biblioteki. Z pewnością ma na to także wpływ sposób organizacji pracy na uczelniach. Tam, gdzie, jak np. w bibliotece Terkko na kampusie medycznym Uniwersytetu w Helsinkach edukacyjna rola biblioteki wpisana jest w prace jednostki Research & Development Unit for Medical Education, a koordynatorem i głównym prowadzącym zajęcia jest specjalista z zakresu informatyki (ponieważ edukacja biblioteczna dotyczy zasobów elektronicznych dostarczanych przez tę bibliotekę), taka współpraca istnieje i jest jednym z elementów curriculum.

ZAKOŃCZENIE

Problem kursów bibliotecznych na polskich uczelniach pozostaje w dużej mierze nieodpowiednio dostosowany do ścieżek edukacyjnych i potrzeb użytkowników, co można usprawnić dzięki współdziałaniu i wsparciu ze strony kadry naukowo-dydaktycznej. Występują różnorodne trudności, które bibliotekarze muszą pokonywać sami, np. doksztalcenie się z zakresu pedagogiki, andragogiki, technik nauczania. Na zagadnienie dydaktyki bibliotecznej należy patrzeć w mikroskali pojedynczej uczelni i biblioteki, ale także w skali makro i dążyć do wypracowania ogólnokrajowych standardów edukacji informacyjnej. Proces ten zapoczątkować powinny szkolenia kadry bibliotecznej z zakresu edukacji informacyjnej. Wspomnieć należy, że z ramienia UNESCO w kilku krajach odbyły się warsztaty szkolące trenerów edukacji informacyjnej (TTT – Training the Trainers in Information Literacy). W polskim środowisku bibliotekarskim ideę edukacji informacyjnej rozwija Komisja ds. Edukacji Informacyjnej SBP. Nie można również zapominać o światowej organizacji bibliotekarskiej IFLA, w której funkcjonuje sekcja Information Literacy. Jednak działania zmierzające w kierunku uświadomienia znaczenia edukacji informacyjnej w procesie edukacji należy rozpocząć od najbliższego środowiska akademickiego – wykładowców i studentów. Dobrze by było rozpocząć je jak najszybciej, by polska edukacja nie pozostawała w tyle za standardami światowymi.

BIBLIOGRAFIA

- ALA (1989). *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report* [online]. American Library Association [dostęp: 20.02.2013]. Dostępny w World Wide Web: <www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>
- Alexandria Proclamation (2005). *Beacons of the Information Society. The Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning* [online] UNESCO. [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://archive.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc.html>>.

- Andretta, Susie (2005). *Information Literacy: A Practitioner's Guide*, Oxford, New Hampshire.
- Antczak, Mariola (2010a). *Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989-2007*. Łódź: Wydaw. UL.
- Antczak Mariola (2010b). Rola bibliotekarzy w nauczaniu umiejętności informacyjnych gimnazjalistów: wybrane zagadnienia. *Przegląd Biblioteczny*, nr 1(78), s. 63-64.
- Autonomia programowa uczelni (2010). *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*. [online] Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego [dostęp: 22.02.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/krajowe-ramy-kwalifikacji/krajowe-ramy-kwalifikacji-dla-szkolnictwa-wyzszego/>.
- Baiton, Toby (2001). *Information literacy and academic libraries: the SCOUNL approach (UK/Ireland), Proceedings of 67th IFLA Council and General Conference, August 16-25* [online]. [dostęp: 10.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla67/papers/016-126e.pdf>>.
- Batorowska, Hanna (2009). *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Chevilotte, Sylvie (2003). FORMIST: a Network to Help Training in Information Literacy in France. *Liber Quarterly*, vol. 13, pp. 350-357.
- Chmielecka, Ewa, red. (2010). *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*. [online] Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. [dostęp: 15.06.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/fundusze_europejskie/PO_KL/KRK/20101105_Ramy_kwalifikacji_dla_szk_wyzsz_165x235_int.pdf>.
- Derfert-Wolf, Lidia (2005). *Information literacy – koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*. *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 1(62); [dostęp: 10.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/derfert.php>>.
- Derfert-Wolf, Lidia (2009). Information literacy (kształcenie umiejętności informacyjnych w bibliotekach akademickich). W: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*. Pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej, L. Tkaczyk. Toruń: Wyższa Szkoła Bankowa, s. 185-208.
- Jankowska, Maria (2005). Powszechna edukacja informacyjno-komunikacyjna jako atrybut bibliotekarstwa akademickiego. *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 1(62); [dostęp: 10.04.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/jankowska.php>>.
- Johnson, Chris; Lomas, Cyprien (2005). Design the learning space: Learning and design principles. *EDUCASE Review* [online], vol. 40, no. 4, pp. 16-28, [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.educause.edu/ero/article/design-learning-space-learning-and-design-principles>>.
- Kobos, Józef (2011). Proces Boloński – podstawą zmian w szkolnictwie wyższym. *Forum Bibliotek Medycznych*, nr 1, s. 114-116.
- Kuhlthau, Carol. C. (2004). *Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services*. Libraries Unlimited, Westport, CT.
- Lau, Jesus (2011). Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne (przekład KEI, wersja 1). Warszawa: Komisja SBP ds. Edukacji Informacyjnej [online]. [dostęp: 20.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sbp.pl/repository/SBP/sekcje_komisje/komisja_ds_educacji_informacyjnej/Wytyczne.pdf>.
- Milewicz, Tomasz et al. (2011). Szkolenia z zakresu informacji naukowej – spostrzeżenia i propozycje studentów medycyny. *Forum Bibliotek Medycznych*, nr 1(7), s. 121-131.
- MEN (2010). *Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego* [online]. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego [dostęp: 5.06.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/fundusze_europejskie/PO_KL/KRK/20101105_Ramy_kwalifikacji_dla_szk_wyzsz_165x235_int.pdf>.
- Niedźwiedzka, Barbara (2009). Potrzeby, wiedza i umiejętności edukacyjne bibliotekarzy prowadzących szkolenia użytkowników bibliotek w instytucjach ochrony zdrowia w Polsce i w Norwegii. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, nr 2, s. 70-80.
- Niedźwiedzka, Barbara; Hunsik, Irene, red. (2010). *MedLibTrain. Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych. Przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych*. Kraków.

- Piotrowska, Renata (2011). *Edukacja informacyjna w polskiej szkole*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Powell, Mark (2002). Designing library space to facilitate learning: a review of the UK Higher Education sector. *Libri* [online], vol. 52, pp. 110-120. [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.librijournal.org/pdf/2002-2pp110-120.pdf>>.
- Proces Boloński na UW (2010). [online]. Uniwersytet Warszawski [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.procesbolonski.uw.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=76>.
- Skagen, Therese; Torras, Maria-Carme; Blaabjerg, Niels Jørgen; Hansen, Thomas Vibjerg (2006). *Empowering students through information literacy in the physical and virtual classrooms: Cross-institutional collaboration between library and faculty an between two Scandinavian university libraries*. Materiały konferencyjne [online]. Creating Knowledge IV [dostęp: 10.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ck-iv.dk/papers/SkagenBlaabjergTorrasHansen%20Empowering%20students%20through%20information%20literacy.pdf>>.
- Skagen, Therese; Torras, Maria-Carme; Kavli, Solveig; Mikki, Susanne; Hafstad, Sissel; Hunskaar, Irene (2008). Pedagogical considerations in developing an online tutorial in information literacy. *Communications in Information Literacy* [online], vol. 2, is. 2, pp. 84-98, [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.comminfolit.org/index.php?journal=cil&page=article&op=viewFile&path%5B%5D=Fall2008AR2&path%5B%5D=74>>.
- Torras, Maria-Carme; Sætre, Tove Pemmer (2008). *Information Literacy Education: A process approach. Professionalising the pedagogical role of academic libraries*, Oxford. Cambridge, New Dehli: Chandos Publishing 2008.
- Ustawa o bibliotekach (1997). Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz. U. 1997, Nr 85, Poz. 539 [online]. [dostęp: 15.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nowyebib.info/images/stories/prawo/dzu97_85_539.pdf>.
- Virkus, Sirie (2003). Information literacy in Europe: a literature review. *Information Research*, vol. 8, no. 4, pp. 1-35.
- Virkus, Sirie; S. Metsar (2004). General Introduction to the Role of the Library for University Education, *Liber Quarterly*, vol. 14, pp. 290-305.

Załącznik

Ankieta: Kształcenie kompetencji informacyjnych w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Warszawskiego (pytania nr 8, 9, 10 i 11, w wersji rozesłanej do bibliotek rozbite były na osobne pytania z podpunktami uwzględniającymi podział na grupy użytkowników i formy prowadzonych szkoleń).

1. Czy biblioteka organizuje szkolenia biblioteczne?
  - Tak
  - Nie
2. Szkolenia biblioteczne organizowane są:
  - online
  - na miejscu
3. Czy szkolenie biblioteczne dla studentów I roku jest obowiązkowe:
  - Tak
  - Nie
4. Kto zgłasza studentów na szkolenie w bibliotece:
  - bibliotekarz
  - dziekanat
  - opiekun I roku
  - inne.....
5. Ile osób średnio liczy grupa:
  - do 10 osób

- 10-20 osób
- 20-40 osób
- 40-60 osób
- do 100 osób
- powyżej 100 osób

6. Kto prowadzi szkolenia w bibliotece?

- bibliotekarz
- bibliotekarz i pracownik naukowy

7. Dla jakich grup użytkowników organizowane są szkolenia w bibliotece:

- Studenci I roku studiów licencjackich lub jednolitych magisterskich
- Studenci I stopnia (licencjat) – przed pisaniem pracy licencjackiej lub w trakcie studiów
- Studenci II stopnia (magisterium) – przed pisaniem pracy magisterskiej lub w trakcie studiów
- Studenci III stopnia (doktorat)
- Pracownicy naukowci
- inni

8. [pytanie o formę szkolenia: wykład, prezentacja, oprowadzanie] Szkolenie ogólne na temat zasad korzystania z biblioteki, katalogów, zasobów dla poszczególnych grup odbiorców (jak w pyt. 7).

9. [pytanie o formę szkolenia: wykład, prezentacja, ćwiczenia] Szkolenie na temat zasobów elektronicznych dla poszczególnych grup odbiorców (jak w pyt. 7).

10. [pytanie o formę szkolenia: wykład, prezentacja, ćwiczenia] Szkolenie specjalistyczne tematyczne dla poszczególnych grup odbiorców (jak w pyt. 7).

11. Inne szkolenia poszczególnych grup odbiorców (jak w pyt. 7).

12. Jak oceniają Państwo swoje przygotowanie pedagogiczne do prowadzenia szkoleń:

- bardzo dobre lub dobre
- wystarczające
- niewystarczające

13. Czy zauważają Państwo potrzebę rozwijania swoich umiejętności pedagogicznych, by móc prowadzić szkolenia:

- w niewielkim stopniu
- w dużym stopniu
- nie zauważam

14. Czy zauważają Państwo potrzebę rozwijania swoich umiejętności w zakresie samodzielnego korzystania z technologii komputerowych (znajomość programów komputerowych), by móc samodzielnie tworzyć i prowadzić szkolenia:

- w niewielkim stopniu
- w dużym stopniu
- nie zauważam

15. Czy zauważają Państwo potrzebę doksztalcenia się, uczestniczenia w szkoleniach z zakresu wyszukiwania źródeł informacji i posługiwania się zasobami elektronicznymi:

- w niewielkim stopniu
- w dużym stopniu
- nie zauważam

16. Jak układa się współpraca między pracownikami biblioteki a pracownikami naukowymi w zakresie szkoleń:

- funkcjonuje w niewielkim stopniu
- funkcjonuje dobrze

17. Czy biblioteka posiada odpowiednią infrastrukturę do prowadzenia szkoleń (osobną salę przeznaczoną na szkolenia; wyposażenie w odpowiednią liczbę sprzętu komputerowego; łącza internetowe; rzutnik; ekran):

- tak
- nie

18. Jak długo trwa szkolenie:

- 25-30 min.
- 40-50 min.
- 60 min.
- 90 min.

LILIANNA NALEWAJSKA

University of Warsaw Library
l.nalewajska@uw.edu.pl

DIDACTICS IN ACADEMIC LIBRARIES. THE ANALYSIS OF NEEDS AND POSSIBLE CHANGES

KEYWORDS: Information literacy. Library didactics. Academic libraries.

ABSTRACT: **Objective** – The author analyzes needs and possible changes in Polish library didactics, in particular at the University of Warsaw, within the context of information society development and transformations in higher education resulting from the implementation of Bologna Process. Information literacy courses conducted in selected libraries of European universities show that Polish academic libraries insufficiently implement didactics, in particular as regards curricula and adaptation to three stages of education. **Research method** – Practical solutions and theoretical deliberations found in Polish and foreign literature in the field and documents describing the status of information literacy in higher education processes are used as a background for the results of a survey on library courses conducted at the University of Warsaw, the author's own observations gathered during her work at the University of Warsaw Library and professional exchange stays in several European libraries. **Results and conclusions** – The cooperation between most Polish university teachers and academic libraries appears unsatisfactory. The awareness of academic and administrative staff of Polish universities on the importance of information literacy correctly implemented by libraries remains very low. Information literacy has to be introduced as early as primary or even preschool education and in higher education it should be the inherent part of the educational context. This condition may be fulfilled only with appropriate actions taken by librarians and their cooperation with academic staff of the universities.

Artykuł w wersji poprawionej wpłynął do Redakcji 24 stycznia 2013 r.

MONIKA WÓJCIK-BEDNARZ

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu
e-mail: monikaw-b@wp.pl

TRANSFER KULTURY I NAUKI Z AUSTRII W SIECI BIBLIOTEK AUSTRIACKICH ZA GRANICĄ

Monika Wójcik-Bednarz jest absolwentką Bibliotekoznawstwa i Informatyki na Uniwersytecie Wrocławskim (1996) oraz podyplomowych studiów translatorskich na Uniwersytecie Opolskim (2004). Pracuje w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu na stanowisku kustosa. Od 1997 r. kieruje Biblioteką Austriacką. Organizuje projekty kulturalne takie jak np. „Wiosna austriacka”, zajmuje się współpracą z krajami niemieckojęzycznymi. Publikuje artykuły m.in. Wielokulturowość, nowoczesność i otwartość biblioteki na przykładzie Wiedeńskich Bibliotek Publicznych – Büchereien Wien (*Bibliotekarz*, 2012, nr 9), w *Bibliotekarzu Opolskim* i *Pracach Germanistycznych UO*. Redaktor i tłumacz na język niemiecki katalogów wystaw: *W Dolinie Renu* (2008) i *100 lat kalendarzy adwentowych* (2012) oraz materiałów o bibliotece.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka Austriacka. Sieć bibliotek. Współpraca zagraniczna. Kultura austriacka.

ABSTRAKT: Teza/Cel artykułu – Biblioteki austriackie za granicą, w tym w Polsce, istnieją od ponad 20 lat. Działają na zasadzie partnerstwa z bibliotekami i uniwersytetami. W artykule przedstawiono historię powstania sieci bibliotek austriackich i ich zbiorów, scharakteryzowano użytkowników oraz formy działalności. **Metody badań** – Opracowanie powstało na podstawie analizy materiałów źródłowych i informacyjnych opublikowanych oraz zaczerpniętych ze stron internetowych portalu bibliotek austriackich za granicą. **Wyniki/Wnioski** – Sieć bibliotek austriackich jest jednym z istotnych elementów austriackiej polityki kulturalnej za granicą. Ważnym aspektem ich działalności, obok gromadzenia i udostępniania zbiorów, jest ich aktywność jako centrów kultury i edukacji. Tworzą efektywną platformę wymiany wiedzy, informacji i kultury z Austrią. W ramach sieci bibliotek austriackich za granicą istnieje intensywna współpraca badaczy, której efektem są liczne publikacje.

DIALOG MIĘDZYKULTUROWY

Działające od ponad 20 lat biblioteki austriackie za granicą tworzą ważną platformę dialogu międzynarodowego i międzykulturowego środowisk akademickich, nie zamykają się również przed użytkownikami spoza tych kręgów. Ponad połowa z istniejących dzisiaj 61 bibliotek powstała w latach 1990-1995, stąd w ostatnich latach w Polsce i w wielu krajach odbywają się liczne uroczystości z okazji jubileuszu 20-lecia ich działalności. Fakt ten jest dobrą okazją do zebrania informacji o idei i historii bibliotek austriackich oraz do refleksji nad ich dotychczasowym dorobkiem.

Do tej pory w polskiej prasie fachowej ukazał się jedynie artykuł Ewy Amghar obszernie podejmujący problematykę działalności wszystkich bibliotek austriackich w Polsce (Amghar, 2010). Wspomnieć należy także pracę magisterską Anny Florków z Uniwersytetu Wrocławskiego (Florków, 1997). Inne opublikowane artykuły dotyczyły jedynie działalności wybranej biblioteki lub omawiały realizowane przez nie projekty kulturalne lub badawcze (Amghar, 2010, s. 96, 98).

PIERWSZA CZYTELNI AUSTRIACKA

Początki powstania sieci bibliotek austriackich za granicą – Österreich-Bibliotheken im Ausland sięgają 1986 r. i związane są z Polską. Wówczas w Krakowie przy Bibliotece Jagiellońskiej powstała pierwsza Czytelnia Austriacka. W tym okresie kontakty polityczne i kulturalne krajów bloku komunistycznego z Austrią i innymi krajami zachodnimi były mocno ograniczone oraz uwarunkowane ideologicznie. Nie było też wolnego dostępu do informacji i literatury z Austrii, stąd krakowski projekt pilotażowy cieszył się ogromnym zainteresowaniem i posłużył za modelowe rozwiązanie wdrażane po 1989 r. w wielu, głównie historycznie, kulturowo i językowo związanych z Austrią, krajach. Przyczyną tego sukcesu były niewątpliwie również żywe jeszcze związki z dawnym cesarstwem austriackim. W okresie przemian byłych krajów komunistycznych istniało ogromne zapotrzebowanie na informacje o krajach zachodnich, w tym o Austrii, stąd wszelkie formy aktywności ze strony tych państw traktowano jako platformę dialogu, wymiany wiedzy, informacji i kultury. Po upadku żelaznej kurtyny możliwe było nadrobienie braków w tych obszarach.

SIEĆ BIBLIOTEK AUSTRIACKICH ZA GRANICĄ

Sieć bibliotek austriackich organizacyjnie podlega Ministerstwu Spraw Europejskich i Międzynarodowych Republiki Austrii i jest ważnym elementem austriackiej dyplomacji i polityki kulturalnej za granicą. Umiejscowione w większości przy uniwersytetach, bibliotekach narodowych i publicznych służą studentom i środowisku naukowemu. Prowadzą aktywną działalność kulturalną organizując we współpracy z ambasadami, konsulataami czy Austriackimi Forami Kultury, spotkania, koncerty czy wystawy. Obecnie sieć składa się z 61 bibliotek austriackich na obszarze od Europy Środkowo-Wschodniej, przez Bałkany, Bliski Wschód, Ural po Azję Środkową. Krajem, w którym utworzono najwięcej, bo aż 7 bibliotek, są Czechy, co uwarunkowane jest długimi i bogatymi związkami historycznymi oraz kontaktami, wynikającymi z bezpośredniego sąsiedztwa.

Na drugim miejscu, co do liczby założonych bibliotek austriackich, znajduje się Polska z 6 tego rodzaju placówkami (Załącznik). Oprócz wspomnianej już pierwszej Czytelni Austriackiej powstałej w Krakowie, kolejne utworzono przy bibliotekach uniwersyteckich. W 1990 r. taką bibliotekę utworzono w Poznaniu, który nie leżał wprawdzie historycznie w granicach Austrii, jednak w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza prężnie działa Zakład Literatury i Kultury Austriackiej, a powstały Austriacki Ośrodek Kultury i Centrum Egzaminacyjne języka

niemieckiego ÖSD należą do jednych z najbardziej aktywnych. Kolejne powstały na terenach historycznie związanych z Austrią, tj. przy Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Przemyślu w 1991 r., na Uniwersytecie Wrocławskim w 1992 r. oraz w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu w 1993 r. Biblioteka Austriacka w Opolu jest jedyną w Polsce oraz jedną z niewielu za granicą, funkcjonujących poza strukturami uniwersytetów. Najmłodszą w Polsce jest Biblioteka Austriacka w Warszawie, powstała w 2002 r. przy Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego na bazie księgozbioru biblioteki nieistniejącego już Instytutu Kultury Austriackiej.

POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY

Biblioteki austriackie powstały i działają na zasadzie partnerstwa z istniejącymi instytucjami lokalnymi, głównie bibliotekami i uniwersytetami. Większość bibliotek usankcjonowała chęć współpracy w formie wzajemnych porozumień w momencie ich zakładania lub dopiero po wielu latach funkcjonowania¹. Zgodnie z ustaleniami porozumienia, strona austriacka przeznacza co roku określony budżet na zakup nowości wydawniczych, a także pokrywa część kosztów, takich jak honoraria czy koszty podróży, związanych z organizacją imprez kulturalnych. Bibliotekarze, opiekunowie naukowci i osoby współpracujące z bibliotekami austriackimi mogą skorzystać ze stypendiów na cele szkoleniowe, konferencje, wyjazdy studyjne lub kursy językowe. Instytucje prowadzące ponoszą natomiast wydatki na bieżące utrzymanie bibliotek, ich wyposażenie, infrastrukturę techniczną oraz płace.

DOSTĘP DO ZBIORÓW

Każda z bibliotek otrzymuje na początku księgozbiór składający się z ok. 3,5 tys. książek beletrystycznych autorów austriackich oraz literatury naukowej i popularnonaukowej o szerokim spektrum zagadnień związanych z Austrią. Zbiory bibliotek są systematycznie uzupełniane o szczególnie poszukiwaną w danej jednostce literaturę, na zakup której biblioteki otrzymują co roku pulę pieniędzy z austriackiego Ministerstwa Spraw Europejskich i Międzynarodowych. Każda z bibliotek sama decyduje o profilu zbiorów w zależności od potrzeb czytelników. W przypadku bibliotek uniwersyteckich o wyborze literatury decyduje często komisja lub rada naukowa, w części bibliotek o zakupie nowości decydują sami bibliotekarze. Biblioteki austriackie dysponują, w zależności od daty powstania i aktywności, zbiorami liczącym od 6 do 10 tys. wol. Łącznie we wszystkich 61 bibliotekach udostępnia się obecnie ponad 350 tys. książek, zbiorów audiowizualnych, dźwiękowych i elektronicznych. Biblioteki austriackie z założenia mają być dostępne dla wszystkich oraz w miarę możliwości oferować wolny dostęp do zbiorów.

¹ Porozumienie pomiędzy Ministerstwem Federalnym ds. europejskich i międzynarodowych Republiki Austrii, reprezentowanym przez Austriacki Konsulat Generalny w Krakowie oraz Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Opolu w celu dalszego funkcjonowania otwartej w dniu 29 maja 1993 r. w Opolu Biblioteki Austriackiej – Österreich-Bibliothek podpisane zostało 17 marca 2009 r.

TRANSKULTUROWOŚĆ BIBLIOTEK AUSTRIACKICH – PRACE BADAWCZE

Specjaliści różnych dziedzin z wielu uniwersytetów i placówek badawczych, przy których działają biblioteki austriackie, skupieni są w nieformalnej międzynarodowej sieci naukowej. Od 2003 r. naukowcy spotykają się regularnie, co dwa lata, na konferencjach organizowanych przez Ministerstwo Spraw Europejskich i Międzynarodowych Austrii oraz Austriacką Akademię Nauk, koordynującą realizowane projekty badawcze. Współpraca intensyfikowana jest także poprzez organizowane seminaria, warsztaty czy wyjazdy studyjne, ułatwiające realizację ponadgranicznych inicjatyw badawczych i przedsięwzięć kulturalnych. Ich efektem są wydawane materiały pokonferencyjne w ramach serii „Chancen kulturellen Netzwerke” (Chancen, 2005-2008).

Wynikiem współpracy jest również seria „Transkulturelle Forschungen an den Österreich-Bibliotheken im Ausland”, w której publikowane są prace związane z badaniami transgranicznymi i transkulturowymi. W celu zapewnienia wysokiej jakości naukowej tych publikacji na uniwersytecie w Grazu powołano gremium naukowe, które tworzą specjaliści i badacze z różnych dyscyplin, sprawujący opiekę naukową nad artykułami publikacji oraz recenzujący artykuły w systemie peer review. Od 2009 r. w wiedeńskim wydawnictwie LIT w tej serii ukazało się 7 tomów. Przedmiotem publikacji były związki historyczne z Austrią. Przeanalizowano m.in. recepcję literatury niemieckojęzycznej z Bukowiny i Galicji po 1918 r. (Müller, 2009), kulturowe stosunki czesko-austriackie (Diaconu, 2011) i obraz Włoch w literaturze austriackiej (Müller, 2011). Przedmiotem badań nad prasą niemieckojęzyczną z czasów istnienia Monarchii Austro-Węgierskiej był przepływ kultury między regionami (Birk, 2009). Badano także prasę Austro-Węgier (Obad, 2007). Zajmowano się również aspektami pamięci historycznej na podstawie miejsc pamięci i pomników Debreczyna (Gröllner, 2011) oraz problematyką Traktatu Wersalskiego w prasie (Gröllner, 2013). W projekcie badającym sytuację uniwersytetów w okresie przełomu politycznego (Schübl, 2011) udział brali naukowcy z Uniwersytetu Opolskiego². W latach 2012-2013 realizowany jest projekt badający problematykę pluralizmu kulturowego w Austrii i krajach Europy Wschodniej.

SERIA „BIBLIOTEKA AUSTRIACKA”

Opiekunowie bibliotek austriackich sprawują kontrolę naukową nad działalnością bibliotek austriackich, mają wpływ nie tylko na profil gromadzonych zbiorów ale również tworzą koncepcje form działalności kulturalnej i naukowej tych bibliotek. Zwykle są nimi profesorowie uczelni (germaniści, historycy), przy której działa biblioteka, specjalizujący się w badaniach nad literaturą i historią Austrii. Opiekunowie naukowcy często we współpracy z pracownikami bibliotek austriackich publikują także prace o literaturze i historii Austrii. W Polsce na uwagę zasługuje seria „Biblioteka Austriacka” wydawana pod red. prof. Edwarda Białka i Dalii Zminkowskiej, prezentująca teksty współczesnych pisarzy austriackich,

² Należeli do nich dr Małgorzata Świder i dr Mariusz Patelski.

a także eseje i rozprawy naukowe poświęcone wybranym problemom życia kulturalnego Austrii. Seria ukazuje się w wydawnictwie Atut pod patronatem Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego i Biblioteki Austriackiej we Wrocławiu. W ramach serii ukazało się dotąd 38 tytułów książek³.

Innym przykładem jest seria wydawana od 1994 r. w St. Petersburgu „Jahrbuch der Österreich-Bibliothek in St. Petersburg”.

BIBLIOTEKI AUSTRIACKIE JAKO ELEMENT AUSTRIACKIEJ ZAGRANICZNEJ POLITYKI KULTURALNEJ

W ogłoszonym w 2001 r. nowym projekcie zagranicznej polityki kulturalnej „Auslandskultur neu”⁴ przedstawiono podstawy koncepcji rozwoju bibliotek austriackich, jako jednego z ważnych elementów polityki kulturalnej. W myśl projektu biblioteki austriackie miały się stać aktywnymi ośrodkami kulturalnymi i medialnymi. Przy zachowaniu dotychczasowych funkcji, zakładano zwiększenie ich roli, jako centrów kultury i edukacji. Ważnymi czynnikami w realizacji tego planu były: polepszenie infrastruktury bibliotek, wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz łącza internetowe. Realizację planowanych założeń miały ułatwić: kształcenie i motywowanie pracowników, wspólne spotkania robocze i wymiana doświadczeń.

PORTAL INTERNETOWY

Jednym z założeń nowej koncepcji polityki kulturalnej było utworzenie portalu internetowego *www.oesterreich-bibliotheken.at*, jako ważnego miejsca skupiającego wszystkie informacje o: bibliotekach austriackich na świecie, realizowanych przez nie przedsięwzięciach i ważnych wydarzeniach oraz Austrii. Portal zawiera również aktualizowaną na bieżąco bazę pracowników bibliotek, dane kontaktowe, linki do stron internetowych instytucji oraz do katalogów zbiorów. Uruchomiono platformę umożliwiającą dostęp do informacji o aktualnie prowadzonych projektach naukowo-badawczych, bazę danych o zagranicznych tłumaczeniach literatury austriackiej, artykułach, pracach badawczych powstałych w kręgach bibliotek austriackich oraz dysertacjach i pracach magisterskich⁵. Portal daje ponadto wgląd w szerokie spektrum wydarzeń kulturalnych w Austrii. W zakładce *Wiener Kafeehaus-Felieton* znaleźć można wyselekcjonowane informacje o najważniejszych wydarzeniach, co w dobie natłoku informacyjnego jest cenną wskazówką. *Kulturkaleidoskop* to zbiór ciekawych esejów o austriackiej kulturze i sztuce.

³ Aktualnie dostępne tytuły znaleźć można na stronie wydawnictwa Atut: <http://www.atut.ig.pl/?biblioteka-austriacka,17>.

⁴ Tekst projektu *Auslandskultur neu* w języku niemieckim jest dostępny na stronie: <http://www.bmeia.gv.at/index.php?id=64423&L=0>.

⁵ Zakładka *Auslands Austria*: <http://www.oesterreich-bibliotheken.at/>.

SZKOLENIA, SEMINARIA

Wymiana informacji i doświadczeń jest szczególnie ważna dla pracowników bibliotek austriackich z państw oddalonych znacznie od Austrii, jak Gruzja czy Azerbejdżan. Pobyt w Austrii jest najlepszym sposobem pozyskania odpowiednich informacji i literatury do zasobów biblioteki. Od 1996 r. Centrum Europy Południowo-Wschodniej przy Akademii Dolnej Austrii (Zentrum Ost-/Südosteuropa an der Niederösterreichischen Landesakademie) organizuje dla pracowników bibliotek austriackich i młodych naukowców dwa razy w roku dwutygodniowe seminaria w podwiedeńskim klasztorze Klosterneuburg. Podczas nich odbywają się wykłady o literaturze, historii, sztuce i muzyce austriackiej. Uczestnicy seminariów mają okazję do osobistego kontaktu z czołowymi naukowcami oraz zapoznania się z prowadzonymi przez nich badaniami. Organizowane są także wizyty w instytucjach kultury, muzeach, czy bibliotekach, będące okazją do ich poznania a także nawiązania bezpośredniego kontaktu z pracownikami tych instytucji. Są okazją do poznania form i metod pracy bibliotek.

BIBLIOTEKI AUSTRIACKIE JAKO NOWOCZESNE CENTRA KULTURY AUSTRIACKIEJ

Biblioteki austriackie nie tylko udostępniają zbiory, ale również organizują konferencje i imprezy kulturalne, takie jak spotkania autorskie, wystawy, koncerty czy wykłady. Są centrami kultury austriackiej, organizującymi wspólnie z ambasadami, konsulatami i Austriackimi Forami Kultury szereg spotkań, imprez i konferencji. W 2011 r., we wszystkich 61 bibliotekach austriackich odbyło się 877 imprez, w których udział wzięło prawie 260 tys. gości. Aktywność bibliotek uzależniona jest od możliwości kadrowych, lokalowych i zainteresowania publiczności. Zaangażowanie wieloletnich pracowników o wysokich kompetencjach językowych i organizatorskich ma wpływ na różnorodność programu oferowanego przez biblioteki. Biblioteka Austriacka we Wrocławiu była kilkanaście lat współorganizatorem Festiwalu Muzyki Wiedeńskiej, Biblioteka Austriacka w Opolu organizuje od 2000 r. corocznie Wiosnę Austriacką, konkurs wiedzy o Austrii i prowadzi kursy języka niemieckiego, a poznański Austriacki Ośrodek Kultury Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza pełni funkcję centrum egzaminacyjnego, przygotowującego do austriackich certyfikatów językowych – Österreichisches Sprachdiplom.

Biblioteki austriackie za granicą włączają się także w akcję promocji czytelnictwa: Austria czyta – spotkajmy się w bibliotece⁶, organizowaną od 2005 r. przez Zrzeszenie Bibliotek Austriackich, a finansowaną ze środków Ministerstwa Oświaty, Sztuki i Kultury. Tygodniowy maraton czytelniczy odbywa się w połowie października w prawie wszystkich bibliotekach w Austrii oraz w wielu bibliotekach austriackich za granicą. Patronat honorowy nad imprezą sprawuje prezydent Republiki Austrii, a medialnie wspierają ją znane osobistości, takie jak śpiewaczka operowa Anna Netrebko. Impreza ma bardzo dobrze przygotowaną kampanię reklamową i wielokrotnie była nagradzana. Od wielu lat 26 września

⁶ Niemiecka nazwa imprezy to Österreich liest – Treffpunkt Bibliothek, informacje o niej dostępne są na stronie internetowej: <<http://www.oesterreichliest.at/>>.

obchodzony jest Europejski Dzień Języków Obcych, dający bibliotekom okazję do promocji języka niemieckiego.

PODSUMOWANIE

Reasumując, można stwierdzić, że w czasie ponad 20-letniej działalności biblioteki austriackie wniosły spory wkład w lepsze porozumienie pomiędzy wschodem a zachodem Europy. Poprzez umożliwienie dostępu do literatury i prezentację współczesnego dorobku naukowego i kulturalnego Austrii przyczyniły się do procesu integracji europejskiej. Liczne wizyty dyplomatów i polityków w bibliotekach austriackich pomogły w nawiązaniu kontaktów politycznych i gospodarczych miast i regionów. Największą grupą beneficjentów są studenci uniwersytetów, korzystający z zasobów bibliotek, współpracy zagranicznej i wyjazdów na stypendia. Pracownicy naukowci mają natomiast możliwość odbywania podróży studyjnych do Austrii, organizowania konferencji i sympozjów oraz wydawania publikacji o znaczeniu transgranicznym. Ze względu na dostępność bibliotek austriackich dla ogółu użytkowników można zaryzykować stwierdzenie, że zapraszają każdego.

BIBLIOGRAFIA

- Amghar Ewa (2010): Sieć Bibliotek austriackich w Europie i w Polsce – międzynarodowa współpraca kulturalna bibliotekarzy. *Zarządzanie Biblioteką*, nr 1, s. 85-98.
- Birk, Matjaž, hg. (2009). *Zwischenräume: Kulturelle Transfers in deutschsprachigen Regionalperiodika des Habsburgerreichs (1850-1918)*. Bd. 1. Wien: LIT-Verlag.
- Diaconu, M d lina; Sev ík, Milož, ed. (2011). *Aesthetics Revisited: Tradition and Perspectives in Austria and the Czech Republic*. Bd. 3. Wien: LIT-Verlag.
- Florków Anna (1997): *Österreich-Bibliotheken in Polen als kultureller Beitrag Österreichs zur Entwicklung österreichisch-polnischer Beziehungen*. [Praca magisterska]. Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny.
- Gröller, Harald D.; Levente Balogh, László, hg. (2011). *Mit Geschichte will man etwas! Erinnerungs- und Gedächtnisorte in Debrecen*. Bd. 4. Wien: LIT-Verlag.
- Gröller, Harald; Heppner, Harald hg. (2013). *Die Pariser Vororte-Verträge im Spiegel der Öffentlichkeit*. Bd. 7. Wien: LIT-Verlag.
- Kultur: //Übersetzung (2006): *Wissens und Kulturtransfer im Netzwerk der Österreich-Bibliotheken im Rahmen des Südosteuropaprogramms der Auslandskultur Kultur for Stability*. Chancen kultureller Netzwerke. Bd. II. Wien: BMeiA.
- Müller, Manfred; Cybenko, Larissa, hg. (2009). *Reise in die Nachbarschaft: Zur Wirkungsgeschichte der deutschsprachigen Literatur aus der Bukowina und Galizien nach 1918*. Bd. 2. Wien: LIT-Verlag.
- Müller, Manfred; Reitani, Luigi, hg. (2011). *Von der Kulturlandschaft zum Ort des kritischen Selbstbewusstseins: Italien in der österreichischen Literatur*. Bd. 6. Wien: LIT-Verlag.
- Obad, Vlado, hg. (2007). *Regionalpresse Österreich-Ungarns: Studienreihe Österreich – Bibliothek – Regionalpresse Österreich-Ungarns und die urbane Kultur*. Wien: Feldmann Verlag.
- Schübl, Elmar; Heppner, Harald, hg. (2011). *Universitäten in Zeiten des Umbruchs: Fallstudien über das mittlere und östliche Europa im 20. Jahrhundert*. Bd. 5. Wien: LIT-Verlag.
- Workshop 2007 der Österreich-Bibliotheken im Ausland (2008): *Präsentation der Projektergebnisse zum Workshop 2005 der Österreich-Bibliotheken im Ausland. Vorbereitende Gespräche für Vernetzungs- und Förderungsmöglichkeiten literarischer Übersetzungen, Übersetzerwerkstätten und Übersetzerseminare im Bereich der Österreich-Bibliotheken*. Hrsg. BMeiA. Chancen kultureller Netzwerke, Bd. III: Wien: BMeiA.

WYKAZ BIBLIOTEK AUSTRIACKICH W POLSCE:

KRAKÓW

Biblioteka Jagiellońska
Czytelnia Europejska
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek
Al. Mickiewicza 22
30-059 Kraków
Telefon: 12/6633 443
<http://www.bj.uj.edu.pl>

Kierownik: Anna Biłyk-Mydlarz
e-mail: anna.bilyk-mydlarz@uj.edu.pl
Bibliotekarka: Katarzyna Starzycka
e-mail: austria@pka.bj.uj.edu.pl

OPOLE

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek
Pl. Piłsudskiego 5
45-706 Opole
Telefon: 77/474 70 85
<http://www.ba.wbp.opole.pl>
Katalog: <http://sowa.wbp.opole.pl/sowacgi.php?KatID=0>

Kierownik: Monika Wójcik-Bednarz
e-mail: biblioteka-austriacka.opole@wbp.opole.pl
Bibliotekarka: Joanna Waleska
e-mail: j.waleska@wbp.opole.pl

POZNAŃ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Austriacki Ośrodek Kultury. Centrum Egzaminacyjne ÖSD
ul. Zwierzyniecka 7
60-813 Poznań
Telefon: 61/829 2520
<http://www.austria-universytet.poznan.pl>
Katalog: <http://uam-hip.pfsl.poznan.pl/#focus>

Kierownik: Bernadeta Sturzbecher
e-mail: austruni@amu.edu.pl
Bibliotekarka: Aleksandra Wiśniewska
e-mail: austruni@amu.edu.pl

PRZEMYŚL

Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek
ul. Kościuszki 2
37-700 PRZEMYŚL
Telefon: 16 678 91 57 w. 11
<http://www.nkjo-przemysl.pl/?biblioteka-austriacka,52>
Dyrektor: Agnieszka Wojnarowicz
E-mail: sekretariat@nkjo-przemysl.pl
Bibliotekarka: Agnieszka Dubrawska
e-mail: bibaus@nkjo-przemysl.pl

WARSZAWA

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek
ul. Dobra 55/66
00-312 Warszawa
Telefon: 22/55 25 811
<http://www.buw.uw.edu.pl>

Kierownik: Maciej Soborczyk
e-mail: biblioteka-austriacka.buw@uw.edu.pl
Bibliotekarz: Michał Dworakowski
e-mail: biblioteka-austriacka.buw@uw.edu.pl

WROCŁAW

Uniwersytet Wrocławski
Biblioteka Austriacka – Österreich-Bibliothek
Pl. Uniwersytecki 1
50-137 Wrocław
Telefon: 71/375 29 42
<http://www.bu.uni.wroc.pl/biblioteki-specjalistyczne/austriacka>
Katalog: <http://www.bu.uni.wroc.pl/katalog>
Kierownik: Dalia Żminkowska
e-mail: dalia.zminkowska@onet.eu

PORTAL BIBLIOTEK AUSTRIACKICH ZA GRANICĄ:
<http://www.oesterreich-bibliotheken.at/>

MONIKA WÓJCIK-BEDNARZ

Municipal Public Library in Opole
e-mail: monikaw-b@wp.pl

**THE TRANSFER OF AUSTRIAN CULTURE AND SCIENCE
WITHIN THE NETWORK OF AUSTRIAN LIBRARIES ABROAD**

KEYWORDS: Austrian Library. Library network. International cooperation. Austrian culture.

ABSTRACT: **Objective** – Austrian libraries abroad, including Poland, have been operating for over 20 years. They are launched in partnerships with libraries and universities. The author discusses the history of Austrian libraries abroad, their collections, users and activities. **Research method** – The article is based on the analysis of source texts and information found in printed publications and on the web portal of Austrian libraries abroad. **Results and conclusions** – The network of Austrian libraries is one of significant elements of Austrian foreign cultural policy. Not only do they acquire and circulate various publications, but also they are active centers of culture and education, building an effective platform of knowledge, information and culture exchange with Austria and serving numerous researchers whose intensive cooperation results in a multitude of publications.

Artykuł w wersji poprawionej wpłynął do Redakcji 15 lutego 2013 r.

KULTUROWA TOŻSAMOŚĆ KSIĄŻKI

Międzynarodowa Konferencja Naukowa

(Wrocław, 5-7 grudzień 2012 r.)

W dniach 5-7 grudnia 2012 r. odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu „Książka – Dokument – Informacja”. Organizatorem Konferencji był Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Skład Rady Programowej tworzyli: prof. dr hab. Małgorzata Komza (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski), prof. dr hab. Jadwiga Konieczna (Uniwersytet Łódzki), dr Janusz Kostecki (Biblioteka Narodowa, Instytut Książki i Czytelnictwa), prof. dr hab. Krzysztof Migoń (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski), prof. dr hab. Krzysztof Walczak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski).

Tematem obrad stała się „Kulturowa tożsamość książki”. Podjęta problematyka rozpatrywana była m.in. w kontekście wybranych kręgów historycznych, kulturowych i językowych. Wygłoszono 44 referaty. Obrady plenarne odbywały się w sali konferencyjnej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, natomiast sesje popołudniowe toczyły się w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego.

Po otwarciu konferencji przez Dziekana Wydziału Filologicznego, dr hab. Marcina Cieńskiego, gości witały: prof. dr hab. Bożena Koredczuk (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski), prof. dr hab. Anna Migoń (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) oraz dr Anna Cisło (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski). Obrady plenarne („Tożsamość książki: właściwości – wyznaczniki – konteksty”) otworzył referat Małgorzaty Kisilowskiej (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski). Autorka odwoływała się do podstawowych cech książki zarówno jako dzieła autorskiego, jak i jej przedmiotu i funkcji, starając się określić kształt i rolę książki w kulturze informacji i wskazując na zmiany, jakim ona podlega. Kolejni prelegenci (Jadwiga Woźniak-Kasperek, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski i Sebastian D. Kotuła, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) pytali o tożsamość poznawczą i terminologiczną komunikacji bibliologicznej i książki w przestrzeni sieciowej, wskazując jednocześnie na znaczenie jednolitego, jasno sprecyzowanego nazewnictwa w poddanej analizie sferze badawczej. Z kolei Elżbieta Herden (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) odwołując się do wybranych biblio-

grafii i katalogów, podkreśliła znaczenie danych bibliograficznych dla określenia wybranych cech kulturowych książki.

Po przerwie Małgorzata Góralska (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) mówiła o bibliologicznym tabu w kontekście współczesnych kierunków badań nauki o książce. Jarosław Pacek (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin; Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej, Warszawa) wskazał miejsce terminu „książka” oraz relacje zachodzące pomiędzy nią a innymi pojęciami w obrębie popularnych języków informacyjno-wyszukiwawczych. Podkreślił, że pomimo iż samo określenie tożsamości książki posiada pewne stałe wyznaczniki, to jednak w zakresie działalności informacyjnej widoczne są różne jego interpretacje. Z kolei Maria Przystek-Samokowa (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski) omówiła wybrane sposoby definiowania leksemu *książka* w wybranych słownikach języków słowiańskich. Przyjęty przez referentkę szeroki zasięg chronologiczny (od XVI w. do czasów współczesnych) pozwolił na uchwycenie zarówno podobieństw, jak i różnic występujących w analizowanych definicjach. Natomiast książka jako przedmiot i akt komunikacyjny w sporach o własność intelektualną stała się przedmiotem wystąpienia Teresy Święckowskiej (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski). Przypominając trudności, wynikające z pogodzenia różnych funkcji książki, prelegentka przypomniała jednocześnie problemy (znane już od XVIII w., a wraz z pojawieniem się technologii cyfrowych ponownie będące przedmiotem dyskusji) związane z określeniem praw i sposobu kontroli nad niematerialną formą książki. Obrady plenarne zamknęła Tuija Laine (Faculty of Theology, University of Helsinki) omawiając rękopisy kopiowane i rozpowszechniane przez XVIII i XIX-wiecznych mistyków z Österbotten w Finlandii. Autorka, mówiąc o tym, jak w miarę upływu czasu kolejne kopie coraz bardziej różniły się od swych oryginałów, postawiła jednocześnie pytanie o to, co na poszczególnych etapach w historii tych tekstów stanowiło o ich tożsamości.

Po ożywionej dyskusji i przerwie na lunch, rozpoczęły się obrady popołudniowe, w dwóch równoległych sekcjach. Sekcję 1 („Kreowanie tożsamości książki”), otworzyło wystąpienie Katarzyny Krzak-Weiss (Zakład Nauk Pomocniczych i Edytorstwa, Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań). Referentka mówiła o popularnym w XVI i XVII w. drukowanym modlitewniku *Hortulus anime*, podkreślając jego złożoną tożsamość kulturową, wynikającą w znacznej mierze z faktu, że wydawany był w różnych rejonach Europy, w kilku różnych językach i rozmaitych wersjach typograficznych. Następnie głos zabrała Anna Gruca (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski). W tym przypadku to cechy charakterystyczne dla książki z przełomu XIX i XX w., przeznaczonej dla ludu, stały się przedmiotem analizy prelegentki, którą zainteresowały szczególnie opinie w tym zakresie recenzentów wybranych galicyjskich periodyków o profilu katolickim. Z kolei Ewa Repucho (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) wskazała na jeden z istotnych atrybutów kulturowej tożsamości książki, jakim jest jej układ typograficzny. Podkreślając, że to właśnie te cechy mogą niejednokrotnie w sposób jednoznaczny informować odbiorcę zarówno o twórcach danej książki, jak i jej przeznaczeniu i kulturze, do której przynależy. W pewnym nawiązaniu do tych rozważań Joanna Getka (Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej, Uniwersytet Warszawski) przedstawiła ofertę typograficzną XVIII-wiecznych bazylianów. Kolejny referat przeniósł słuchaczy w czasy współczesne. Ewa Jabłońska-Stefanowicz (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) mówiła bowiem o *przekładach e-publikacji*. Dzięki nowoczesnym technologiom, umożliwiającym zmianę tradycyjnego nośnika na zapis elektroniczny możliwe stają się wielokrotne przeobrażenia w zakresie edytorskim w danym dziele, dostosowane do potrzeb aktualnego odbiorcy, co więcej, możliwe stają się dzięki temu również różne interpretacje danego utworu. Prele-

gentka przedstawiła etapy prac nad przetwarzaniem tradycyjnego podręcznika na e-podręcznik, wskazując na prawdopodobny rozwój tego typu działań. Z kolei o książkach autorów z niepełnosprawnością wzroku mówiła Małgorzata Czerwińska (Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Zielonogórski), podkreślając tożsamość i funkcje społeczne tego typu publikacji.

Obrady w sekcji 2 („Książka w przestrzeni społecznej” [I]) otworzył referat Lucyny Biały (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) traktujący o książce wydawanej na terenie XVI i XVII-wiecznego Śląska. Dzieła autorów śląskich, drukowane przez miejscowe oficyny znajdowały czytelników w całej ówczesnej Europie, dzięki czemu piśmiennictwo to zyskiwało ponadnarodowy charakter i specyficzną tożsamość kulturową. Z kolei próbę ustalenia tożsamości książki jezuickiej z przełomu XVI i XVII stulecia podjęła Magdalena Komorowska (Katedra Edytorstwa i Nauk Pomocniczych Wydziału Polonistyki, Uniwersytet Jagielloński). Przedmiotem wystąpienia Łukasza Cybulskiego (Katedra Literatury Staropolskiej i Retoryki, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) stało się jedno z dzieł Jakuba Wujka, *Postylla katolicka mniejsza*. Kolejna prelekcja dotyczyła kulturowej tożsamości książki wobec rynkowych i prawnych uwarunkowań w okresie hiszpańskiego Złotego Wieku. Katarzynie Setkowicz (Instytut Filologii Romańskiej, Uniwersytet Wrocławski) jako przykład posłużyły książki o rycerstwie (*libros de caballerías*), które w XVI w. były swego rodzaju bestsellerami i tym samym stanowiły przedmiot licznych dyskusji w kręgach ówczesnych hiszpańskich literatów. Do XVII i XVIII-wiecznej Wielkopolski przeniosł słuchaczy referat Kamili Szymańskiej (Muzeum Okręgowe w Lesznie). W tym przypadku ówczesna książka stała się jednym z przejawów kulturowej odrębności protestanckiego mieszczaństwa zamieszkującego ten region. Służyła ona nie tylko ewangelizacji i edukacji, ale także, jak przekonywała prelegentka, wyrażała i utrzymywała etos mieszczański, spajała wspólnotę terytorialną i ideową. Tę sesję zamknęło wystąpienie Magdaleny Dąbrowskiej (Instytut Rusycystyki, Uniwersytet Warszawski). Jego przedmiotem była działalność wydawnicza Grigorija Kiryłowicza Zielnickiego.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od zaproponowanej przez organizatorów prezentacji, zatytułowanej *Rękopiśmienne antologie literackie do domowego użytku*. Następnie, po krótkiej przerwie, rozpoczęły się obrady plenarne. Wygłoszone referaty dotyczyły tożsamości książki dla dzieci. Bogumiła Staniów (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) oraz Katarzyna Biernacka-Licznar (Instytut Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych, Uniwersytet Wrocławski) przedstawiły wpływ przekładu dzieła na proces utraty jego tożsamości na rzecz międzynarodowej unifikacji i uniwersalizacji treści i formy. Jako przykład posłużyła referentkom znana klasyczna baśń o Kopciuszku. Kolejny prelegent, Michał Rogoż (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) omówił najważniejsze zjawiska, które ukształtowały rynek książki dla dzieci i młodzieży w Polsce po 1989 r. Na znaczenie okładki jako jednego z istotnych wyznaczników tożsamości książki uwagę zwróciła Jadwiga Węgrodzka (Instytut Anglistyki i Amerykanistyki, Uniwersytet Gdański), odwołując się do cyklu powieści o znanym w wielu krajach, małym czarodzieju Harrym Potterze.

Dwa kolejne referaty tematycznie pozostawały w tym samym kręgu kulturowym. Pierwszy z nich dotyczył skandynawskiej książki obrazkowej, której autorzy poruszają najbardziej nawet kontrowersyjne treści, przełamując powszechnie przyjęte konwencje i wywołując liczne dyskusje na temat granic, które obowiązywać powinny w literaturze dla najmłodszego czytelnika. Referentka, Hanna Dymel-Trzebiatowska (Instytut Skandynawistyki i Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Gdański), odwołując się do dwóch wybranych książek obrazkowych (*Idiota!* oraz *Obóz* autorstwa Oscara K. i Dorte Karrebak), postawiła pytanie o tożsamość współczesnej książki dziecięcej. Z kolei Helena Garczyńska (Instytut Skandynawistyki i Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Gdański) mówiła o przekładzie ikonotekstu na podstawie twórczości Sveina Nyhusa i Gro Dahle, dzieląc się przy

tym ze słuchaczami problemami, z jakimi, jako tłumacz tego typu utworów, się spotyka.

Po żywej dyskusji i przerwie na lunch rozpoczęły się, podobnie jak poprzedniego dnia, obrady w dwóch równoległych sekcjach. Sekcję 1 („Tożsamość książki i literatury. Studia przypadków”) otworzyło wystąpienie Katarzyny Tałuc (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, Uniwersytet Śląski), w którym na przykładzie wybranych wydawnictw autorka przedstawiła współczesne edytorskie formy dzienników. Następnie Anna Buncler (Katedra Hungarystyki, Uniwersytet Warszawski) zaprezentowała jeden ze współczesnych nurtów w literaturze fińskiej, Finnish Weird. Kolejna Prelegentka, Dominika Paleczna (Instytut Informatyki Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski) omówiła procesy gromadzenia, digitalizacji i udostępniania fanzinów w bibliotekach tradycyjnych i cyfrowych, podkreślając, że działania tego typu służą tworzeniu tożsamości subkultur punk. Natomiast manga i jej historia znalazły się w kręgu zainteresowań Katarzyny Bikowskiej (Biblioteka Uniwersytecka, Olsztyn), która podkreśliła m.in. trudności w przyporządkowaniu japońskiego komiksu do określonej kategorii sztuki. Referat zamykający obrady w tej sekcji wygłosiła Karolina Wierel (Zakład Wiedzy o Kulturze, Uniwersytet w Białymstoku). Na wybranych przykładach autorka przedstawiła topos Księgi.

W sekcji 2 („Książka w przestrzeni społecznej” [II]) wygłoszono pięć referatów o zróżnicowanym charakterze. Pierwszy, przedstawiony przez Annę Sutowicz, dotyczył modlitewników w języku polskim, pochodzących z dawnej księżnicy klasztoru cysterek trzebnickich. Następnie Katarzyna Zimnoch (Zakład Informatyki Naukowej, Uniwersytet w Białymstoku) omówiła pochodzący z I połowy XIX w. księgozbiór historycznej biblioteki dominikańskiej w Różanymstoku. Prelegentka skoncentrowała się w swej analizie na języku prezentowanych dokumentów oraz na proveniencji wydawniczej badanego księgozbioru.

Z kolei Grzegorz Nieć (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) mówił o nowej tożsamości książki i jej nowych odbiorcach, których zyskuje dzięki wtórnemu obiegowi. Natomiast na pytanie, w jakim stopniu wykorzystywane są elementy, składające się na szeroko rozumianą tożsamość książki w jej promocji na łamach jednego z poczytnych współczesnych magazynów kobiecych, „Zwierciadła”, odpowiedziała w swym wystąpieniu Magdalena Przybysz-Stawska (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, Uniwersytet Łódzki). Z kolei Izabela Szymańska (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku) przedstawiła wyniki ankiety, dotyczącej wykorzystania litewskojęzycznych zbiorów Książnicy Podlaskiej przez lokalnych historyków i studentów kierunku historycznego. Jednocześnie prelegentka omówiła księgozbiór w języku litewskim, gromadzony przez tę bibliotekę.

Trzeciego dnia obrady miały charakter plenarny. Jako pierwsza wystąpiła Anna Seweryn (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, Uniwersytet Śląski). Wskazując na znaczenie języka publikacji, jako jednej z najważniejszych cech kulturowej tożsamości książki, referentka omówiła światowy rynek przekładów książek w latach 1981-2000, opisując zarówno jego aspekty formalne, jak i rzeczowe. Z kolei tematem wystąpienia Józefa Zapruckiego (Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa, Jelenia Góra, Wyższa Szkoła Filologiczna, Wrocław) stały się *Dzieje pewnej powieści. Kreacja tożsamości przedwojennych egzemplarzy niemieckiej literatury regionalnej we współczesnej kulturze Dolnego Śląska*. W kręgu zainteresowań Anny Cisło (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) znalazła się książka w języku irlandzkim, wydawana pod koniec XIX w. i na początku XX w., w okresie poprzedzającym powstanie Wolnego Państwa Irlandzkiego i w pierwszych latach jego istnienia. Natomiast Monika Jaremków (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) przedstawiła tożsamość książki literackiej na przykładzie serii wydawniczych tekstów z języka hebrajskiego i jidysz. Następnie uczestnicy konferencji wysłuchali referatu Sabiny Kwiecień i Beaty Langer (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

poświęconego ogłoszeniom prasowym, drukowanym na łamach „Nowego Dziennika” z lat 1918-1939, promującym judaica wydawane zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Po krótkiej przerwie podjęto dalsze obrady. Referat Danuty Stanulewicz (Instytut Anglistyki i Amerykanistyki, Uniwersytet Gdański) dotyczył tożsamości książki kaszubskiej. Autorka omówiła cechy charakterystyczne dla tego typu piśmiennictwa (np. temat, język i elementy graficzne). Z kolei Anna Jabłońska (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) omówiła działalność wydawniczą Romów polskich. Referat zamykający konferencję wygłosiła Joanna Pietrzak-Thébault (Instytut Filologii Klasycznej i Kulturoznawstwa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa). Prelegentka przedstawiła ofertę literacką domu wydawniczego Sessa i współpracowników.

Prezentowane w trakcie trzech dni obrad referaty wygłosili przedstawiciele 31 różnych ośrodków, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Tak duże zainteresowanie proponowaną problematyką, interesujące wystąpienia ukazujące ją z rozmaitych punktów widzenia, żywe dyskusje po każdej sesji świadczą o trafności proponowanego tematu konferencji, z której materiały wydane zostaną w formie recenzowanej książki.

Magdalena Przybysz-Stawska

Uniwersytet Łódzki

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej

email: maj-74@uni.lodz.pl

Tekst wpłynął do Redakcji 29 stycznia 2013 r.

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej

Uniwersytetu Łódzkiego | ul. Matejki 34a | 90-237 Łódź

tel. +48 42 635 53 86 | www.kbin.uni.lodz.pl | kbin@uni.lodz.pl

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej organizuje konferencję naukową pt. **„Jan Muszkowski: ludzie, epoka, książki. Polska bibliologia uniwersytecka w 60 lat od śmierci Profesora”** dla uczczenia wybitnego teoretyka książki, współorganizatora Uniwersytetu Łódzkiego, współtwórcy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, twórcy pierwszego uniwersyteckiego ośrodka kształcenia bibliotekoznawców i badań księgoznawczych w Polsce. Odbiorcami wydarzenia są bibliolodzy, pedagodzy, socjologowie, badacze komunikacji społecznej, bibliotekarze oraz inni przedstawiciele środowiska naukowego.

Konferencja odbędzie się w dniach: **13-15 maja 2013 r.** w Łodzi.

Celem konferencji jest refleksja nad dorobkiem, osiągnięciami i wkładem Jana Muszkowskiego w rozwój polskiej humanistyki w XX w. Rozległe zainteresowania oraz aktywność naukowa Profesora w kraju i za granicą pozwalają spojrzeć

z różnych punktów widzenia na pole badawcze bibliologii, perspektywy rozwoju dyscypliny, jej metodologię i interdyscyplinarność. Spodziewana dyskusja na temat współczesnej bibliologii będzie również pretekstem do wyciągania wniosków na temat skutków transdyscyplinarności współczesnego systemu nauk humanistycznych. Organizatorzy przewidują, że w trakcie konferencji, oprócz wypowiedzi na temat bibliologii, informacji naukowej i bibliotekarstwa, nie zabraknie refleksji dotyczących życia naukowego i kulturalnego Łodzi oraz perspektyw rozwoju humanistyki w kontekście misji współczesnych uniwersytetów.

Formularz zgłoszeniowy i dodatkowe informacje dostępne są na stronie: www.muszkowski2013.uni.lodz.pl. Odpowiedzi na pytania udziela dr Zbigniew Gruszka: zgruszka@uni.lodz.pl.

Serdecznie zapraszamy!

Czas przemian – czas wyzwań
Rola bibliotek i ośrodków informacji
w procesie kształtowania kompetencji współczesnego człowieka

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW
10-11 października 2013 r., Warszawa

Telefony komórkowe, Internet, komputery i technologie mobilne już na stałe wpisały się do pejzażu codzienności. Swobodny (choć jeszcze nie dla wszystkich) dostęp do informacji powoduje zmiany kulturowe, dostrzegalne we wzorcach zachowań współczesnego człowieka we wszystkich sferach życia. Przemiany te w oczywisty sposób determinują zakres kompetencji, które są niezbędne do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa informacyjnego.

Podczas konferencji chcielibyśmy zastanowić się nad tym, jakie kompetencje są dziś każdemu niezbędne i jaką rolę w procesie ich kształtowania mogą odegrać biblioteki oraz inne ośrodki informacji. Ponieważ do problemu kompetencji chcielibyśmy podejść możliwie szeroko, proponujemy kilka podstawowych wątków tematycznych: kulturowy, medialny, edukacyjny, obywatelski i zdrowotny. Wątkiem nadrzędnym będzie wątek bibliotekoznawczy, w ramach którego chcielibyśmy zająć się pogłębioną refleksją bibliotekoznawczą.

Pierwszego dnia konferencji, podczas sesji plenarnej, zaprezentowane zostaną rozważania dotyczące kompetencji, jakie powinien posiadać współczesny człowiek. Drugiego dnia, podczas wystąpień w ramach kolejnych sesji tematycznych, zaprezentowana zostanie rola bibliotek i innych ośrodków informacji w procesie kształtowania poszczególnych typów kompetencji.

Konferencja jest przede wszystkim skierowana do **specjalistów bibliologii i informatologii** oraz przedstawicieli innych dyscyplin naukowych zainteresowanych rolą informacji we współczesnym świecie. Mamy nadzieję gościć również **dyrektorów bibliotek i bibliotekarzy, pracowników organizacji pozarządowych** oraz **przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego** oraz instytucji rządowych.

Podczas konferencji autorzy będą mogli wygłaszać referaty oraz przewidziana jest sesja posterowa, do której zapraszamy również studentów i doktorantów.

Więcej informacji na temat konferencji można znaleźć na stronie Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW: www.lis.uw.edu.pl

RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENNICTWA

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY 2013 z. 1
PL ISSN 0033-202X

Designing Library Space for Children. Ed. by Ingrid Bon, Andrew Cranfield and Caren Later. Berlin-Boston: Walter de Gruyter, cop. 2012. 150 s., il. (IFLA Publications, 154). ISBN 978-3-11023216-5; e-ISBN 978-3-11-023217-2.

Designing Library Space for Children to kolejny tom prac członków IFLA, tym razem sekcji budownictwa i wyposażenia bibliotek (Library Buildings and Equipment) oraz sekcji bibliotek dziecięcych i młodzieżowych (Libraries for Children and Young Adults). Materiały pochodzą z kongresu w Milanie (2009); spotkanie obu sekcji odbyło się pod hasłem: „Gdybym był dyrektorem biblioteki”. Zarówno spotkanie sekcji, jak i tematyka wygłoszonych podczas niego prezentacji, a w konsekwencji – skład omawianego tu tomu, są wynikiem ożywionego w ostatnich latach zainteresowania architekturą i wyposażeniem bibliotek dziecięcych. To zaś jest próbą odpowiedzi na realia współczesnego czasu, digitalizacji i cyfryzacji zasobów bibliotecznych oraz rodzących się wciąż pytań, czy biblioteki przetrwają, czy będą jeszcze potrzebne, jakie funkcje powinny pełnić, aby ich istnienie miało sens, jak powinny wyglądać i jakim sprzętem dysponować, aby przyciągać, również młodych użytkowników. Dysponując wiedzą o współczesnych dzieciach i młodzieży, o najnowszych trendach w edukacji, a także architekturze, można próbować przewidywać tendencje rozwoju projektowania pomieszczeń bibliotecznych w następnych latach, a opierając się o przykłady interesujących pomysłów architektonicznych budować modelowe rozwiązania.

Prezentowana publikacja jest przede wszystkim przeglądem sposobów myślenia o architekturze i urządzaniu lokali bibliotecznych dla dzieci – od tych pierwszych, przypominających do złudzenia sale lekcyjne, po nowoczesne, zainspirowane tematycznymi pomysłami i urządzone z wysublimowanym, artystycznym smakiem; od bibliotek zamkniętych po te otwierające się na użytkownika, najpierw poprzez udostępnianie w wolnym dostępie, biblioteki pracownie, biblioteki miejsca wypoczynku, biblioteki aranżowane przez czytelnika, przez niego dekorowane itp.

Pierwszy tekst – autorstwa Alistair Black i Carolynn Rankin (*The History of Children's Library Design: Continuities and Discontinuities*) daje przegląd tendencji budownictwa bibliotecznych lokali dla dzieci od XIX w. po dziś, w oparciu o archiwalia oraz podręczniki bibliotekarstwa. Autorki ukazują narastające tendencje do różnicowania pomieszczeń bibliotecznych dla dzieci, w odrębne od lokali dla dorosłych, w niektórych miejscach również oddzielenie miejsc dla chłopców i dziewcząt. U progu XX w. – wieku dziecka, potrzeby młodego czytelnika stają się kluczowym powodem budowania oddzielnych placówek dla dzieci, placówek mających spełniać również funkcje rozrywkowe i zabawowe. Z racji narodowości auterek (USA i Wielka Brytania) przytaczane są anglosaskie przykłady, które jednak obrazują ogólnosiwiatowe trendy pierwszej połowy XX w.: biblioteki pięknieją, są coraz jaśniejsze, przestronniejsze, bardziej kolorowe. Zwłaszcza przykłady amerykańskich bibliotek spotykają się z uznaniem europejskich bibliotekarzy

i szybko dochodzi do przeniesienia najciekawszych rozwiązań, szczególnie pomysłu mebli dostosowanych do wzrostu i potrzeb dziecka, cieplejszego wyposażenia i kolorystyki, przypominających bardziej bezpieczny pokój dziecienny niż instytucję. Efekt ten uzyskiwany był (i do dzisiaj jest) nawet w dużych, otwartych przestrzeniach bibliotecznych niepodzielonych na stałe ścianami, lansowanych najpierw w Japonii, a potem kolejno stosowanych w innych krajach. Ostatnie dwudziestolecie ubiegłego wieku postrzega się jako czas tworzenia w bibliotekach dla młodszych dzieci bezpiecznej, niemal domowej strefy oraz śmiałego wykorzystywania elementów pop kultury w oddziałach dla nastolatków. To również dekady rozszerzania się funkcji tych bibliotek i żywego reagowania na potrzeby edukacyjne i informacyjne, a także dostosowania bibliotek do wymagań tego bardzo krytycznego użytkownika w trosce o zatrzymanie go w bibliotece. Miało to przełożenie na wygląd i charakter pomieszczeń bibliotecznych, w których z biegiem lat proponowano: kafejki internetowe, minisięgarnie, kawiarenki, miejsca spotkań, komfortowego relaksu itp. Nowym zadaniem bibliotekarzy stało się rozpoznawanie potrzeb potencjalnych użytkowników i umiejętność szybkiego dostosowania działalności bibliotek do tych oczekiwań. Dotyczy to również bezpośrednio lokali bibliotecznych: w badaniach populacji, która jest/będzie użytkownikiem placówki, zadaje się konkretne pytania o sposób korzystania z biblioteki, ale także o preferencje dotyczące jej wyposażenia i wystroju.

W XXI w. wprowadzono standardy obsługi małego i najmłodszego użytkownika, które przywiązują do lokali bibliotecznych duże znaczenie. Stają się one centrum życia lokalnego, do którego zaprasza się wszystkich: opiekunów, dziadków czy najmłodsze rodzeństwo. Ich obecność w bibliotece dla dzieci może być inspiracją do organizacji lokalu i nowych form pracy. Interaktywność komunikacji oraz tematyczność wystroju i charakteru bibliotek to dwie współczesne tendencje widoczne w ich organizacji. Na jej kształt mają też wpływ nowi użytkownicy i nowe materiały: młodzi ludzie, korzystający z mediów, zanurzeni we współczesnych technologiach, oczekujący, że zarówno szkoła, jak i inne instytucje, które są dla nich przeznaczone – biblioteki również – ułatwią im dostęp do urządzeń i dokumentów, dostarczą szybkiej, najlepiej elektronicznej informacji i materiałów, będą z nimi w kontakcie online itp. To implikuje sprawy personelu, metod i form pracy, a duńska badaczka Kirsten Drotner przekonuje w swoim tekście, że nie pozostaje bez wpływu na architekturę bibliotek (*Children's Media Culture: A Key to Libraries of the Future?*). Wtórnie jej przykład duńskiej biblioteki publicznej usytuowanej w centrum handlowym, w której jeden z mebli, umieszczony w centrum biblioteki jest połączeniem z jednej strony regału na książki, z drugiej – zjeżdżalni dla dzieci. Wychodząc z założenia, że dzieci uczą się i doświadczają świata na wiele sposobów (piramida Svena Nilssona), pracownicy biblioteki starają się zapewnić im strefy bardzo różnorodnej aktywności (czytanie, oglądanie, słuchanie, rysowanie, zabawa, konstruowanie, odpoczynek itp.), co ma oczywiście swoje konsekwencje w organizacji przestrzeni bibliotecznej i sposobie jej urzędzenia (Tone Lunden, *The Red Thread in Hjoerring*). W tej bibliotece, która zdobywała nagrody w wielu rankingach pomysłowości i nowoczesnej obsługi przykładą się wagę szczególnie do tego, by budzić aktywność, inspirować, dawać możliwość i zachęcać do zabawy i nauki. Oczywiście również poprzez lekturę. Jak to robić? Do tego mogą posłużyć zupełnie nadszyczące rozwiązania, bo zadaniem biblioteki jest też zadziwiać i wzbudzać zachwyty, dlatego można tu czytać pod drzewem albo w ścianie (w specjalnie przygotowanych boksach), we własnym ubraniu albo w wybranym przebraniu czy masce, samemu albo z rodzicem...

Relacja Jamesa R. Kellera przynosi opis projektu powstania i działalności publicznej biblioteki dziecięcej w Omanie (*A Children's Public Library in Muscat, Oman*). W tym nowoczesnym i funkcjonalnym budynku zaplanowano oryginalne rozwiązania przestrzeni, światła i koloru, a także np. szkła. Wszystko razem ma potęgować efekt tajemnicy, niespodzianki, komfortu i przyjemności. Z opisu pięter i przeznaczenia pomieszczeń, udokumentowanych licznymi szkicami i symulacjami architektów już teraz rysuje się bardzo głęboko przemyślana filozofia biblioteki i jej funkcji.

Tureckich bibliotek publicznych dla dzieci dotyczy wypowiedź Inci Önal pt. *Building Excellent Libraries with and for Children*. W tekście w bardzo wnikliwy sposób ukazano potrzeby w zakresie budownictwa bibliotecznego dla dzieci, łącznie z wypunktowaniem najważniejszych zasad przywoływanych przez znawców przedmiotu w ostatnich latach. Podkreśla się, że istotne są też inne uwarunkowania, które warto poznać i sprecyzować, np.: jaka jest relacja między bibliotekami szkolnymi a publicznymi (ciekawe zestawienie bibliotek obu sieci w tabelarycznym układzie pozwala zorientować się w zróżnicowanych funkcjach i przeznaczeniu tych dwóch typów bibliotek), dlaczego dzieci korzystają z tych bibliotek, jakie elementy urządzenia i wystroju bibliotek są ważne z punktu widzenia młodego użytkownika, co dzieci zmieniłyby w wyposażeniu biblioteki, gdyby zostały jej dyrektorem. Miały one możliwość wypowiedzenia się także w formie plastycznej, najciekawsze rysunki zostały umieszczone w tekście.

W tomie opisano jeszcze inne biblioteki dla młodych użytkowników:

– amerykańską bibliotekę z Florydy (Alex Lamis, Barbara A. B. Gubbin, *Programme: Jacksonville Public Library Children's and Teens' Libraries*), w której biblioteka dla nastolatków jest zorganizowana na kształt pubu, a dziecięca pełna jest elementów lokalnej flory i fauny;

– chilijską bibliotekę z Santiago (Gonzalo Oyarzún, *Santiago Public Library: A Challenge for Children and Young Adults*), w której również zorganizowano oddzielne biblioteki dla dzieci i młodzieży;

– holenderską bibliotekę z Heerhugowaard, miasteczka położonego na północ od Amsterdamu (Karen Bertrams, Monique Mosch, *Here You Can Go Everywhere You Want, Sort of... Building a New Childrens' Library. The Library of 100 Talents*), w której dzieciom, zgodnie z teorią 100 talentów Emilii Reggio (mówiącą o różnorodności sposobów odczuwania świata i wypowiedania się dziecka, np. za pomocą dźwięków, kolorów, obrazów, emocji, konstruowania, rzeźby i in.) stworzono warunki rozwijania kreatywności i realizacji pomysłów.

Swoistym podsumowaniem całości jest opracowanie Kathleen R. T. Imhoff, Amerykanki, która na przykładzie kilkunastu różnych bibliotek z całego świata dokonała przeglądu bibliotecznych przestrzeni dla dzieci (*Children's Spaces From Around the World*) i opisała charakterystyczne elementy ich wyposażenia, funkcji i wystroju. Zmianami w ostatnich latach rządziła zasada trzech cech: adaptacji do specyficznych potrzeb i wymagań młodego czytelnika, dostosowania i dostępności zbiorów, pomieszczeń, sprzętów, usług oraz ogólnie obowiązującej estetyki (czyli zasada trzech A: *adaptability, accessibility, aesthetics*). W projektowaniu przestrzeni bibliotecznych zalecane jest korzystanie ze wszystkich możliwych miejsc i źródeł inspiracji – od opinii samych dzieci po uważny ogląd miejsc, w których przebywają poza biblioteką i szkołą – miejscach zabaw, teatrach, kinach, parkach i przenoszenie rozwiązań, które im się tam podobają na teren bibliotek.

Designing Library Space for Children jest tomem prac o architekturze i wyposażeniu bibliotek dziecięcych, ale nie tylko. Dzięki kompleksowemu i wnikliwemu potraktowaniu tematu udało się wydać książkę mówiącą dużo o współczesnych odbiorcach usług bibliotecznych, ich oczekiwaniach i marzeniach, a także pokazującą, że środowisko bibliotekarzy – może jak nigdy dotąd – jest otwarte i zaangażowane w proces tworzenia funkcjonalnych, wygodnych, przyjaznych i estetycznych pomieszczeń bibliotecznych dla młodych ludzi. Są to w końcu również miejsca pracy bibliotekarzy, od tego jak są zorganizowane i jak oni sami się w nich czują, zależy także jakość ich pracy. W konkluzjach wielu autorów znalazły się dywagacje na temat tego, jak sprostać wyzwaniom przyszłości, ale jednocześnie nie zatracić tego, co najcenniejsze z przeszłości i dorobku bibliotek. Szkoda tylko, że przy całej staranności tej edycji materiał fotograficzny jest czarno-biały.

Bogumiła Staniów
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Wrocławski

Gill Davies, Richard Balkwill: *The Professionals' Guide to Publishing. A practical introduction to working in the publishing industry*. London-Philadelphia-New Delhi: Kogan Page Limited 2011, 312 s., ISBN 978-0-7494-5541-5.

Na jednej z pierwszych stron kolejnej na brytyjskim rynku, nowoczesnej, obszernej i ambitnej książki o pracy wydawcy znalazła się metaforyczna definicja tej pracy, inspirowana opinią Josepha Conrada o książkach: *a persistent leaning toward error*. Parafrazę tej definicji można wykorzystać jako hasło reklamujące samą książkę: „Wydawco, zrobiliśmy wszystko, co w naszej mocy, by ustrzec cię przed popełnieniem błędów”.

Przetłumaczenie tytułu nie jest łatwe przede wszystkim z powodu braku polskiego ekwiwalentu dla terminu *publishing*. Najbliższe znaczeniowo „edytorstwo” może budzić naukowe konotacje, a także – co ważniejsze – sprawić, że zakres działań wydawniczych zostanie ograniczony do jednego z początkowych etapów prac – redagowania tekstu. Z kolei jasny i pojemny termin „publikowanie” łączony jest często z końcowym etapem procesu wydawniczego – udostępnianiem dzieła odbiorcom. Pozostaje jeszcze słowo „wydawanie”, którego wadą jest wieloznaczność. Natomiast zawężający pole znaczeniowe związek frazeologiczny „wydawanie książek” stanowczo dziś nie wystarcza ze względu na problemy z definicją samej książki oraz pominięciem w ten sposób innych rodzajów piśmiennictwa, które przecież *publishing* także obejmuje. Może więc w głównym tytule trzeba zrezygnować z nazwy branży, zostawiając uściślenie podtytułowi. A skoro to, co najważniejsze, znalazło się w podtytule, on powinien przejąć funkcję tytułu głównego. Polski tytuł książki Gill Davies i Richarda Balkwilla mógłby więc mieć następujące brzmienie: *Praktyczne wprowadzenie do pracy w branży wydawniczej. Przewodnik dla profesjonalistów*.

O jakich „profesjonalistów” chodzi autorom? Okazuje się, że zarówno tych, którzy do nich już się zaliczają, jak i tych, którzy chcą nimi zostać. Z tekstu reklamowego zamieszczonego na okładce wynika, że odbiorcami książki mogą być także studenci. Davis i Balkwill są wieloletnimi wydawcami, prowadzą zajęcia na brytyjskich uniwersytetach, szkolą specjalistów oraz wykorzystują swoje doświadczenia na forum międzynarodowym, m.in. pracując dla UNESCO. Oboje są także autorami uznanych książek. Zainteresowania Davies koncentrują się przede wszystkim na zamawianiu tytułów, co znalazło wyraz w wielokrotnie wznawianej publikacji *Book Commissioning and Acquisition* (pierwsze wydanie 1995 r.). Balkwill jest specjalistą od prawa autorskiego, przygotował m.in. *Multilingual Dictionary of Copyright, Rights and Contracts* (1995). Mimo niewątpliwych kompetencji autorów, w podziękowaniach poprzedzających tekst główny wymieniono kilkadziesiąt osób, które – bezpośrednio lub pośrednio, świadomie lub nieświadomie – przyczyniły się do jej powstania, poczynając od kolegów – wydawców, a na studentach kończąc.

Książka rozpoczyna się rozdziałem zatytułowanym *Publishing – art or science?*, którego zadaniem jest wprowadzenie czytelnika w problemy wydawnicze, wyjaśnienie ich specyfiki i wypunktowanie najważniejszych, rozwijanych dalej wątków. Autorzy uprzedzają też zarzuty ze strony tych odbiorców, którzy spodziewają się po książce szybkich i łatwych przepisów na bestseller. W pracę wydawcy wpisane jest duże ryzyko, związane m.in. z szybko zmieniającą się modą, indywidualnym gustem, a nawet nagłym kaprysem odbiorcy. Ono sprawia, że rozstrzygnięcie, co w największym stopniu decyduje o końcowym sukcesie, staje się niemożliwe. Można by sądzić, że właśnie to ryzyko, niepewność efektów są czynnikami przyciągającymi młodych ludzi do pracy. W hierarchii wydawniczych specjalności najwyższej cenie jest stanowisko redaktora jako to, które daje najwięcej okazji do interesującej, twórczej aktywności. Tę opinię redaktor zawdaje wpisanej w jego obowiązki współpracy z autorem. Nadzieję na wykreowanie bestsellera i stojącego za nim pisarza celebryty należy uznać raczej za najważniejszą moty-

wację dla wciąż dużej liczby osób poszukujących swojej szansy w zawodzie wydawcy. Oprócz zwiększonego ryzyka, autorzy książki wskazują na jeszcze jeden aspekt różniący biznes wydawniczy od innych. We wszystkich chodzi o to, aby wprowadzić na rynek produkt, jakiego chce klient. Sytuacja wydawcy jest jednak trudniejsza – on musi stawić czoła dwóm ryнком: czytelników i autorów. Zadowolenie pierwszych niekoniecznie jest równoznaczne z zadowoleniem drugich. I odwrotnie. Dlatego umiejętności interpersonalne należą do cenionych najwyżej. Są one niezbędne zarówno w następujących problemach różnej natury relacjach z autorem, jak i innymi pracownikami i kooperantami. Warte przytoczenia jest atrakcyjne porównanie edytora z autostopowiczem, który aby dojechać do celu, musi wykazać się cierpliwością i determinacją oraz znajomością miejsc, w których szansa na podwiezienie jest największa. A gdy uda mu się wsiąść, końcowemu sukcesowi sprzyjać będzie nawiązanie kontaktu z każdym kierowcą i zainteresowanie się każdym zaproponowanym przez niego tematem rozmowy, jeśli nawet temat lub sam kierowca będą mało interesujący.

Zarówno pierwszy, jak i osiem następnych rozdziałów, z których składa się książka *The Professionals' Guide...*, ma podobną, bardzo klarowną strukturę. W krótkim wstępie autorzy prezentują podejmowaną tematykę, często odwołując się wprost do podążającego tropem ich rozważań czytelnika, np.: „So, you think you want to be an editor” (s. 51), „So you have a book that needs to be launched into the market place and you are wondering how you should go about this to maximize sales” (s. 97). Główna część rozdziału podzielona jest na kilka precyzyjnie zatytułowanych podrozdziałów, które następnie podzielono na mniejsze części, także opatrzone tytułami. I choć nie wyszczególniono ich w spisie treści, znalezienie informacji na interesujący temat nie nastęrcza trudności. Końcowym podrozdziałom wyznaczono zadania specjalne. Czterokrotnie pojawia się w książce studium przypadku (*Case study*), czyli analiza konkretnego finansowego problemu, np. budżetu wydawnictwa czy kalkulacji konkretnego tytułu. Podsumowanie (*Conclusion*) jest okazją do umieszczenia zaprezentowanych zagadnień w szerszym kontekście – na tle innych działów wydawnictwa, a nawet na tle działalności innych firm. Zainteresowani mogą sięgnąć do literatury uzupełniającej (*Further reading*) zestawionej na końcu każdego rozdziału. Liczba polecanych tytułów jest pokaźna i obejmuje oprócz wydawniczej klasyki (np. S. Unwin, *The Truth about Publishing*, pierwsze wydanie w 1926 r.) także książki z literatury pięknej, których tematyka nawiązuje do poruszanych zagadnień (np. W. Styron, *Wybór Zofii*). Z jednej strony świadczy to o erudycji autorów, z drugiej – o bogatej na brytyjskim rynku i wciąż rozbudowywanej ofercie specjalistycznych tytułów. Korzystanie z książki *The Professionals' Guide...* ułatwiają zamieszczone po tekście głównym materiały uzupełniające: słownik (*Glossary*), objaśnienie używanych w tekście akronimów (*Some publishing acronyms*) oraz indeks (*Index*).

Postawione wcześniej pytanie, czy wydawanie książek jest dziedziną sztuki czy nauki, nabiera dodatkowego znaczenia w rozdziale trzecim, noszącym tytuł *Publishing as a business*. A w biznesie trzeba dbać o zysk. Autorzy, podając dobrze znane przykłady odrzucenia projektów, które później okazały się światowymi hitami, jak np. *Harry Potter* czy *Kod Leonarda da Vinci*, przestrzegają przed bezwyjątkowym trzymaniem się procedur i planów. Taką otwartą, elastyczną postawę ułatwia doświadczenie oraz intuicja, wydawniczy „nos”: *Being professional means eliminating UNACCEPTABLE risk*. (podkr. – E. J.-S.). Dbający o nieprzekroczenie kosztów księgowy porównany jest do mechanika samochodowego, który bez trudu wskaże moment, w którym pora zreperować hamulce, ale nie powie, jak prowadzić samochód. Dlatego w ocenie książki nie można się kierować wyłącznie przychodem i zyskiem. Zwłaszcza dziś, w czasach cyfrowego przewrotu, kiedy duża część wcześniej niezbędnej wiedzy staje się nieprzydatna, a nowy model biznesu wydawniczego dopiero – w drodze eksperymentu – powstaje.

Jednym z ciekawszych, bo w dużej mierze odpowiadającym zagadnieniom prezentowanym naszym studentom na zajęciach z edytorstwa, jest rozdział trzeci,

The work of the commissioning editor, poświęcony początkowemu etapowi procesu wydawniczego, czyli inicjowaniu i nabywaniu tytułów. Jego bohaterem jest redaktor określany u nas redaktorem inicjującym lub redaktorem akwizytorem, do którego obowiązków (będących jednocześnie przywilejami wiążącymi się z zajmowaną pozycją) należą:

- decydowanie, który zainicjowany pomysł przekazać do dalszych wewnątrz-wydawniczych dyskusji,
- korzystanie z całego arsenału finansowych, rynkowych i intelektualnych argumentów w celu przekonania współpracowników,
- głęboka znajomość rynku, i to rynku w mniej lub bardziej odległej przyszłości, kiedy gotowy produkt na niego trafi,
- dzielenie się ze współpracownikami ewentualnym sukcesem, a w razie porażki nieuchylenie się od wzięcia odpowiedzialności.

Najważniejszym jednak zadaniem redaktora są kontakty z autorem. Mogą być one jednocześnie wielką przyjemnością i najtrudniejszym aspektem jego pracy. Autor nie jest przecież pracownikiem wydawnictwa, co sprawia, że ich relacja – mimo wzajemnych zobowiązań nie przypomina relacji pracodawca – podwładny.

Davies i Balkwill w wielu miejscach swojej książki dowodzą jej aktualności i kompletności. Tematyką, bez której pojawienia się trudno byłoby taki dowód przeprowadzić, jest publikowanie cyfrowe. Jego odmienność widać bardzo dobrze na przykład podczas prac nad projektem multimedialnym. Punktem wyjścia jest zwykle autorski materiał przeznaczony do druku. Ze względu na większe niż w tradycyjnym procesie wydawniczym ryzyko przekroczenia kosztów i niedotrzymania terminów, ale także słabsze wyczucie potrzeb i oczekiwań odbiorcy, w podejmowanych wtedy decyzjach autor powinien mieć wyłącznie głos doradczy.

Aż siedem z piętnastu wymienionych w rozdziale pól aktywności redaktora wymaga współpracy z innymi działami wydawnictwa: prawnym, finansowym, graficznym, marketingiem, produkcją i sprzedażą. Niezbędna staje się wtedy próba spojrzenia na prowadzony projekt z innej perspektywy, z zewnątrz, oczami odbiorcy. O taką ocenę będą prosić m.in. reprezentanci handlowi, by słowami i emocjami, które usłyszą, podzielić się ze swoimi klientami. Warto wtedy pamiętać, że dobra książka to książka, która odpowiada ICH oczekiwaniom. Znajomość tych oczekiwań oraz zaufanie okazane przez redaktora prezentowanemu tytułowi są najlepszą dla niego rekomendacją.

Rozdział poświęcony marketingowi rozpoczynają trzy zasadnicze, uniwersalne pytania: Kto jest zainteresowany przeczytaniem danej książki?, Jak te osoby znaleźć?, Jak je przekonać do zakupu?

Do niedawna komunikat, jaki wydawca kierował do wybranego segmentu rynku, miał formę wyłącznie drukowaną. Metody promocji stosowane obecnie są znacznie bardziej zróżnicowane. Ich wspólną cechą jest elastyczność i aktualność. Do najbardziej skutecznych należy zaliczyć rekomendacje rozpowszechniane przez portale społecznościowe lub publikowane w internetowych księgarniach. W działania tego typu można, oczywiście, włączyć autora, pod warunkiem jednak, że pożytek z jego udziału w kampanii promocyjnej uznamy za większy niż ponoszone z tego tytułu koszty.

Marketing to połączenie działań rutynowych i działań specjalnych, specyficznych dla danego projektu. Różnice stają się widoczne po analizie zaprezentowanych w książce dwóch planów marketingowych: dla publikacji z dziedziny ogrodnictwa i publikacji akademickiej. Jednakże w obu przypadkach kluczem do sukcesu jest zlokalizowanie i charakterystyka odbiorców, a następnie wybranie dróg, którymi odpowiednie komunikaty do nich popłyną. Ale wydawca nie może poprzestać na wzbudzeniu zainteresowania. Kolejny rozdział książki *The Professionals' Guide*... poświęcony jest końcowym ogniom łańcucha, czyli dystrybucji i sprzedaży. Kluczowymi postaciami są tu reprezentanci handlowi, których zaangażowanie i entuzjazm weryfikuje rynkowa rzeczywistość. Być może zresztą ich dni są policzone – coraz powszechniejsze księgarnie internetowe pozwalają wydawcom

zrezygnować z pośredników, nie rezygnując jednocześnie z kontaktu z klientami. Opisana dotąd droga książki od autora do czytelnika ma walor uniwersalności. Jeśli nawet wszystkie obowiązki weźmie na swoje barki autor i tak musi rozpocząć od przygotowania tekstu, przemyśleć sposób powiadomienia o nim zainteresowanych, a następnie sprawić, że zamówione egzemplarze do nich trafią. W rozdziale zatytułowanym *Publishing services and production* wydawnictwo opisane jest jako zhierarchizowana struktura złożona z działów: redakcji merytorycznej, językowej i technicznej, korekty, działu graficznego. Konieczność ich istnienia jest w czasach szerzenia się „kultu amatora” i rosnącej popularności zjawiska *self-publishing* coraz częściej kwestionowana. Zastąpienie tradycyjnie liniowego procesu wydawniczego procesem cyfrowym (ang. *digital workflow*) oraz szybsza i wygodniejsza komunikacja rzeczywiście wydatnie skracają czas przygotowania książki. Trudno jednak zgodzić się z opinią, że technologia pozwala sprowadzić wieloetapową, żmudną i czasochłonną procedurę do kilku kliknięć. Narzędzie mylone jest z umiejętnością (*This is to mistake the tool for the skill*) – diagnozują autorzy. I nie godzą się na żadne kompromisy – zaufanie do jakości finalnego produktu jest funkcją staranności wykonania poszczególnych detali, a staranność tę gwarantują wyłącznie specjaliści.

Jednocześnie jednak Davies i Balkwill rejestrują zmianę pozycji wydawcy z tradycyjnej – podmiotu ustalającego reguły, kontrolującego zawartość książki, a nawet zachowania odbiorcy – na nową, mniej komfortową, ale w czasach publikowania cyfrowego nieuniknioną. Zakłada ona znacznie większe respektowanie rynkowych oczekiwań, wśród których najważniejszy jest szybki i możliwie tani dostęp do interesujących odbiorcę treści.

Nie powinno dziś nikogo dziwić, że najwięcej miejsca w książce *The Professionals' Guide...* poświęcono zagadnieniom prawnym. Omówione są one na ponad 60 stronach (co stanowi piątą część całkowitej objętości), w rozdziałach *Why publishers need to know about the law* i *Understanding how rights and permissions work*. Ich wspólnym hasłem mogłoby być: *Be prepared!* Autorzy nie mają ambicji wyczerpania tematu i odsyłają czytelników do specjalistycznych opracowań, przekonując, że *prevention is better than cure*. Namawiają też do spojrzenia na sprzedaż praw do przygotowywanej publikacji jak na szansę uzyskania dodatkowego przychodu – polepszającego wynik finansowy, a może nawet umożliwiającego jej wydanie. Tę opcję warto rozważyć już na etapie przygotowywania kalkulacji wstępnej.

Książkę zamyka rozdział zatytułowany *Careers in publishing*, w którym autorzy starają się wskazać osobom zainteresowanym karierą wydawcy najdogodniejsze „miejsca startu”. Te rozsądne, wyważone, a jednocześnie optymistyczne rady muszą budzić zazdrość, gdy zestawimy je z realiami i atmosferą panującą na polskim rynku książki. Jego słabej kondycji dowodzą coraz to nowe doniesienia o redukcjach etatów czy upadłościach oficyn. Być może niesłusznie są one przez nas interpretowane jako dowód na koniec dotychczasowego porządku, którego istotnym elementem było wydawnictwo – efektywny i wiarygodny pośrednik między autorem a czytelnikiem. Za największą zaletę książki G. Davies i R. Balkwilla należy więc uznać umiejętne wkomponowanie nowych zjawisk w procedury obowiązujące dotychczas oraz spojrzenie na zachodzące zmiany technologiczne jako wyzwanie i szansę, a nie jako zagrożenie. A jeśli tak, przytoczone w pierwszym rozdziale ostrzeżenie: „It is easy to become a publisher, but difficult to remain one” można potraktować spokojniej – jako prawidłowość charakteryzującą każdą działalność biznesową, niezależnie od branży i czasów, w których jest prowadzona.

Ewa Jabłońska-Stefanowicz
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Wrocławski

Barbara Mauer-Górska: *Biblioteki w ochronie i promocji zdrowia*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego 2012, 238 s., 26 tab. ISBN 978-83-233-3399-9.

Książka dr Barbary Mauer-Górskiej *Biblioteki w ochronie i promocji zdrowia* jest wydarzeniem ważnym dla postępu badań nad informacją medyczną w bibliotekach i zainteresuje wiele kategorii współczesnych użytkowników, dbających o profilaktykę własnego dobrego samopoczucia. Ujęcie tematu jest interesujące, nowe, nie posiada dotąd w krajowym piśmiennictwie pierwowzoru. Książka oparta jest na poważnych badaniach naukowych w kraju i za granicą.

Autorka jest osobą kompetentną do podjęcia tematu rozważanego w książce. Ma długoletnie doświadczenie w bibliotekarskiej działalności praktycznej, nabyte w Wojewódzkiej Bibliotece w Katowicach oraz w Bibliotece Śląskiej Akademii Medycznej. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim pogłębiła znajomość współczesnego bibliotekarstwa medycznego, zwłaszcza źródeł informacyjnych i zastosowania nowoczesnych technik w informacji naukowej. Świadectwem jej dobrze przygotowania było wieloletnie prowadzenie, razem ze studentami, strony www na temat ochrony zdrowia w Polsce i na świecie, cieszącej się dobrymi opiniami.

Dr B. Mauer-Górska w recenzowanej książce poddała wieloaspektowej analizie aktualny temat, mocno widoczny w polityce prozdrowotnej wielu krajów, a oczekujący nowych rozwiązań w Polsce. W opracowaniu szeroko przedstawiła i udowodniła dwie tezy: 1) o konieczności współpracy bibliotek medycznych, specjalnych uczelnianych, szpitalnych oraz publicznych w zakresie ochrony zdrowia z instytucjami medycznej informacji naukowej na świecie oraz o pełnieniu przez te biblioteki ważnych funkcji informacyjnych i edukacyjnych 2) o współwyznaczaniu międzynarodowej przestrzeni bibliotekarstwa medycznego przez wiedzę o użytkownikach, kompetencje zawodowe pracowników, nowe zasoby informacyjne o globalnym dostępie i edukacyjne programy zdrowotne.

Dla przeprowadzenia dowodów tych tez konieczne było dokonanie syntezy działalności praktycznej oraz badawczej, kształtowanej w XX w., ze specjalnymi osiągnięciami w XXI w. i na tle: „1) rozwoju badań społecznych i naukowych, 2) organizacji procesów bibliotecznych, 3) zarządzania procesami bibliotecznymi, 4) kształtowania systemów edukacyjnych i informacyjnych” (s. 11). Autorka dla pokazania tych procesów wykorzystwała źródła oraz przeglądy z ocenami piśmiennictwa na świecie, głównie z pierwszego dziesięciolecia XXI w.

Zawartość książki została przedstawiona w dwóch częściach, na które podzielone jest sześć rozdziałów; ten główny tekst książki uzupełniają wstęp i zakończenie. Na pierwszy plan zostało wysunięte zagadnienie zatytułowane: „Użytkownicy informacji w obszarze ochrony i promocji zdrowia” (część pierwsza książki, s. 29-114). Następnie w drugiej części książki pod tytułem „Międzynarodowa przestrzeń bibliotekarstwa medycznego” (s. 118-229) autorka skonfrontowała praktykę w zakresie potrzeb użytkowników, ich edukacji i kompetencji ze współczesnymi założeniami teoretycznymi i możliwościami technologicznymi. W części pierwszej, poświęconej użytkownikom, B. Mauer-Górska omówiła na podstawie analizy piśmiennictwa najważniejsze kwestie pojawiające się w badaniach z zakresu informacji naukowej oraz bibliotekarstwa medycznego w kraju i na świecie, uwiidczniające znaczenie wyników tych badań jako podstawy organizacji pracy w bibliotece (Rozdział 1), międzynarodowe osiągnięcia w edukacji informacyjnej i zdrowotnej (Rozdział 2) oraz na podstawie wyników własnych badań użytkowników polskich bibliotek publicznych ich zainteresowanie informacją o zdrowiu (ankiety w zróżnicowanych środowiskach miejskich) (Rozdział 3). W części drugiej książki dominują trzy wątki związane z bibliotekarstwem medycznym: rola działalności informacyjnej bibliotek w zakresie medycyny (Rozdział 4); specyfika europejskiej sieci informacji medycznej (Rozdział 5) oraz ukazanie relacji bibliotek z działalnością informacyjną i edukacyjną Światowej Organizacji Zdrowia (World

Health Organization) w Rozdziale 6. Syntetyczne omówienie przez autorkę przebiegu informacji naukowej i popularnej z zakresu ochrony i promocji zdrowia na świecie, zwłaszcza w krajach szczególnie ważnych w tym zakresie, czyli w USA, Anglii, Niemczech i Austrii, w porównaniu z Polską jest prekursorskie, przeprowadzone z dużą znajomością tematu i oparte na najnowszym, wielojęzycznym piśmiennictwie (350 poz. bibliograf.) oraz obszernej podstawie źródłowej, m.in. badań własnych w wymienionych krajach. W Polsce badania ankietowe objęły ponad tysiąc użytkowników w zróżnicowanych środowiskach miejskich w Bytomiu, Chorzowie, Katowicach i Krakowie. To studium porównawcze, interdyscyplinarne, po raz pierwszy w Polsce, ukazuje z wielu punktów widzenia międzynarodową i krajową przestrzeń informacyjną bibliotekarstwa medycznego, a zwłaszcza najnowsze trendy na świecie i możliwości osiągnięcia standardów międzynarodowych w Polsce, z naciskiem na korzyści z wykorzystania informacji elektronicznej. Autorka ukazała funkcje bibliotek uczelnianych, szpitalnych, publicznych oraz innych instytucji zajmujących się ochroną zdrowia w sferze procesów społecznych, badań naukowych, organizacji i zarządzania zasobami informacyjnymi, jak i projektowania systemów edukacyjnych. Wyjaśniła powiązania w ramach promocji zdrowia różnych środowisk i instytucji oraz pola działalności bibliotecznej, m.in. znaczenie *Health literacy* (kompetencji), *Seeting approach* (podejście siedliskowe), *Empowerment* (aktywne obywatelstwo). Dzięki wykorzystaniu interesującej, nowoczesnej metody *evidence-based librarianship* oraz *case studies*, metody socjologicznej, podejścia systemowego, jak i krytycznych badań piśmiennictwa, wykreowała model teoretyczny lokalnego systemu ochrony zdrowia w środowisku społecznym oraz wskazała zależności w skali globalnej i lokalnej. Solidna podstawa źródłowa rozprawy, aktualność tematu, szerokie spojrzenie na sprawy ochrony i promocji zdrowia, omówienie i wyodrębnienie w polityce Światowej Organizacji Zdrowia kluczowych zagadnień, jak ruch konsumencki pacjentów, międzynarodowe programy promocji zdrowia, a zwłaszcza edukacji zdrowotnej w ramach Europejskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie oraz przedstawienie aktywności społecznej w środowisku codziennego życia ludzi w kontekście Stowarzyszeń Zdrowych Miast – stanowią dodatkowy walor tego potrzebnego i ciekawego, bardzo aktualnego tekstu naukowego

We Wstępie (s. 9-22, tłumaczenie na język angielski s. 23-28) B. Mauer-Górska poprawnie ukazała zakres i zasięg opracowania, jego podstawę źródłową, użyte metody, choć wyjaśniła to trochę zawilum językiem. Wskazała znaczenie wprowadzenia nowoczesnej metodologii badań, zasady funkcjonowania międzynarodowego obszaru współpracy w zakresie nauk medycznych, objętej terminem *evidence based librarianship* (pochodnym od nazwy *evidence-based medicine*), w Polsce znanej jako „medycyna oparta na dowodach naukowych”. Autorka stwierdziła: „Obecnie brak polskiej adaptacji tej metody w dyscyplinie bibliologia i informatologia, zawierającej bibliotekoznawstwo” (s. 11) i podjęła próbę zastosowania jej w swojej książce w oparciu o piśmiennictwo przeglądowe zagraniczne i krajowe, jak i nowości przekazów internetowych. Ze względu na szeroką, interdyscyplinarną tematykę rozprawy, wykazy wykorzystanych źródeł i bibliografia są umieszczone w każdym rozdziale. Autorka zaprezentowała korzyści płynące z powstania nowego rodzaju, międzynarodowego, elektronicznego wydawnictwa z informacji w naukach medycznych: the Cochrane Library, które z systemami bibliograficznymi Medline i Embase stworzyło: „przełom w postępowaniu badawczym, podejmowaniu decyzji oraz współpracy specjalistów z różnych krajów” (s. 12).

Konfrontację z praktyką umożliwiły autorce staże naukowo-badawcze, dzięki którym miała też okazję prowadzić badania w ważnych bibliotekach medycznych: naukowych, szpitalnych i publicznych w Buffalo w Stanie New York w USA (2003), w Leatherhead w hrabstwie Surrey w Wielkiej Brytanii, Niemieckiej Centralnej Bibliotece Medycznej w Kolonii, w Instytucie Socjologii Medycyny im. L. Boltzmana Uniwersytetu Wiedeńskiego w Austrii. Skorzystanie z najnowszych wyników badań umożliwił też czynny udział autorki w wiodących medycznych,

międzynarodowych konferencjach: 8th International Congress on Medical Librarianship (Londyn 2000), 8th i 11th European Conference of Medical and Health Libraries (Kolonia 2002, Helsinki 2008), oraz współorganizacja EAHIL Workshop (Kraków 2007) i International Conference E-Health in Common Europe (Kraków 2003) i w wielu konferencjach i sympozjach krajowych.

Opóźnienia w Polsce w ochronie i promocji zdrowia w stosunku do sytuacji na świecie autorka upatruje w niewykorzystaniu: „możliwości połączenia wspólnych przedsięwzięć w ramach ruchu promocji zdrowia, braku regionalnych sieci informacyjnych oraz rozwinięcia współpracy z bibliotekami i szkołami” (s. 233). Wykazała również m.in., że w badanym obszarze w Polsce Internet służy przede wszystkim komunikacji zawodowej i naukowej środowisk lekarskich, co stanowi tylko część przestrzeni informacyjnej w ochronie zdrowia; dostęp do polskich zasobów internetowych z zakresu ochrony zdrowia jest ograniczony; wskazała na braki w polskiej polityce prozdrowotnej; uważa, że do rozwiązania są kryteria archiwizowania informacji oraz wiarygodności danych; stwierdziła, że powinny być bardziej zintegrowane działania bibliotek medycznych i publicznych zmierzające do ułatwienia dla użytkowników dostępu do zasobów informacyjnych i edukacyjnych zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych.

Książkę B. Mauer-Gorskiej należy zalecić jako bardzo przydatną w procesie edukacyjnym zarówno dla studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, jak i innych kierunków studiów, zwłaszcza związanych z ochroną i promocją zdrowia oraz dla pracujących bibliotekarzy, przede wszystkim zaś dla szerokiej społeczności troszczącej się o swoje zdrowie.

Maria Kocójowa
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa,
Uniwersytet Jagielloński

Tekst wpłynął do Redakcji 2 marca 2013 r.

Dobra kultury w Sieci. Pod red. Elżbiety Herden, Agnieszki Seidel-Grzesińskiej i Kseni Stanickiej-Brzezickiej. Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego 2012. Ser. Cyfrowe spotkania z zabytkami, nr 3; Acta Universitatis Wratislaviensis No 3385. ISBN 978-83-229-3276-6, ISSN 0239-6661, ISSN 1899-4423

Książka stanowi zbiór 25 odrębnych artykułów i składa się z tekstów opublikowanych drukiem oraz załącznika w postaci dysku optycznego, który zawiera istotne uzupełnienia (ilustracje, wykresy, tabele) samych tekstów. Poza dwoma artykułami, które opublikowano w języku angielskim i zaopatrzone w streszczenia w języku polskim, tekstom towarzyszą streszczenia w języku angielskim. Książkę dodatkowo wyposażono w indeks nazwisk występujących w tekstach i w przypisach.

Problematyka poruszana w książce jest z pewnością ważna w czasach, gdy na szeroką skalę podejmowane są działania zmierzające do cyfryzacji i udostępniania dóbr kultury (jakkolwiek byłyby definiowane) w Internecie. Problem ma zdecydowanie charakter wieloaspektowy i wielowarstwowy. Z jednej strony konieczne jest wypracowanie optymalnych sposobów przenoszenia tego typu zasobów do postaci cyfrowej i zarządzania budowanymi kolekcjami cyfrowymi, a z drugiej większość działań podejmowanych lokalnie nie będzie miała większego sensu z punktu widzenia użytkownika końcowego, jeśli ich efekty nie zostaną włączone do globalnej infrastruktury informacyjnej. Niektóre problemy muszą i mogą być rozwiązywane w mikroskali, w odniesieniu do specyfiki danych zbiorów i właśnie lokalnych warunkowań, inne wymagają rozwiązań w skali makro, z uwzględnieniem światowych trendów i standardów. Jednak nawet podejmując decyzje o charakterze lokalnym, nie można tracić z pola widzenia szerszego kontekstu, który w dużym stopniu

warunkuje ich zasadność. Co więcej, rozwiązanie pojawiających się problemów wymaga sięgnięcia do dorobku różnych dyscyplin naukowych i obszarów praktyki profesjonalnej, w których bywa stosowana odmienna terminologia, a budowaniem cyfrowych kolekcji szeroko rozumianych dóbr kultury zajmują się różne instytucje, funkcjonujące często w oparciu o odmienne cele, zasady, zwyczaje czy regulacje prawne. W takiej sytuacji skuteczność poszczególnych działań jest warunkowana przez szersze zrozumienie ich uwarunkowań i holistyczne podejście do problemu.

Struktura i zawartość książki *Dobra kultury w Sieci* właśnie takie podejście umożliwia. Publikacja nie jest wynikiem dorobku jednej dyscypliny ani też wyrazem poglądów i wiedzy wybranej grupy interesariuszy (np. bibliotekarzy, archiwistów czy muzealników). Została skonstruowana wokół problemu, jakim jest obecność dóbr kultury w Internecie, przedstawia różne jego aspekty i ujęcia. Na tym zresztą zasadza się jej szczególna wartość (poza innymi przymiotami) – pozwala czytelnikowi spojrzeć na problem z różnych perspektyw i uchwycić tak ważny szerszy kontekst rozwiązań szczegółowych. Wystarczy spojrzeć na afiliacje autorów poszczególnych artykułów, by uzmysłowić sobie wielorakość owych perspektyw. Są wśród nich m.in. bibliolodzy i informatolodzy o różnych zainteresowaniach badawczych, historycy i historycy sztuki, pracownicy bibliotek, muzeów i archiwów, bibliografowie i pracownicy ośrodków dokumentacji, informatycy, a także osoby zajmujące się zagadnieniami kartografii, architektury, socjologii czy ochrony zabytków. Treść poszczególnych artykułów dowodzi słuszności takiego doboru – bez szerokiej współpracy, czerpania ze zróżnicowanego dorobku, doświadczeń i wiedzy przedstawicieli różnych zawodów oraz bez zrozumienia odmiennych punktów widzenia, skuteczne rozwiązywanie problemów udostępniania dóbr kultury w globalnym, cyfrowym i sieciowym środowisku informacyjnym wydaje się niemożliwe.

Artykuły zostały zebrane w czterech głównych częściach, których tytuły odzwierciedlają kluczowe obszary tematyczne publikacji. Książkę rozpoczyna część zatytułowana *Wymiana i udostępnianie informacji – wprowadzenie do problematyki*, po której następują kolejne działy: *Struktura informacji*, *Metody i technologie* oraz *Kolekcje – zdigitalizowane i wirtualne*.

Część pierwszą otwiera artykuł Małgorzaty Wyrzykowskiej (*Problem definiowania pojęć związanych z dziedzictwem kulturowym w wybranych językach europejskich*), który wprowadza czytelnika w problematykę terminologiczną, pozwalając mu zapoznać się z różnymi możliwościami interpretowania podstawowych pojęć (np. dobro kultury, zabytek, dziedzictwo) oraz z trudnościami w ich tłumaczeniu na różne języki, co jest szczególnie istotne właśnie w przypadku książki o tak interdyscyplinarnym charakterze. Z kolei Grażyna Piotrowska (*Cyfrowa konwergencja bibliotek, archiwów i muzeów w erze informacji*) wskazuje i omawia te obszary działalności bibliotek, archiwów i muzeów, które szczególnie wyraźnie się zająbiają i przenikają w związku z wdrażaniem i wykorzystaniem nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Dużo miejsca autorka poświęca też zagadnieniom adaptacji i funkcjonowania w tych instytucjach standardów struktur danych, zawartości danych, formatu danych i wymiany danych.

Druga część książki w całości poświęcona jest różnym aspektom opisu dóbr kultury. Ksenia Stanicka-Brzezicka (*Tradycyjny a bazodanowy opis zabytku. Próba porównania i artkulacji problemów*) wskazuje m.in. na nieprzystawanie utrwalonej w tradycji humanistycznej (przede wszystkim w obszarze historii sztuki) specyfiki opisu tego typu obiektów, która często znajduje wyraz w nasyczonej subiektywną interpretacją dzieła opisach pisanych językiem literackim, do wymogów stawianych przez systemy skomputeryzowane, w których konieczne jest stosowanie terminów precyzyjnych, często standaryzowanych i konsekwentne przestrzeganie strukturyzacji opisów. Z kolei trójka autorów z Francji: Stefan du Château, Danielle Boulanger, Eunika Mercier-Laurent w artykule zatytułowanym *Advanced system for acquisition and knowledge management in cultural heritage* przedstawia założenia i osiągnięcia oryginalnego projektu

mającego na celu skonstruowanie narzędzi softwarowych, zdolnych m.in. do przetwarzania mówionego języka naturalnego, pozwalających na budowanie opisów obiektów kultury bezpośrednio z nagrań dźwiękowych wykonywanych w terenie. Angela Kailus (*LIDO – the harvesting format for heritage collection data*) przedstawia wyspecjalizowany format zbierania danych dotyczących obiektów dziedzictwa kulturowego przechowywanych w różnych kolekcjach, który ma gwarantować ich interoperacyjność i już obecnie jest wykorzystywany w projektach realizowanych w europejskim muzealnictwie. CIDOC Conceptual Reference Model – opracowana na zlecenie Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM) ontologia dziedziczeniowa, będąca jednocześnie modelem referencyjnym, jest szczegółowo omówiona w artykule Agnieszki Seidel-Grzesińskiej (*CIDOC Conceptual Reference Model – wreszcie uniwersalna norma opisu dziedzictwa kulturowego?*). Zdaniem autorki model ten może m.in. z powodzeniem stanowić wzorzec struktury logicznej informacji odnoszących się do dziedzictwa kulturowego, a także pozwalać na identyfikowanie tych samych treści w różnych formatach opisów, a co za tym idzie, umożliwiać i ułatwiać automatyczny transfer i konwertowanie danych z lokalnych kolekcji do globalnych agregatów oraz innych struktur i narzędzi organizacji dostępu do informacji w Internecie. Z kolei wersja podstawowa i rozszerzona schematu Dublin Core, jego przydatność i faktyczne wykorzystanie w polskich bibliotekach cyfrowych, przedstawione są w artykule Anny Wałek *Standardy metadanych w polskich bibliotekach cyfrowych i wybranych projektach międzynarodowych*. Autorka omawia ponadto m.in. schemat Europeana Semantic Elements oraz jego następcę Europeana Data Model (stosowane w projekcie Europeana), a także PLMET – nowy schemat metadanych zaprojektowany dla potrzeb Federacji Bibliotek Cyfrowych. Problematykę opisu bibliograficznego zasobów ikonograficznych przedstawia Wanda Klenczon (*Od katalogów drukowanych do bibliotek cyfrowych – standardy opisu bibliograficznego dokumentów ikonograficznych*), zwracając szczególnie uwagę na kwestię standaryzacji opisu. Autorka odwołuje się do norm opisu bibliograficznego i formatu MARC 21 i porównuje je z rozwiązaniami stosowanymi w tym względzie w polskich bibliotekach cyfrowych. Natomiast zagadnienie opisu rzeczowego tego typu dokumentów podejmuje Paweł Rygiel (*Opis rzeczowy dokumentów ikonograficznych. Narzędzia indeksowania i ich zastosowania w katalogach bibliotecznych i bibliotekach cyfrowych*), zwracając uwagę na specyfikę opracowania materiału ikonograficznego oraz na możliwości i ograniczenia, jakimi charakteryzują się języki haseł przedmiotowych i systemy klasyfikacji funkcjonujące w polskich bibliotekach, a także folksonomie oraz schemat Dublin Core stosowany w bibliotekach cyfrowych. Część pierwszą książki zamyka tekst Katarzyny Zielonki i Marcina Kłosa (*Strukturyzacja języka opisu. Doświadczenia Międzymuzealnej Grupy ds. Digitalizacji DigiMuz*), którego autorzy przedstawiają rozwiązania w zakresie opisu obiektów muzealnych (w tym także koncepcję i zasady tworzonego tezaury) przyjęte przez cztery muzea: Muzeum Narodowe w Gdańsku, Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku, Muzeum Zamkowe w Malborku i Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, w ramach prac koncepcyjnych i przygotowawczych do wspólnie realizowanych procesów digitalizacji zbiorów.

Trzecia część książki składa się z artykułów dotyczących z jednej strony nowych technologii i systemów informatycznych wykorzystywanych do obsługi informacji o dobrach kultury w Internecie (w tym szczególnie do ich upubliczniania i wyszukiwania), a z drugiej strony ich wykorzystania przez różne grupy użytkowników do różnych celów. Czytelnik znajdzie tutaj tekst Zbigniewa Majora (*Awangardowe technologie informatyczne postrzegane przez pryzmat wymiernych korzyści dla użytkownika oprogramowania, czyli dlaczego współczesne oprogramowanie nas denerwuje i jak temu zaradzić*) na temat możliwości poprawy jakości systemów informatycznych obsługujących środowisko pracy muzealników, artykuł Cezarego Mazurka, Tomasza Parkoły i Marcina Werli (*Rozwój oprogramowania do budowy muzeów cyfrowych dMuseion*) na temat nowego produktu Poznańskiego Centrum

Superkomputerowo-Sieciowego, bazującego na dLibrze, ale przeznaczonego dla muzeów, a także koncepcję takiego przygotowywania cyfrowych wersji obiektów kultury, by mogły być prezentowane w formacie 3D na urządzeniach będących w posiadaniu użytkowników przy wykorzystaniu popularnych i łatwo dostępnych technologii informacyjnych (Maria Pietruszka, Jarosław Andrzejczak i Rafał Szrajber: *Wirtualne muzeum na wyciągnięcie ręki – interaktywna infografika czy cyfrowa informacja o dziedzictwie kulturowym dostępna online*). Interesującą koncepcję wykorzystania map cyfrowych dostępnych w sieci jako platform dostępu do cyfrowych zasobów dziedzictwa kulturowego (szczególnie zabytków ruchomych) przedstawiają Albina Mościcka i Marek Marzec (*Rola informacji geograficznej zawartej w opisach dóbr kultury w ułatwianiu dostępu do zasobów dziedzictwa*), a Agnieszka Długosz przybliży czytelnikowi możliwości wykorzystania technologii Web 2.0 i związanych z nią przemian w zachowaniach informacyjnych i roli samych użytkowników do prezentacji zasobów archiwów w sieci (*Nowe formy prezentacji inwentarzy archiwalnych w środowisku Internetu*). Z kolei Magdalena Wójcik i Agata Zysiak podejmują problematykę zachowań użytkowników. Pierwsza z autorek przedstawia wyniki badań ilościowych i jakościowych dotyczących aktywności użytkowników (tworzenie katalogów, ocenianie, recenzowanie, komentowanie, dyskusowanie na forum itp.) jednego z bardziej znanych polskich serwisów poświęconych literaturze (*Serwis społecznościowy dla miłośników literatury Biblionetka – wspólne tworzenie zasobów wiedzy o literaturze*). Natomiast druga z autorek, wychodząc od przeglądu historycznych i literackich koncepcji stworzenia kompletnych systemów wiedzy, dzieli się spostrzeżeniami na temat nowych trendów w uprawianiu historii i ich wpływu na oczekiwania i zachowania naukowców i amatorów w stosunku do pozyskiwania zasobów informacji, źródeł do badań, a także ich współtworzenia, współpracowania i udostępniania w Internecie (*Historia 2.0 – użytkownicy i historycy w cyfrowym archiwum*). Trzecią część książki uzupełnia krótki tekst Anetty Kępczyńskiej-Walczak zatytułowany *W dżungli danych – rozproszone zasoby wiedzy o dziedzictwie kulturowym*, w którym autorka na konkretnych przykładach sygnalizuje istnienie punktów dostępowych do danych o obiektach kultury prezentowanych w środowisku cyfrowym, oraz artykuł Krzysztofa Koszewskiego na temat dziedzictwa architektonicznego i urbanistycznego oraz problemów związanych z jego cyfrowym udostępnianiem, przechowywaniem i przede wszystkim wykorzystaniem w praktyce projektanta (*Dobra kultury w Sieci a działalność projektowa*).

Ostatnia część składa się z sześciu tekstów przedstawiających konkretne projekty i zasoby dostępne online. Artykuł Moniki Barwik i Roberta Pasiecznego prezentuje *Krajowy wykaz zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*, jego historię, aktualną funkcjonalność wersji dostępnej w Internecie i przydatność dla ochrony polskich dóbr kultury. Diana Codogni-Łańcucka omawia przykładowe rozwiązania umożliwiające gromadzenie i udostępnianie informacji niezbędnych do prowadzenia badań proweniencyjnych odnoszących się do materiałów przechowywanych w bibliotekach, muzeach i archiwach oraz najważniejsze założenia koncepcji tworzenia tego typu bazy (*Obrazowa baza znaków własnościowych w Oddziale Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego*). Z kolei przykład rozwiązania kwestii katalogowania zbiorów kartograficznych omawiają Anna Osowska i Dariusz Przybytek w tekście zatytułowanym *Georeferencyjna aplikacja inwentarzowo-katalogowa jako przykład zastosowania metod numerycznych w organizacji zbiorów kartograficznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, a zagadnienia opracowania starych druków z zasobów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich oraz ich upublicznienia w Internecie (w ramach Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej) i włączenia do globalnych struktur informacyjnych dyskutowane są przez Dorotę Sidorowicz-Mulak w tekście pt. *Ossolińskie stare druki w Sieci. Opracowanie i udostępnianie*. Emilia Słomianowska-Kamińska, odwołując się do konkretnych przykładów, podejmuje problematykę specyfiki i opracowania dokumentów życia społecznego na

potrzeby ich udostępniania w środowisku cyfrowym, także w ramach bibliotek cyfrowych (*Wybrane dokumenty życia społecznego w Sieci*). Czwartą część, a także całą książkę, zamyka tekst Filipa Kwiatka (*Opis archiwalny i prezentacja online zdigitalizowanych fotografii w Narodowym Archiwum Cyfrowym*) na temat selekcji, opracowania i udostępniania fotografii z kolekcji Narodowego Archiwum Cyfrowego (dawniej Archiwum Dokumentacji Mechanicznej), w którym część uwagi autor poświęca także rozwiązaniom usprawniającym wyszukiwanie poszczególnych obiektów.

Książka *Dobra kultury w Sieci* jest publikacją zasługującą na uwagę. Przy czym nie jest to kompletna monografia problemu ani synteza w pełni obrazująca dokonania praktyki. Pewne treści są w niej eksploatowane zdecydowanie szerzej i częściej (szczególnie kwestie opracowania zbiorów), a inne jedynie marginalnie (choćby problematyka użytkownika). Ale też, jak się wydaje, nie takie było zamierzenie jej twórców. Książka ukazuje problematykę obecności dóbr kultury w środowisku cyfrowym z wielu perspektyw, stwarzając dogodne warunki nie tylko do poznania osiągnięć i zrozumienia trudności różnych podmiotów zaangażowanych obecnie w cyfryzację i udostępnianie w Internecie obiektów dziedzictwa kulturowego, ale także sprzyjając integrowaniu działań w tym zakresie prowadzonych przede wszystkim przez biblioteki, muzea i archiwa. Polecić ją można każdemu, kto zamierza budować lub rozwijać cyfrowe kolekcje tego typu zasobów. Wydaje się też, że poszczególne artykuły mogą okazać się przydatne w dydaktyce akademickiej. Warto jednak zauważyć, że ze względów praktycznych, rozbić publikacji na część drukowaną i zapisaną na płycie nie jest rozwiązaniem najwygodniejszym dla czytelnika. Ponieważ płyta zawiera treści integralnie związane z tekstem wypowiedzi (ilustracje, do których odwołania są zamieszczone bezpośrednio w tekstach), czytanie książki wymaga jednoczesnego korzystania z komputera. Może, wydając tego typu publikacje w przyszłości, warto byłoby rozważyć nadawanie im postaci e-booków, co pozwoliłoby na zintegrowany dostęp do całej treści jednocześnie?

Remigiusz Sapa
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa,
Uniwersytet Jagielloński

Tekst wpłynął do Redakcji 19 lutego 2013 r.

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

Książkę Bogumiły Staniów *Biblioteka szkolna dzisiaj* (Staniów, 2012) można potraktować jako poradnik inspirujący do optymalnej organizacji biblioteki szkolnej, ale także kompendium wiedzy o bibliotekarstwie szkolnym. W początkowych rozdziałach autorka przedstawiła tendencje w rozwoju współczesnych bibliotek szkolnych oraz ich organizację i standaryzację na świecie, w krajach Unii Europejskiej i w Polsce. Osobny rozdział został poświęcony problematyce zawodu nauczyciela bibliotekarza. W kolejnych – omówiła różne etapy organizacji biblioteki szkolnej, warsztat pracy bibliotecznej, formy pracy pedagogicznej, zagadnienia czytelnictwa, marketingu, a także przedstawiła wybór wydawnictw i serwisów internetowych przydatnych nauczycielowi bibliotekarzowi. Każdy rozdział został uzupełniony wyborem lektur polecanych przez autorkę.

Śześćdziesiąta piąta rocznica istnienia i działalności Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego stała się pretekstem do zorganizowania w dniach 20-21 października 2011 r. ogólnopolskiej konferencji bibliotek ekonomicznych (Lewicka, red. 2012). Referaty zamieszczono w czterech częściach pokonferen-

cyjnej publikacji. W części *Biblioteki ekonomiczne wczoraj i dziś* przedstawiono m.in. historię i stan obecny Biblioteki Szkoły Głównej w Warszawie (Barbara Głównka) i Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego (Danuta Stawińska), w części *Zbiory tradycyjne i elektroniczne w polskich bibliotekach ekonomicznych została* zaprezentowana baza dziedzinowa BazEkon (Urszula Cieraszevska, Anna Osiewalska), a także biblioteki cyfrowe i katalogi bibliotek będące źródłem informacji o polskim piśmiennictwie ekonomicznym (Danuta Domalewska). Wśród artykułów w części trzeciej: *Zawód bibliotekarza dziś i jutro* znalazł się artykuł Ewy Anny Cywińskiej *Pokolenie M – rola bibliotekarza w procesie obsługi i budowaniu relacji*, a w części ostatniej *Przyszłość bibliotek* tekst Doroty Matysiak *Kształtowanie przestrzeni bibliotecznej na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*.

Powstałe na gruncie amerykańskim w 2005 r. zjawisko Library 2.0 znacząco zmieniło funkcjonowanie tradycyjnych i cyfrowych bibliotek. Temu zagadnieniu przyjrzał się Grzegorz Gmiterek w książce *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu. Biblioteka 2.0.* (Gmiterek, 2012). W rozdziale pierwszym pracy został scharakteryzowany proces konwergencji mediów i rzeczywistości Web 2.0. W rozdziale drugim autor opisał historię, najważniejsze definicje i główne cechy koncepcji Library 2.0. W rozdziale trzecim *Wybrane narzędzia Web.2.0 w bibliotece. Przykłady praktycznego wykorzystania* autor przedstawił możliwości wykorzystania w praktyce bibliotecznej wybranych narzędzi Web 2.0, takich jak serwisy społecznościowe, blogi, mikroblogi, podcasty, telewizja internetowa, second life, folksonomia, tagowanie i social bookmarking, serwisy typu wiki, fora dyskusyjne. Zaprezentowano liczne przykłady zastosowań opisywanych narzędzi, głównie na gruncie amerykańskim, a także w bibliotekach polskich. Wśród polskich zastosowań autor wymienia m.in. grupy tematyczne tworzone w ramach portalu Facebook (*Biblioteka 2.0, Biblio, Bibliolab.pl*), blogi (np. *Dyskusyjne Kluby Książki. Relacje ze spotkań w bibliotekach województwa śląskiego* czy blog prowadzony przez Michała Zajacą *Zajęcza Nora*), telewizję internetową (np. Biblioteka Śląska TV), fora dyskusyjne (np. *Forum EBIB*).

Obszerna monografia Zdzisława Gębołysia *Biblioteki mniejszości niemieckiej w drugiej Rzeczypospolitej* (Gębołyś, 2012) przedstawia jeden z obszarów historii stosunków polsko-niemieckich w niewielkim stopniu rozpoznany dotąd przez polskich badaczy. Praca została oparta na szerokiej kwerendzie przeprowadzonej w polskich i niemieckich bibliotekach i archiwach. „Działalność bibliotek mniejszości niemieckiej w okresie międzywojennym jest swoistym fenomenem kulturowym i politycznym. Niewielka w skali całej ówczesnej Rzeczypospolitej grupa narodowościowa, jaką była mniejszość niemiecka (ok. 2,3% mieszkańców II RP) stworzyła konglomerat instytucji, stowarzyszeń i organizacji, jednoczących Niemców, podtrzymujących ich tożsamość narodową oraz broniących przed często nieuchronnymi procesami asymilacyjnymi” (s. 441) – taki obraz wyłania się z badań autora. W pracy omówiono m.in. politykę kulturalną i biblioteczną mniejszości niemieckiej, aspekty prawne i finansowe funkcjonowania bibliotek, organizację, budowę i strukturę księgozbiorów oraz ich udostępnianie, aktywność zawodową bibliotekarzy. Osobne rozdziały poświęcono aktywności bibliotecznej niebibliotekarskich instytucji i organizacji mniejszości niemieckiej a także stosunkowi władz polskich i niemieckich do bibliotek mniejszości niemieckiej w Polsce.

Zagadnienia zarządzania wiedzą i informacją, kształtowania kompetencji informacyjnych, information literacy znalazły się w kręgu zainteresowania autorek książek *Zarządzanie wiedzą i informacją* oraz *Edukacja informacyjna w bibliotekach*. Obszerna rozprawa *Zarządzanie wiedzą i informacją* autorstwa Marzeny Świgoń „...stanowi próbę syntetycznego przedstawienia bogatej problematyki zarządzania wiedzą i informacją, rozwijanej obecnie głównie w naukach ekonomicznych i naukach o zarządzaniu oraz podkreśleniu jej związków z bibliologią i informatologią (s. 9)”. W książce omówiono podstawowe pojęcia w zarządzaniu wiedzą i informacją, scharakteryzowano interdyscyplinary i multidyscyplinary

obszar badań w tym zakresie, pokazano związki między zarządzaniem wiedzą i informacją a bibliologią i informatologią, omówiono wybrane aspekty zarządzania wiedzą i informacją w kontekście organizacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczelni. Autorkę szczególnie interesował indywidualny wymiar zarządzania wiedzą i informacją. W poświęconym temu zagadnieniu rozdziale przedstawia koncepcję indywidualnego zarządzania informacją, indywidualnego zarządzania wiedzą oraz kompetencji informacyjnych (information literacy), a także propozycję zintegrowanego podejścia do tych trzech koncepcji. W kończącym publikację rozdziale zostały przedstawione wyniki przeprowadzonych przez autorkę badań empirycznych w zakresie indywidualnego zarządzania wiedzą i informacją.

Jednym z celów opracowania Ewy Jadwigi Kurkowskiej *Edukacja informacyjna w bibliotekach* stało się przedstawienie stanowiska środowiska bibliotekarskiego na temat obecności elementów edukacji informacyjnej w pracy bibliotek (Kurkowska, 2012). Autorka zarysowała zagadnienia społeczeństwa wiedzy, współczesnej edukacji, omówiła problematykę związaną z information literacy. W osobnych rozdziałach przedstawiała działalność międzynarodowych i krajowych organizacji bibliotekarskich na rzecz kształtowania kompetencji informacyjnych oraz scharakteryzowała wybrane standardy i modele information literacy.

Studium historycznoprasoznawcze Marii Siudy *Prasa województwa kieleckiego w latach 1944-1989* (Siuda, 2012) to skrócona wersja pracy doktorskiej autorki. W publikacji przedstawiono problemy edytorsko-wydawnicze, scharakteryzowano tytuły prasy Kielecczyny w podziale na prasę informacyjno-polityczną, konspiracyjną i opozycyjną, czasopisma społeczno-kulturalne, prasę urzędową, czasopisma treści specjalnej i czasopisma religijne. W rozdziale poświęconym zawartości prasy autorka omówiła ingerencje cenzury oraz dokonała analizy zawartości poszczególnych grup czasopism. W rozdziale ostatnim przedstawiono środowisko dziennikarzy prasowych na badanym obszarze. Wśród wniosków sformułowanych przez autorkę wymienić można fakt podejmowania przez prasę kielecką, niezależnie od jej różnicowania typologicznego, problematyki regionalizmu. „Jako przejaw dążeń regionalistycznych można podać fakt z nieodległej przeszłości, kiedy doszło do swoistej batalii na łamach prasy i na trybunie sejmowej – było to powołanie województwa świętokrzyskiego w ramach reformy administracyjnej obowiązującej od 1 stycznia 1999 r.” (s. 274).

Także książka Barbary Centek *Naukowe i popularnonaukowe czasopisma Lubelszczyzny w latach 1944-1989* (Centek, 2012) powstała na bazie rozprawy doktorskiej. Szeroka kwerenda archiwalna i biblioteczna a także wywiady i wspomnienia pozwoliły autorce na odtworzenie historii poszczególnych czasopism, przeprowadzenie ich analizy prasoznawczej w podziale na czasopisma uniwersyteckie, pozauniwersyteckie szkół wyższych oraz szkół średnich, czasopisma pozaakademickich instytutów naukowych, czasopisma społecznego ruchu naukowego i organizacji oświatowych, czasopisma bibliotek, muzeów, placówek konserwatorskich i domów kultury.

Przewijająca się w publikacjach o czasopismach na Kielecczynie i Lubelszczyźnie problematyka cenzury stała się podstawowym tematem pracy Piotra Nowaka *Cenzura wobec rynku książki. Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Poznaniu w latach 1946 – 1955* (Nowak, 2012). Autor zbadał działalność Głównego Urzędu Prasy, Publikacji i Widowisk w Poznaniu w latach 1946-1955, podejmując m.in. próbę ustalenia, na ile efektywne było jego działanie w zakresie przyspieszenia nacjonalizacji wydawnictw prywatnych i spółdzielczych. W osobnych rozdziałach zostały omówione różne aspekty kontroli książek naukowych (łącznie z literaturą fachową i podręcznikami), religijnych i literatury pięknej. Włączone do pracy cytaty z cenzorskich recenzji obrazują sposób myślenia i specyficzną stylistykę cenzorskich recenzji. Wśród przedstawionych w książce wniosków można przytoczyć przekonanie autora o niezaangażowaniu ideologicznym cenzorów we własną pracę. Paradoksalnie, taka właśnie postawa pracowników urzędu decydowała o skuteczności socjalistycznej cenzury w Polsce.

Jubileusz pięćdziesięciolecia pracy naukowej i dydaktycznej prof. Katarzyny Heskowej-Kwaśniewicz, literaturoznawczynie, badaczki kultury, literatury, prasy i książki Górnego Śląska, od wielu lat związanej z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego, jej współpracownicy i przyjaciele uczcili wydaniem książki jubileuszowej *Przestrzenie kultury i literatury* (Gondek, Socha, red. 2012). Sylwetkę jubilatki przybliżył otwierający publikację artykuł Ireny Sochy, a wykaz publikacji jej autorstwa przedstawił Zdzisław Gębołyś. Wśród tekstów o różnorodnej tematyce literaturoznawczej, kulturoznawczej i edukacyjnej znalazły się artykuły poświęcone książce, bibliotece, prasie, np. artykuł Edwarda Różyckiego *Do dziejów księgozbiorów rodziny Daniłowiczów. Inwentarz Jana Aleksandra Daniłowicza, starościca czerwonoogrodzkiego z 1658 r.*, Danuty Sieradzkiej *Biblioteki ruchome okresu międzywojennego w Polsce (rozważania wstępne)*, Dariusza Rotta *Muzeum Prasy i Drukarstwa Śląskiego im. Wojciecha Korfantego w Pszczynie* czy też Hanny Langer i Agnieszki Bajor *Z dziejów bibliotek publicznych dla dzieci we Francji – „L`Heure Joyeuse” w Paryżu (1924-1939)*.

Biblioteka Gdańska PAN, kontynuatorka powstałej w 1596 r. gdańskiej biblioteki senackiej posiada jedną z największych w Polsce kolekcję inkunabułów. Po wydanym w 1954 r. katalogu inkunabułów tej biblioteki (wraz z uzupełnieniami i dodatkami zawartymi w części drugiej katalogu z 1967 r.) ukazała się kolejna publikacja, tym razem prezentująca inkunabuły zgromadzone przez Bibliotekę Gdańską po roku 1967 (Gryzio, 2012). Część pierwsza tomu to rodzaj przewodnika po prezentowanym zbiorze. Każda pozycja zawiera skrócony opis i komentarz dotyczący historii druku, rodzaju, zawartości oraz reprodukcje jego fragmentów. Część drugą stanowi katalog, w którym zastosowano najnowsze i powszechnie obowiązujące metody opracowania druków XV-wiecznych. Użyte w tytule określenie „czarna sztuka” znalazło swoje odzwierciedlenie także w starannej szacie graficznej publikacji.

KSIAŻKI OMÓWIONE

- Centek, Barbara (2012). *Naukowe i popularnonaukowe czasopisma Lubelszczyzny w latach 1944-1989*. Warszawa: Wydaw. Tetragon, 332 s., il. ISBN 978-83-63374-03-7.
- Gębołyś, Zdzisław (2012). *Biblioteki mniejszości niemieckiej w II Rzeczypospolitej*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 534 s., il. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 2923. ISBN 978-83-226-2035-9.
- Gmiterek, Grzegorz (2012). *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu. Biblioteka 2.0*. Warszawa: Wydaw. Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 259 s. ISBN 978-83-61464-82-2.
- Gondek, Elżbieta; Socha Irena, red. (2012). *Przestrzenie kultury i literatury. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Krystynie Heskowej-Kwaśniewicz na pięćdziesięciolecie pracy naukowej i dydaktycznej*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 565 s., il. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 2894. ISBN 978-83-226-2007-6.
- Gryzio, Beata (2012). *Muzeum czarnej sztuki. Katalog inkunabułów PAN Biblioteki Gdańskiej*. Gdańsk: Wydaw. słowo/obraz terytoria, 359 s., il. ISBN 978-83-7453-058-3.
- Kurkowska, Ewa Jadwiga (2012). *Edukacja informacyjna w bibliotekach*. Warszawa: Wydaw. SBP, 207 s. ISBN 978-83-61464-86-0.
- Lewicka, Lidia, red. (2012). *Polskie biblioteki ekonomiczne wczoraj – dziś – jutro. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotek Ekonomicznych zorganizowanej przez Bibliotekę Ekonomiczną Uniwersytetu Szczecińskiego 20-21 października 2011 r.* Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica, 162 s., il. Seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego”; t. 10. ISBN 978-83-87879-95-2.
- Nowak, Piotr (2012). *Cenzura wobec rynku książki*. Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Poznaniu w latach 1946-1955. Poznań: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 190 s., il. Badania Interdyscyplinarne – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 28. ISBN 978-83-232-2437-2.

- Siuda, Maria M. (2012). *Prasa województwa kieleckiego w latach 1944-1989. Studium historyczno-prasoznawcze*. Kielce: Wydaw. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 367 s. ISBN 978-83-7133-523-5.
- Staniów, Bogumiła (2012). *Biblioteka szkolna dzisiaj*. Warszawa: Wydaw. SBP, 283 s., il. Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 128. ISBN 978-83-61464-65-5.
- Świгоń, Marzena (2012). *Zarządzanie wiedzą i informacją. Podstawy teoretyczne. Badania w wymiarze indywidualnym*. Olsztyn: Wydaw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 367 s. ISBN 978-83-7299-772-2.

Barbara Koryś

Tekst wpłynął do Redakcji 11 lutego 2013 r.

Z LEKTUR ZAGRANICZNYCH

Kontynuując przegląd tematycznego piśmiennictwa zagranicznego, tym razem nastawiłem się na zakresową różnorodność. Rzeczywiście bowiem paleta problemów jest wyjątkowo różnaita. Może ktoś znajdzie coś dla siebie?

Tym bardziej, że niekiedy warto wyjść poza ścisły obszar naszych dyscyplin, szukając pożytecznych objaśnień gdzie indziej. Choćby wśród refleksji na temat generowania i konstytuowania się znaczeń w procesach komunikowania. To dla nas bardzo ważne.

A ponadto przyjemną niespodzianką był (dla mnie) wysoki poziom publikacji, wydanej daleko stąd, bo aż w Nowosybirsku – to koniecznie trzeba zauważyć. Z kolei po raz pierwszy w tych omówieniach sygnalizuję monografię, napisaną po ukraińsku i na Ukrainie wydaną. Chociaż akurat nie jest to tekst udany.

POMIĘDZY INTERNETEM I PIŚMIENICTWEM [*****]

Kniga v mediaprostranstvie (2011). Red. I. V. Lizunova. Novosibirsk, GPNTB SO RAN, 384 s., ISBN 978-5-94560-213-7.

Bardzo interesujący, wielowątkowy (ale w rozsądnych granicach) tom publikacji wydała Biblioteka Syberyjskiej Akademii Nauk w Nowosybirsku. Wolny od pustostłwia i pseudoteoretycznego gadulstwa, zawiera sporo ciekawych wiadomości oraz kreatywnych opinii, formułowanych rzeczowo i na dobrym poziomie intelektualnym. Czyta się z dużą satysfakcją.

Głównym przedmiotem refleksji jest koegzystencja form: książki elektronicznej oraz książki drukowanej – których (powiada się) nie ma sensu wzajemnie przeciwstawiać. Aktualnie funkcjonują obok siebie i nic nie zapowiada, żeby miało być inaczej. Mają wszak wzajemnie, chociaż po swojemu, służyć dopełnianiu wiedzy, poprawie wszelkich umiejętności oraz wzbogacaniu odczuć.

Na razie powinny więc pełnić takie same funkcje, tyle że inaczej, dopełniając się wzajemnie, ale nawet to nie ma teraz miejsca. Dopiero gdyby ebooki przejęły w s z y s t k i e zadania piśmiennictwa i na dodatek przestały być analogiami książek, to może dałoby się mówić o zastępowaniu jednych przez drugie.

Książki elektroniczne rozpoczęły swoją egzystencję od digitalnej remediacji materiałów drukowanych i w znacznym stopniu nadal tak jest. Moim zdaniem, to proteza piśmiennictwa: coś jak kino w telewizji. Jak zauważono w tej książce – oryginalne cechy digitalnego języka (nielinearność, segmentacja, hiperlinki) nie są wykorzystywane. Teksty naukowe, kreowane specjalnie na Internet, pojawiły

się później, ale trudno ustalić, czy są do tego innego języka rzeczywiście przystosowane. Dlatego nawet pojęcia i definicje są nieprecyzyjne, ogólnikowe: za naukową „książkę elektroniczną” uważa się każdy naukowo-informacyjny (?) przekaz, adaptowany do transmisji elektronicznej. I nikt nie zawraca sobie głowy rozróżnianiem między formatami online a przemieszczalnymi ebookami, które swoją drogą (jak napisano) są nietrwałe i drogie.

Tym niemniej Internet jest źródłem potoku informacji, który – zdaniem autorów – podwaja się co 8-12 lat, jakkolwiek treści rzeczywiście nowe stanowią tam nie więcej niż 25%. To jednak wystarczy, żeby mówić o nadmiarze, a tym samym o kryzysie informacji, której nie da się wykorzystać w pełni. Publiczność gubi się w gigantycznym oceanie treści – zwłaszcza, że nieustannie powstają nowe dyscypliny nauki, inne zaś zmierzają ku niespodziewanym integracjom – oraz w płynnym gąszczu nowych pojęć i terminów, ale także wśród mnóstwa informacji śmieciowych i nieaktualnych. Zadaniem bibliotek jest zarówno udział w transmisji, jak też wspieranie użytkowników i poradnictwo. Jeśli sobie z tym nie poradzą, to znikną.

Kilka tekstów próbuje określić zasięg książki, bibliotek oraz Internetu w Rosji, przywołując rozmaite (właśnie!) dane statystyczne, te jednak są wobec siebie tak bardzo sprzeczne, że trudno o wiarygodność. Wygląda to tak, jakby w pewnej chwili panią redaktor tomu zmorzył sen.

Według jednej z opinii, książki czyta 80% pracujących Rosjan – co wygląda na współczynnik mocno zawyżony, wobec innej informacji, że tylko 14% mieszkańców korzysta z bibliotek publicznych (chyba jednak więcej). A co do użytkowania Internetu, to żadne wskaźniki nie są miarodajne, oprócz ogólnikowego sygnału, że poza wielkimi miastami zasięg jest niewielki. Również wobec tego sprzedaż książek przez Internet – wyjąwszy miasta milionowe – kształtuje się miernie, także zresztą za sprawą wysokich cen, kiepskiego asortymentu oraz fatalnej dystrybucji pocztowej (skąd my to znamy?). Główny sieciowy dostawca piśmiennictwa to *Ozon.ru*, a kupuje tą drogą 8% nabywców książek. Uważa się jednak, mimo to, że w ogólnej perspektywie, internetowa p r o m o c j a piśmiennictwa jest umiarkowanie skuteczna.

Kilka tekstów skupia się na problematyce komunikacyjnej (i nie tylko) Dalekiego Wschodu. Obok Rosjan, żyje tam 40 niewielkich narodów, w sumie 0,2% populacji całej Rosji – z kłopotami w zachowaniu własnych języków. Szansę stanowiłyby edycje książek w tych językach, ale szansę komercyjne są zerowe i bez finansowego wsparcia władz centralnych oraz/lub lokalnych, nic z tego nie będzie. Tymczasem takiej pomocy udzielają tylko władze Jakucji; obecnie jest to Republika Sacha, terytorialnie gigantyczna, ale z ludnością poniżej miliona osób. Natomiast gdzie indziej perspektywy są złe.

Także prasa miejscowa, mimo że przez czytelników bardziej preferowana niż centralna, nie funkcjonuje tam dobrze. Stosunkowo najlepiej, za sprawą wpływów z reklam, utrzymują się gazety w miastach milionowych (Nowosybirsk, Irkuck, Tomsk), ale spadek nakładów notuje się wszędzie. Dawne gazety „wpływowe” przetrwały tylko tam, gdzie przejęły je władze lokalne, niekoniecznie przyjazne prasie niezależnej. Ponieważ zaś mają w dyspozycji kioski z prasą, a jednocześnie koszty papieru i usług poligraficznych nieustannie rosną, może być i tak, że w przyszłości utrzymają się tylko gazety serwitutowe.

A zaś inna sprawa, że w całej Rosji media są zależne, już to od władz politycznych, bądź od wydawców komercyjnych i cenzura wcale nie zniknęła. Dlatego,

według sondaży, prasie nie dowierza 50% badanych, a 20% nie wierzy w ogóle nikomu. W rezultacie nadal funkcjonują (teraz także w Internecie) samizdaty. Polityczne – generowane przez opozycję demokratyczną, ale również nacjonalistyczną, skrajnie faszystowską, bądź ortodoksyjnie komunistyczną – oraz literackie i muzyczne. Jednak ich zasięg jest mizerny.

W odniesieniu do bibliotekarstwa, dominują w tomie sugestie szerokiego wykorzystania promocji internetowej i nowoczesnego PIAR-u, a zwłaszcza wdarcia się do różnych platform społecznościowych. Jak bowiem wynika z przywołanych sygnałów, ewentualny marketing biblioteczny prezentuje się na ogół niemrawo i staromodnie.

Są też utyskiwania na niski poziom zawodowej wiedzy bibliotekarzy, co przekłada się na marną jakość funkcjonowania bibliotek. Jest wprawdzie w Rosji aż 48 czasopism inb, z tego 16 ma „jakieś” wersje elektroniczne, w tym 2 – pełne. Ale rezonans jest słabiutki. Bibliotekarze nie czytują ani czasopism profesjonalnych, ani książek zawodowych. Obawiam się, że tak jest nie tylko w Rosji.

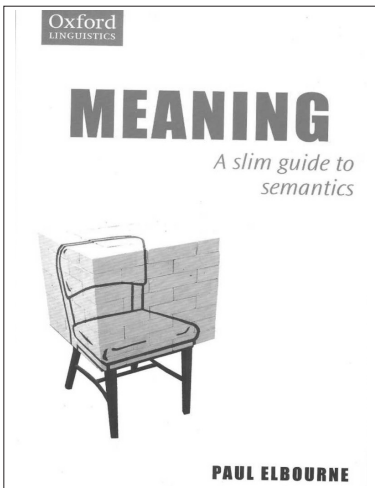
ZNACZENIOWE NIESPODZIANKI [*****]

Paul Elbourne (2011). *Meaning. A slim guide to semantics*. Oxford: Oxford University Press, 174 s., ISBN 978-0-19-969662-8.

Od dawna zdumiewa mnie i niepokoi informatologiczna nieostrożność w uproszczonym traktowaniu procesów komunikacji informacyjnej (zresztą każdej), pomijającym jakąkolwiek interpretację odbiorczą, w czym zawiera się supozycja, jakoby treść „przelewała się” (!!?) z komunikatów do umysłów automatycznie, w nienaruszonym, pierwotnym stanie. Konsekwencją jest paninformacjonizm, czyli uznawanie wszystkiego w komunikacji za informację – łącznie z nieprawdą, z fikcją i z przekazami beztreściowymi. Stąd też „informacyjne”, barbarzyńskie wręcz, traktowanie literatury i sztuki (także muzyki), oraz przyrównywanie ludzkiego umysłu i sposobu myślenia do komputera i operacji cybernetycznych. To koszmarny błąd. Gdyby tak było, to nie istniałaby (m.in.) opozycja między taksonomią a folksonomią i tagowaniem w opisie komunikatów, zaś cała procedura ich ewidencji, klasyfikacji, archiwizacji oraz transmisji, okazałaby się najprostszą z prostych.

Potrzebne jest inne ujęcie. A droga ku temu prowadzi przez bliższe kontakty z psycholingwistyką oraz z semiologią. Dlatego sygnalizuję tu bardzo ciekawą publikację Paula Elbourne’a z londyńskiego uniwersytetu Queen Mary (jeden z 22 uniwersytetów w tym mieście), rozpatrującą problematykę konstytuowania się znaczeń.

Autor sygnalizuje, że istnieją dwie odmienne koncepcje tworzenia się znaczeń w języku mowy i (tym samym) w języku pisma. Koncepcja *r e f e r e n c j a l n a* zakłada, że indywidualne znaczenia słów powstają z odniesień do realnej rzeczywistości, można zatem przyjąć, że dla wszystkich podobnie, podstawę stanowią bowiem wspólne cechy obiektów sygnalizowanych (reprezentowanych) przez słowa/znaki. Kłopot jednak zawiera się w tym, że takie cechy nie zawsze istnieją. Liczne słowa powstają bez realnych odpowiedników, mianowicie abstrakty i sformułowania fikcjonalne, czego na t y m gruncie objaśnić nie można.

Z kolei teoria i n t e r n a l i s t y c z n a sugeruje, że znaczenia słów wynikają z pojęć, zakodowanych w świadomości: sens słowa i (szerzej) w ogóle znaku dookreśla myśl. Ale wobec tego, mimo podobieństwa konstrukcji neuronalnych u każdego człowieka, znaczenia tych samych słów/znaków dla różnych ludzi mogą być rozbieżne. Jak to określił kiedyś Noam Chomsky, każdy ma swoje znaczenia słów, podobne wprawdzie do znaczeń cudzych, lecz nieraz mniej lub bardziej różne. To zaś – jak nietrudno zauważyć – mocno komplikuje tak niby proste objaśnienie procesów informowania.

Znaczenia słów bywają poza tym niejasne lub ambiwalentne, wielorakie, bądź metaforyczne, przenośne. Oraz – o czym autor nie wspomina, ale czyni to przecież semiologia strukturalna – mogą też wynikać z innego mechanizmu, aniżeli desygnacyjnego (układ: znak > przedmiot odniesienia, czyli desygnat). Słowa znaczą bowiem również poprzez relacje wobec siebie (dobry > lepszy > zły), albo generują znaczenia przez zróżnicowane konteksty.

Jednak w komunikacji werbalnej oraz pisemnej, nośnikami treści są nie tyle pojedyncze słowa, co ich zespolenia, zdania, całe wypowiedzi. Elbourne stwierdza, że znaczenia zdań (tak jak słów) wynikają z pojęć i z ewentualnych odniesień do rzeczywistości, oraz z kombinacji słów w zdaniach i z następstwa znaczeniowego r a z e m, a to wszystko jeszcze w oparciu o w y b ó r z siatki różnych możliwości. Zdania mogą bowiem odnosić się do rzeczywistości jednostkowej, dla każdego innej, ale także do rzeczywistości ogólnej, czyli pojęciowej, oraz jeszcze do rzeczywistości m o ż l i w e j, fikcyjnej, abstrakcyjnej (symulakry), więc ani prawdziwej ani fałszywej. A na dodatek ich sens wyznacza także sposób aplikacji, gramatyczny, składniowy, stylistyczny.

To w każdym razie oznacza, że w określonych kontekstach i okolicznościach odbioru, znaczenia mogą ulegać zmianie. W komunikatach istnieją w stanie potencjalnym, w procesach odbiorczych natomiast ma miejsce konkretyzacja sensów. Mniej więcej osiemdziesiąt lat temu Roman Ingarden sformułował koncepcję schematyczności dzieła literackiego oraz teorię, że zawierają się w nim miejsca niedookreślenia, które w czytaniu ulegają dopełnieniu w trybie indywidualnej konkretyzacji. I wprawdzie odniósł się tylko do wypowiedzi literackich, lecz w świetle tego, na co zwraca uwagę Elbourne – oraz inni – jest to prawidłowość, charakterystyczna dla całej komunikacji oralnej oraz pisemnej w ogóle.

To prawda, że człowiek myśli nie tylko werbalnie, jednak pojęcia teoretyczne konstytuują się głównie w języku mowy. Z drugiej strony: są możliwe pojęcia, dla których słowa nie istnieją. Tak więc wzajemne relacje pomiędzy odniesieniami konkretnymi i abstrakcyjnymi oraz reprezentującymi je znakami/słowa, są wysoce skomplikowane.

Indianie Piraha nie dopracowali się w swoim języku nazw, dla określenia ilości większych, niż trzy, bo nie były im potrzebne. To znaczy, że jednak konkretna rzeczywistość zdecydowała o braku znaków abstrakcyjnych. Z drugiej strony – bywa, że w niektórych językach słowa/pojęcia (znaki abstrakcyjne) narzucają czasem obiektom konkretnym cechy, których w rzeczywistości nie ma. Polskie „drzwi” nie mają liczby pojedynczej, która istnieje po angielsku: „door”. Z kolei po angielsku „ship” jest rodzaju żeńskiego, co po polsku nikomu nie przyszłoby do głowy.

Autor wyraźnie opowiada się za supozycją, że z n a c z e n i a słów i zdań konstytuują się z pojęć w ludzkich umysłach. Dlatego mogą być różne dla różnych osób, dlatego mogą zmieniać się czasem i dlatego teksty wypowiedziane lub zapisane (dopowiem: także informacyjne) podlegają w odbiorze interpretacji, czyli przekładowi na indywidualne kategorie myślenia. Toteż ich konkretyzacje nie muszą być identyczne wśród rozmaitych odbiorców, chociaż różnice mogą być nikłe, a nawet – z punktu widzenia ważności – żadne.

BIBLIOTEKARSTWO KREATYWNE [***]

Alice Crawford (2012). *New directions for academic liaison librarians*. Oxford: Chandos Publishing, 160 s., ISBN 978-1-84334-569-5.

Liaison librarian to w anglojęzycznym bibliotekarstwie akademickim bibliotekarz łącznikowy, kontaktowy, kreujący relacje pomiędzy biblioteką uczelnianą, a pracownikami nauki oraz studentami. Istota sprawy polega zaś na aktywnej postawie biblioteki i jej reprezentantów wobec uczelni. W trudnym okresie zmian komunikacyjnych oraz funkcjonalnych i – nie ma co ukrywać – swoistego przesilenia a nawet kryzysu w kontaktach wzajemnych, problem jest poważny i ważny.

Pisze o tym Alice Crawford z biblioteki uniwersyteckiej w St. Andrews (Szkocja, UK), namawiając bibliotekarzy do kreatywnej aktywności i ma pod tym względem absolutną rację. Gorzej, że sposób tego namawiania i w ogóle pisanie pozostawia sporo do życzenia: pustosłowie, gadulstwo i opowiadanie bajek występuje w dużym natężeniu, zamazując to, co istotne. Tym bardziej, że przy byle okazji autorka chętnie nawiązuje do różnych wątków, serwując oczywistości oraz opinie banalne. Na dodatek znaczną część tomu zajmuje opis bibliotekarskich przygód jej koleżanki w Malawi, co ma do rzeczy niewiele. Nie podoba mi się zresztą także główna sugestia, że ów bibliotekarz łącznikowy, to bibliotekarz dziedzinowy plus, czyli – z poszerzonym zakresem powinności. Bo dla mnie bibliotekarz dziedzinowy to ekspert zagadnieniowy. Natomiast na dobre kontakty z uczelnią powinna pracować cała biblioteka uczelniana, pod kierunkowym nadzorem dyrektora lub innego członka dyrekcji.

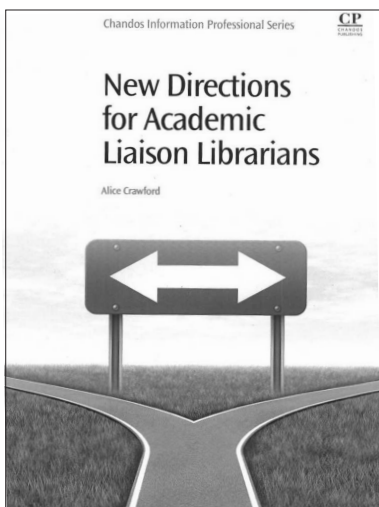
Zawiązanie lub zacieśnienie tych kontaktów, zdaniem autorki, może być następstwem wyśrubowanych wymagań aplikacyjnych przy grantach na projekty badawcze. Teoretycznie biorąc – racja. Ale w praktyce, nad naukowymi grantami we wszystkich krajach zawisła kłątwa kosztarnej biurokracji i każdy próbuje wywikłać się z obciążeń dokumentacyjnych, a im mniej kontrahentów, tym również mniej formularzy do wypełnienia. W rozmaitych rolach, zetknąłem się z mnóstwem projektów badawczych i nigdzie nie spotkałem najmniejszej wzmianki o udziale biblioteki bądź bibliotekarzy. Dobrze, jeśli uwzględniono koszty zakupu źródeł drukowanych i elektronicznych. I wątpię, żeby to była przypadłość jedynie polska.

Realniej i wiarygodniej brzmi natomiast postulat tworzenia ogólnouczelnianych repozytoriów w bibliotekach, bądź wytypowania specjalnego bibliotekarza dziedzinowego w bibliotece głównej dla każdego wydziału (jednak nie wszystkie wydziały są jednodziedzinowe), albo samodzielnej realizacji przez biblioteki projektów spon-

sorowanych, jak *Biblioteka poezji* w Sydney, lub program digitalizacji zasobów w Glasgow. Tyle, że najpierw trzeba taki grant otrzymać, a gwarancji nie ma żadnej. No i wcale nie jest pewne, czy realizacja rzeczywiście spowoduje zacieśnienie kontaktów z kadrą dydaktyczną.

Crawford zachęca równolegle biblioteki do wzmocnienia relacji ze studentami, z wykorzystaniem sieci, a zwłaszcza formuły *Second Life*, portali społecznościowych, lokalnych inicjatyw wiki, a nawet bezpośrednich, adresowanych indywidualnie kontaktów mailowych. W ofercie pożądane są, jej zdaniem: materiały do studiowania oraz pomoc w poruszaniu się po elektronicznym świecie informacyjnym. To oczywiście słuszne, lecz nie ma w tym niczego nowego.

Zdaniem autorki, ma miejsce obecnie redukcja bezpośrednich odwiedzin w bibliotekach i – co za tym idzie – również maleje zapotrzebowa-

nie na porady ekspertów. To trochę przeczy ogólnemu nastawieniu całego tekstu i nie jest poparte żadnymi dowodami. Tym bardziej więc wniosek, że wobec tego rośnie natomiast zapotrzebowanie na wsparcie bibliograficzne, bibliometryczne i antyplagiatorskie, wydał mi się mocno ekscentryczny. Co to ma wspólnego?

Wzmogoną aktywność oraz kontaktowość biblioteki akademickiej autorka traktuje również jako narzędzie przebudowy potocznych wyobrażeń bibliotekarskich i redukcji fałszywych stereotypów. To być może jest jeden ze sposobów poprawy wizerunku naszej profesji, ale nie aż tak skuteczny, jak Crawford sądzi: stereotypy są trwałe, zamrożone i trudne do skruszenia, bowiem podświadome. Należałoby wynaleźć rzeczywiste efektywne narzędzia, kreujące lepszy obraz bibliotekarstwa. Tymczasem to, co przywołano w tej książce, nie wykracza poza zwyczajową praktykę i żadnych sukcesów nie zapowiada.

WIZERUNEK [*****]

Ashanti White (2012). *Not your ordinary librarian. Debunking the popular perceptions of librarians*. Oxford: Chandos Publishing, 216 s., ISBN 978-1-84334-670-9.

Na temat obiegowego wizerunku bibliotek, bibliotekarzy i zwłaszcza bibliotekarek, wypowiedziała się Ashanti White, ładna i seksowna trzydziestolatka – absolwentka studiów inb i laureatka nagrody ALA, autorka dwóch tomów literackich, dobrze w USA przyjętych. Tekst jest znakomicie napisany, z fantazją, z humorem i z temperamentem, a jednocześnie dobrze udokumentowany i sugerujący racjonalne wnioski. Na ten sam temat napisano już kilka książek¹, ale ta wydała mi się najciekawsza.

Według White, stereotypy bibliotekarzy funkcjonują głównie w potocznej wyobraźni i w obiegowych opiniach, podczas gdy w rzeczywistości większość osób w tym zawodzie wygląda i zachowuje się zupełnie inaczej. Ale przeświadczenia, mocno infantylne, jednak krążą i zapewne krążyć nie przestaną, w każdym razie nie od razu. Ważne, żeby nie dostarczać dla nich pożywki.

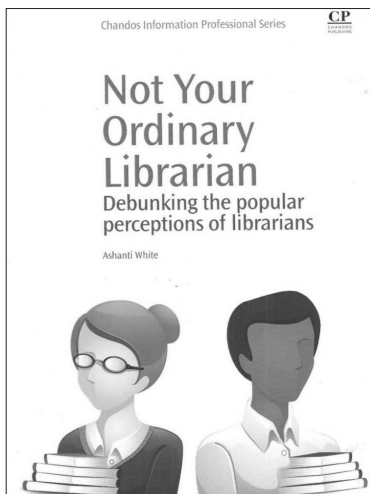
Ciekawa jest autorska wersja genealogii bibliotekarskiego stereotypu – nawet jeżeli nie do końca zgodna z prawdą. Otóż w czasach, kiedy bibliotekarzami byli mężczyźni, często profesorowie lub księża, zawód cieszył się sporym szacunkiem w społeczeństwie, w którym przeważali analfabeci. Z czasem jednak bibliotekarstwo zdominowały kobiety. A w XIX w. i nawet później pracujące kobiety traktowano z rezerwą, albo wręcz nieprzychylnie. Uważano bowiem, że muszą być z reguły niezamężne, zatem nieatrakcyjne i niezaradne, a do tego zapewne apodyktyczne. No i to wszystko przykleiło się do opinii o tym akurat zawodzie.

Wygląda to bardzo antifeministycznie, ale trudno taki zarzut postawić właśnie White. Z drugiej strony: każdy stereotyp jest zawsze jakoś zakorzeniony w minioniej (krótszej lub dłuższej) rzeczywistości. Coś więc jednak i w praktyce musiało być na rzeczy, skoro w amerykańskim sondażu do pojęcia „bibliotekarki” aż 42% respondentów dopisało określenie „żandarm”, 25% „fiksotka”, a tylko 18% – „atrakcyjna”.

Autorka przypomina znane osobistości, powiązane z tym zawodem. Casanova, Strindberg, Hoover, Mao, nawet papież Pius XI i inni – ale stereotypem to nie zachwiało. Tak jak i sygnały innego sposobu widzenia bibliotekarek. W latach dwudziestych zachwycono się w USA niebywałą urodą Belli da Costa Greene, bibliotekarki Morgana. Niedawno za szczególnie atrakcyjną została uznana Sarah Palin, była bibliotekarka, gubernator Alaski i kandydatka w prezydenckich wyborach. A w jednej z reklam Hondy pojawiło się określenie, że to „ekwiwalent gorącej bibliotekarki”. Jednak stereotypy krążą nadal i jeśli coraz częściej mówi

¹ *The status, reputation and image of the library and information profession* (1994). München. Saur *The image and role of the librarian* (2002). Binghamton, The Haworth Information Press.

się ostatnio o bezałogowych, automatycznych punktach bibliotecznych, to skrzywiony portret personelu także ma w tym swój udział. Tak więc tylko mniejszościom etnicznym w USA (White zna to z autopsji) ten zawód wydaje się atrakcyjny.

Uporczywe trwanie w społeczeństwie złego stereotypu bibliotekarstwa, nie bez racji White przypisuje też mediom. Wszyscy wszak przypominają Oskarowy musical filmowy z 1962 r. *The music man*, który przedstawił karykaturalną postać bibliotekarki oraz wylansował równie idiotyczną (w treści) piosenkę *Marian the librarian*. To do tego filmu (jak zauważyłem) nawiązywali później Marshall McLuhan oraz Umberto Eco. W innym filmie *The librarian z 2004 r.*, tytułowa postać osiągnęła wprawdzie 22 stopnie i tytuły naukowe, lecz wiedzy o świecie – żadnej. Generalnie filmografia rzadko bywała biblioteka-

rzom przyjazna. W aneksie autorka spisała liczne filmy, nie tylko amerykańskie, portretujące bibliotekarstwo: częściej prześmiewczo, niż (choćby) neutralnie.

Trochę mniej arogancko traktuje się nas w programach telewizyjnych, też jednak podkreślając rarogowate (podobno) charakter bibliotekarek i nieprzystosowanie do życia. A poza tym w USA szczególnie źle przyjęto protesty bibliotekarzy wobec antyterrorystycznej ustawy Patriot Act, która pozwoliła służbom bezpieczeństwa na wgląd w zakres wykorzystywanych materiałów bibliotecznych, bez wiedzy i zgody samych użytkowników. Tak więc chyba tylko w niektórych powieściach dla dzieci, biblioteki pojawiają się w świetle rzeczywiście korzystnym: jako miejsca magiczne.

White przestrzega przed lekceważeniem złych stereotypów profesji, bo to jest prawdziwa zawodowa kula u nogi. Trzeba zaprzeczać im w codziennym postępowaniu, podkreślając służebność roli oraz przyjazność i unikając negatywnych kontekstów. Zwłaszcza przesadnych restrykcji, wygórowanych kar (za materiały nie zwrócone w terminie), oraz rozgłaszania wiadomości o karaniu. Tak bowiem wygląda profesjonalne samobójstwo.

Ale ponadto – powiada autorka – konieczna jest także postawa aktywna. Trzeba wszelkimi sposobami wciskać się do mediów, do Internetu, a zwłaszcza do społecznościowych portali, żeby (w miarę możliwości) być tam i prezentować się atrakcyjnie. Co łatwe nie jest.

Oto biblioteki w Baltimore nakręciły krótkie spoty promocyjne, prezentowane potem w sieci, z bibliotekarkami w rolach głównych. No więc każda z nich chciała występować jako superwoman, dzielna bohaterka, a nie po prostu: miła dziewczyna. Z kolei biblioteki w Teksasie wydały ilustrowane kalendarze, z bibliotekarkami... ostentacyjnie wytatuowanymi. Trudno powiedzieć, czy były to pomysły udane.

Finalizując swoje ciekawe, trafne i racjonalne opinie, White dokonała jeszcze przeglądu osobistych stron www bibliotekarek w amerykańskim obszarze internetowym. Udało się jej znaleźć raptem... dziesięć, rzeczywiście pomysłowych. Niekoniecznie dużo.

PROMOCJA I PIAR [**]

Lauren Comito, Aliqae Geraci, Christian Zabriskie (2012). *Grassroots library advocacy*. Chicago: American Library Association, 62 s., ISBN 978-0-8389-1134-1.

O potrzebie promocji bibliotek, kreowania dobrego ich wizerunku i mobilizowania społeczeństwa do obrony bibliotekarstwa, troje autorów z USA – z praktycznym doświadczeniem bibliotecznym – napisało pokaźną książkę. Niech nie myli ilość stron, bo format jest duży, a czcionka mała. Jednak w treści dominują banały i oczywistości; najwyraźniej zabrakło pomysłów. Jeżeli zatem ALA chodziło o poradnik praktyczny, to nie okazał się udany.

Naczelne hasło sprowadza się do konkluzji, że użytkowanie bibliotek rośnie, a obsada osobowa i nakłady finansowe – w obliczu kryzysu ekonomicznego – maleją. Wobec tego trzeba protestować, dopominać się, jednocześnie zaś promować usługi, a także korzystny wizerunek biblioteki, zachęcając do działania środowiska okołobiblioteczne. Ale sugerowane sposoby tej zachęty prezentują się naiwnie. To znaczy: w niektórych miastach „spontanicznie” zorganizowano w tym celu zrzeszenia, Urban Libraries Unite i to na ich przykładzie skupiają się porady, co robić i jak postępować. Niekoniecznie jednak produktywne i na pewno nie uniwersalne.

Zalecany kierunek działania polega na pozyskiwaniu dla bibliotek możliwie licznej, przychylniej publiczności i nakłanianiu do przedsięwzięć interwencyjnych. W formie wysyłania do decydentów maili, pocztówek, lub poprzez wypowiedzi na spotkaniach, a nawet w postaci pikiet i marszów protestacyjnych. Trzeba przyznać, że z europejskiego punktu widzenia, jest to arsenał środków bardzo osobliwy.

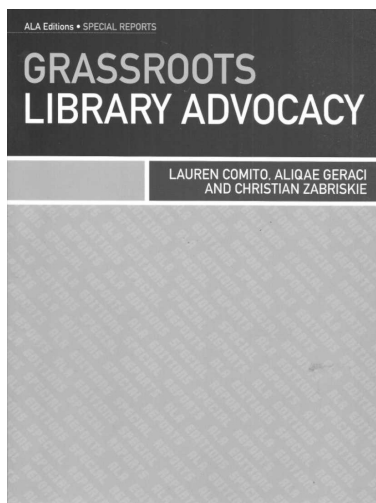
Nie podzielałam też przeświadczenia, w tekście wielokrotnie deklarowanego, że ludzie chętnie dadzą się na to wszystko namówić. W naszych warunkach nic na to nie wskazuje. Gdyby zaś w USA było to takie oczywiste, to cała – przywołana przed chwilą – wypowiedź Ashanti White nie miałaby żadnego uzasadnienia.

Autorzy mają natomiast rację, namawiając do starannego, wyprzedzającego przygotowania każdego przedsięwzięcia, nawet jeżeli ma uchodzić za spontaniczne. Sugerują więc ustalenie, kto r z e c z y w i ś c i e jest decydem, a zatem i adresatem wystąpień. Kiedy jednak – wobec bibliotek publicznych i szkolnych – wskazują palcem na władze lokalne, to chyba nie w pełni mają świadomość, o kim mowa. Jednocześnie bowiem pojawia się opinia, że w tych wystąpieniach trzeba mieć po swojej stronie... radnych. Owszem: trzeba, warto, dobrze jest. Tyle, że to właśnie radni są decydentami, więc adresatami takich interwencji.

Inna odpowiedź dotyczy momentu, w którym najlepiej formułować postulaty. To oczywiście jest pora, kiedy zapadają decyzje budżetowe. Ale także okresem właściwym jest czas wyborczej kampanii oraz wyborów. Trudno zaprzeczyć: o tym każdy wie. Ale nie jest pewne, czy z tego wszystkiego coś potem wynika. Czas rozliczeń bowiem nie jest dookreślony.

Nie wszystko też można załatwić cudzymi rękami. Stąd sugestia wykorzystania wszystkich piarowych okazji, jakie stwarza Internet, wraz z różnymi platformami społecznościowymi. Trzeba tam sygnalizować oferty biblioteczne, ale także trudności realizacyjne (w blogach i w mikroblogach), jednak na tyle rozumnie, żeby nie wchodzić w bezpośredni konflikt z władzami. Bo niekoniecznie są tolerancyjne.

Autorzy zachęcają również (tak jak White, lecz ogólnikowo) do intensywniejszych kontak-

tów z mediami zawodowymi i z dziennikarzami. Których trzeba często emablować, zapewniając im przy tym stosowne informacje – krótkie, prawdziwe, klarowne i odpowiednio skomentowane. To niekoniecznie przynosi efekty, ale nie trzeba się zrażać.

No i jest postulat powoływania specjalnych organizacji (na warunkach, określonych przez prawo), wspierających biblioteki, a więc grupujących osoby zycziwe. Owszem, takie próby są wszędzie. Ale mam wrażenie, że ich efektywność została w tekście przesadnie nadoceniona.

GENEROWANIE SYSTEMÓW INFORMACYJNYCH [**]

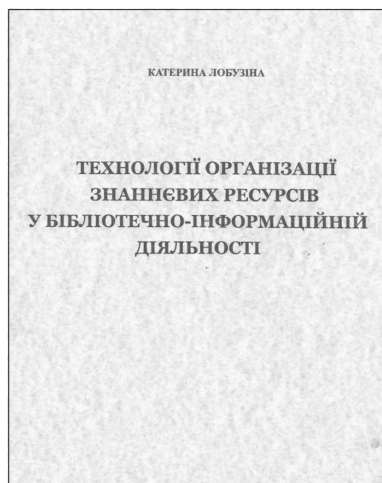
Katerina Łobuzina (2012). *Tekhnologii organizacii znannievikh resursiv u bibliotetchno-informacijnij dijalnosti*. Kiiv: Nacjonalna Biblioteka Ukraini imieni V. I. Vernadskiego, 250 s., ISBN 978-966-02-6423-6.

Po raz pierwszy sygnalizuję publikację ukraińską, obawiam się jednak, że nie wybrałem najlepiej. Autorka zawiaduje w kijowskiej Bibliotece Narodowej bazą programów komputerowych, jest kandydatem (po naszymu: doktorem) nauk technicznych i przechylenie informatyczne jest w tej książce ogromne. Wszystko w komunikacji wygląda tam na informację, biblioteki to instytucje ściśle informacyjne (nawet muzyczne?) i paninformacjonizm w wywodach osiąga rozmiary monstrualne. Z kolei zaś pojęcie o procesach komunikowania – często wzmiankowanych – wygląda na nikłe.

Nie ma śladu świadomości, że informacja w odbiorze podlega interpretacji oraz internalizacji (zróznicowanej!). Publiczność odbiorcza jest traktowana przedmiotowo – jak bierna zbiorowość, której wyświadcza się przysługę, piśmiennictwo zaś błąka się gdzieś w odległym i mało widocznym tle. Jest też nawet nawiązanie do przyszłego, (podobno) bezpapierowego świata. Lepszego? To w swoim czasie wyśmiał już M. Gorman proponując, żeby bezpapierowe były też wychodki. Oczywiście: samo takie stanowisko nie jest absolutnym wyjątkiem, jednak sugestie w takim natężeniu zdarzają się mimo wszystko rzadko.

Niestety, nakłada się na to jeszcze postsowiecka maniera pustosłowia i dętej frazeologii, oderwanych od rzeczywistości dywagacji, które niczemu pożytecznemu nie służą. Rozważania są dla samych rozważań, z ewentualnym ponazywaniem tego lub owego – i już.

Nieustannie płącze się nazwa „kognitywna”, dawno w piśmiennictwie światowym zarzucona, jest też powtarzalne określenie „korporatywności”, dla tworzenia

baz i systemów informacyjnych używane tylko w Rosji i mylące. W istocie chodzi bowiem o międzybiblioteczne konsorcja. A poza tym są przywołania, czysto zdobnicze, głównie z rosyjskiego, bezproduktywne bowiem i banalne, samą ilością imitujące aparat naukowy. Iksiński powiedział, że żółte jest żółte, Igrekowska zaś napisała, że dwa razy dwa równa się cztery. To jest droga donikąd.

W tekście naukowym przywołuje się publikację... A. Tofflera. Jest też nawiązanie do C. Shannona i R. Wienera – niemal jakby do Archimedesza albo Kopernika. Przy HTML pojawia się Tim Bernes Lee, nie wiadomo po co (jeśli już, to G. P. Landow), bo to niczego nie wyjaśnia. Owszem, oryginalna struktura języka HTML ma dla komunikacji – także informacyjnej – bardzo ważne znaczenie. Ale żadnego

takiego objaśnienia nie ma. Liczne są natomiast przywołania różnych dokumentów UNESCO oraz IFLA (rozumiem: są dostępne w Internecie i po rosyjsku), ale te organizacje lubują się w manifestach oraz w deklaracjach, nawet najbardziej odległych od rzeczywistości.

Nie chciałbym się znęcać, ale blisko połowa tej książki albo serwuje treści przestarzałe, albo treści nie ma wcale. Nigdzie indziej, bez treściowej weryfikacji oraz bez radykalnej redukcji objętości, taka publikacja nie byłaby uznana za naukową. Mimo, że część rozważań – ale bezpośrednio związanych z praktyką – ma sens i może wydać się interesująca. Dotyczy bowiem generowania systemów biblioteczno-informacyjnych, w ogóle oraz na Ukrainie.

Trudno zaprzeczyć zawartej w książce sugestii, że rozwój obiegu informacji pozostaje w ścisłym – chociaż nie jedynym – związku z rozwojem sieci elektronicznej. Jest w tym też miejsce dla bibliotekarstwa, przede wszystkim poprzez elektroniczną bibliotekę, wspólne czyli skoordynowane gromadzenie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych, oraz skonstruowanie zautomatyzowanych, międzybibliotecznych systemów informacyjnych. Łobuzina przywołuje też dwie strategiczne koncepcje takich systemów, oparte już to na zarządzaniu wiedzą (USA), bądź na wytwarzaniu wiedzy (Japonia) – w czym zresztą można doszukiwać się utożsamienia pojęcia informacji z pojęciem wiedzy, a to akurat błąd. Ale może mimowolny, czysto nazewniczy. Tak czy inaczej, w tym kontekście jest usytuowany ukraiński program elektronicznej biblioteki oraz archiwów *Biblioteka XXI*, jednak scharakteryzowany tu bardzo ogólnikowo.

Autorka arbitralnie utożsamia bibliotekę z ośrodkiem informacji tylko: to nie do przyjęcia. Biblioteka oczywiście jest instytucją dokumentacyjną, ale jedynie częściowo, poza tym zaś ma jeszcze szereg innych powinności i nie należy tego zamazywać. Natomiast jest prawdą, że współcześnie w komunikacji wiele zależy od sprawności biblioteki oraz od aktywnej postawy bibliotekarzy, którzy nie są już (tylko) strażnikami wartości intelektualnych, ale istotnie powinni być przewodnikami po chaotycznym świecie komunikacyjnym.

Łobuzina próbuje poza tym opisać przebieg tworzenia się bibliotek cyfrowych na świecie – jako pierwotnych generatorów całych systemów informacyjnych – wymieniając m.in. polską POLONĘ. Oraz nie bez racji zwraca uwagę na dwa rodzaje materiałów digitalnych, kierowanych do archiwizacji oraz do rozpowszechniania. To zremediowane (zdigitalizowane bezpośrednio) piśmiennictwo, oraz przekazy oryginalne, od początku digitalnie konstruowane. Ale narzucające się pytanie – co z tego? – pozostaje bez odpowiedzi, mimo że to jest kwestia szczególnie ważna.

Szerszej charakterystyki doczekał się również proces centralizacji oraz automatyzacji katalogowania – także w wykonaniu ukraińskiej Biblioteki Narodowej – z wyliczeniem różnych problemów, kłopotów i z prezentacją przyjmowanych rozwiązań szczegółowych. Jednak kontekst terażniejszości oraz przyszłości w tym zakresie nie konkretyzuje się dostatecznie klarownie, mimo trafnych ale pojedynczych opinii. W szczególności nie ma mowy o racjonalnych ocenach, jeżeli – choćby w gigantycznym skrócie – nie dokona się porównań taksonomicznego i folksonomicznego podejścia do klasyfikacji materiałów komunikacyjnych.

Zakładana intencja tej publikacji – zamiar charakterystyki układu biblioteczno-informacyjnego i nakłonienia do stosownej refleksji – było oczywiście trafne. Natomiast realizacja nie okazała się odpowiednio skuteczna. Tak niekiedy bywa. Prawdę mówiąc, bardziej niż jakość tej książki, zaskakuje i to niemiłe, kilkuosobowe grono utytułowanych opiniodawców, którzy taką wersję tekstu akceptowali.

Jacek Wojciechowski

Tekst wpłynął do Redakcji 16 grudnia 2012 r.

POSIEDZENIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO SBP

(Warszawa, 13-14 grudnia 2012 r.)

Na posiedzeniu ZG SBP obecni byli: Sylwia Błaszczyk, Maria Bochan, Elżbieta Budnik, Maria Burchard, Joanna Chapska, Ewa Chrzan, Stanisław Czajka, Halina Ganińska, Elżbieta Górka, Anna Grzecznowska, Ewa Kobierska-Maciuszko, Jerzy Krawczyk, Janusz Nowicki, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Marzena Przybysz, Elżbieta Stefańczyk, Małgorzata Szmigielska, Elżbieta Zaborowska.

Posiedzenie prowadziła przewodnicząca SBP, E. Stefańczyk, która zgłosiła uzupełnienie porządku obrad o punkt dotyczący nowelizacji regulaminu konkursu „Bibliotekarz Roku”; poprawkę przyjęto.

Pierwszy dzień obrad ZG SBP poświęcony był podsumowaniu działalności Stowarzyszenia w 2012 r. Po przyjęciu protokołu z posiedzenia w dniach 31 maja – 1 czerwca 2012 r. E. Stefańczyk omówiła najważniejsze działania ZG SBP w 2012 r., w tym: konferencje, seminaria i warsztaty, obchody Jubileuszu 95-lecia SBP. Przypomniała stanowiska Stowarzyszenia, opinie, podjęte działania rzecznicze. Zwróciła uwagę na realizowane programy („Tydzień Bibliotek”), konkursy („Nagroda Młodych SBP im. prof. Marii Dembowskiej”, „Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego”, „Mistrz Promocji Czytelnictwa”, „Historyczne wędrówki z biblioteką”). Podkreśliła działania wizerunkowe, w tym nową szatę graficzną „Bibliotekarza”, edycję oferty wydawniczej, *Katalogu wydawnictw historycznych bibliotek* oraz kalendarza 2013 r. Wyraziła słowa uznania dla działalności redakcji portalu sbp.pl oraz Wydawnictwa (e-sklep, archiwum cyfrowe publikacji, udział w targach, atrakcyjna oferta wydawnictw zwartych). J. Nowicki uzupełnił wypowiedź przedstawiając wyniki sprzedaży poszczególnych pozycji wydawniczych. Ogółem w 2012 r. sprzedaż książek wzrosła, natomiast spadła sprzedaż czasopism.

Dopełniając wypowiedź przewodniczącej S. Błaszczyk przedstawiła informację z działalności struktur SBP w 2012 r. E. Chrzan z kolei omówiła działalność sekcji, komisji i zespołów ZG SBP. Podkreśliła dużą aktywność Sekcji Bibliotek Muzycznych (spotkania, konferencja, działalność również na forum międzynarodowym), Sekcji Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych (2 konferencje, warsztaty), Komisji Odznaczeń i Wyróżnień, Zespołu ds. Bibliografii Regionalnej (konferencja i spotkanie), Komisji Nowych Technologii, Komisji ds. Edukacji Informacyjnej.

Następnie głos zabrał St. Czajka, honorowy przewodniczący SBP, który podkreślił, że pozycje wydawane przez Stowarzyszenie w 2012 r. były na bardzo wysokim poziomie i cieszyły się dużym uznaniem czytelników. Jest to o tyle istotne, że oferta książkowa zrekompensowała spadek sprzedaży czasopism. Wyraził niepokój, co do sprzedaży czasopism; zaproponował oddzielną dyskusję na ten temat w innym terminie. A. Grzecznowska, dyrektor Biura ZG SBP stwierdziła, że spośród warsz-

tatów organizowanych przez Stowarzyszenie dużym powodzeniem cieszyły się warsztaty poświęcone portalom społecznościowym. Przedstawiła także rozpoczętą w grudniu akcję „Wyobraźnia czyni cuda – wyczaruj z nami magiczną bibliotekę” na rzecz Biblioteki w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Niekłańskiej w Warszawie.

W kolejnym punkcie porządku obrad E. Górską przedstawiła zrealizowane w okresie czerwiec-grudzień 2012 r. zadania w ramach *Strategii Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010-2021*:

- działania rzecznicze dot. projektu ustawy o bibliotekach (prowadzone m.in. w okręgach: dolnośląskim, lubuskim, podkarpackim), cykl artykułów w „Bibliotekarzu” poświęcony poszczególnym zapisom ustawy, konsultacje z Konferencją Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, Konferencją Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, Konferencją Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Pedagogicznych; uzyskano pozytywne opinie tych trzech środowisk;

- badania efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych. Trwały prace nad kwestionariuszem badania satysfakcji użytkowników bibliotek. W ramach promocji prac zespołu, kierownik zadania – Lidia Derfert-Wolf zaprezentowała wyniki prac na spotkaniu Konferencji Dyrektorów WBP w Gdańsku oraz podczas konferencji z cyklu „Automatyzacja bibliotek publicznych”. Równocześnie trwały prace nad oprogramowaniem komputerowym, jako narzędziem do zbierania danych statystycznych i prowadzenia badań porównawczych;

- opracowanie systemu akredytacji profesjonalnej SBP; przygotowano raport nt. systemu akredytacji w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Australii. Trwają prace nad wydaniem podręcznika akredytacji w postaci elektronicznej;

- współpraca SBP z instytucjami kształcącymi bibliotekarzy i pracowników informacji; 7 grudnia odbyło się spotkanie przedstawicieli SBP z reprezentantami instytutów bibliotekoznawczych, podczas którego zaprezentowano projekt ustawy o bibliotekach (dr B. Budyńska) oraz prace zespołu ds. akredytacji profesjonalnej SBP (dr hab. M. Próchnicka). Przedstawione prezentacje spotkały się z pozytywnym odbiorem i uzyskały rekomendację do dalszych działań;

- fundraising; dofinansowanie przez FRSI szkolenia pracownika Biura ZG (Małgorzaty Woźniak), który realizuje akcję „Wyobraźnia czyni cuda – wyczaruj z nami magiczną bibliotekę”;

- kreowanie atrakcyjnego wizerunku SBP: program ofert ulg i bonusów – na portalu sbp.pl została przeprowadzona, wśród członków Stowarzyszenia, ankieta na temat oczekiwań w zakresie programu ulg i bonusów. Wyniki badania ankietowego zostały uwzględnione w pracach zespołu opracowującego regulamin przyznawania ulg i bonusów członkom SBP w 2013 r. E. Górską przedstawiła projekt regulaminu oraz legitymacji członkowskiej w formie kart plastikowych z hologramami, a także propozycję etapowego wdrażania programu ulg i bonusów w latach 2013-2014. Członkowie ZG zgłaszali uwagi do projektu regulaminu oraz do projektu graficznego legitymacji. Po dyskusji ZG zatwierdził regulamin wraz z poprawkami (Uchwała Nr 11/2012). Na początku stycznia 2013 r. regulamin powinien być rozesłany wraz z listem przewodnim do okręgów.

J. Pasztaleniec-Jarzyńska omówiła wyniki prac zespołu zajmującego się nowelizacją *Strategii SBP na lata 2010-2021*. Nowelizacja zakłada zmiany w 4 celach strategicznych oraz we wskaźnikach realizacji celów. Do końca stycznia do członków ZG będzie rozesłany projekt nowelizacji. W lutym 2013 r. planowane jest kolejne spotkanie zespołu, w marcu 2013 r. dokument zostanie przedstawiony do akceptacji ZG SBP.

Stan prac komisji ds. Statutu przedstawiła S. Błaszczyk. Omówiła szczegółowo proponowane zmiany (m.in. likwidacja Forum, nowe brzmienie rozdziału drugiego: Cele i sposoby ich realizacji). Obecni zgłaszali poprawki do poszczególnych paragrafów i rozdziałów. Ustalono, że szczegółowe uwagi do Statutu należy zgłaszać do końca stycznia 2013 r., a następnie projekt zostanie przesłany do konsultacji prawnych. Po uwzględnieniu uwag prawnika projekt Statutu będzie zaprezentowany ponownie członkom ZG na marcowym posiedzeniu. St. Czajka pochwalił

prace zespołu, podkreślając, że pracuje rzetelnie i solidnie. Jego zdaniem projekt Statutu jest już zasadniczo wypracowany.

W dalszej części obrad J. Pasztaleniec-Jarzyńska przedstawiła stan prac nad wdrażaniem II etapu budowy bazy członków; wprowadzono dotychczas 7235 opisów. Tworzenie bazy jest powiązane z wprowadzaniem systemem ulg i bonusów. Rozważana była możliwość zaoferowania w domenie sbp.pl darmowych kont mailowych dla tych członków, którzy nie mają spersonalizowanego maila. Do przewodniczących okręgów wystosowano pismo z wykazem osób, które nie mają spersonalizowanego maila. Ustalono, że do 18 stycznia 2013 r. mają być przesłane do administratorów okręgowych zaktualizowane dane mailowe. Będą one wprowadzone w bazie do końca stycznia 2013 r.

W kolejnym punkcie porządku obrad dyrektor Biura ZG SBP A. Grzecznowska omówiła sytuację finansową Stowarzyszenia, która jest stabilna. Poinformowała także o wysokości uzyskanych wpływów z odpisu podatkowego 1% za 2011 r. (5 530,41 zł). Zarząd Główny podjął uchwałę (Nr 12/2012) w sprawie przeznaczenia uzyskanych wpływów na realizację programu ulg i bonusów dla członków SBP. Następnie przedstawiła przebieg prac i podsumowanie realizacji zadania w ramach grantu otrzymanego z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, zarządzanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Grant dotyczył rozbudowy bazy członków, opracowania zasad systemu ulg i bonusów oraz działalności szkoleniowej. Wyjaśniła przyczyny, które spowodowały, że nie wszystkie działania zostały zrealizowane (nie zorganizowano warsztatów prawnych oraz warsztatów na temat finansów organizacji pozarządowych).

Zagadnienie Open Access w działalności SBP zreferowała E. Kobińska-Maciuszko. Zarząd Główny postanowił od 1 stycznia 2013 r. wprowadzić otwarty dostęp Creative Commons; licencje te chronią prawa twórcy, umożliwiając jednocześnie określenie, na jakich zasadach (polach eksploatacji) utwór można swobodnie wykorzystywać. Zarząd Główny jednogłośnie przyjął politykę otwartości i zdecydował o udostępnieniu portalu sbp.pl na wolnej licencji (Uchwała Nr 13/2012).

Drugi dzień obrad rozpoczął się omówieniem propozycji zmian w Regulaminie nadawania godności Członka Honorowego SBP i Regulaminie Honorowej Odznaki SBP. Członkowie ZG jednogłośnie przyjęli zmiany zaproponowane przez przewodniczącą Komisji Odznaczeń i Wyróżnień Janinę Jagielską (Uchwała Nr 14/2012 oraz Uchwała Nr 15/2012). W dyskusji Jerzy Krawczyk zgłosił pytanie, czy wobec nowego logo dotychczasowy znaczek SBP, do wpinania w kłapy, nadal może być wręczany; zebrani uznali, że tak. Z kolei S. Błaszczuk zaproponowała wydanie medalu okolicznościowego związanego ze 100-leciem SBP; pomysł został przyjęty.

W kolejnym punkcie porządku obrad M. Przybysz przedstawiła projekt Planu pracy Zarządu Głównego SBP w 2013 r. Głównym wydarzeniem będzie Krajowy Zjazd Delegatów SBP i towarzysząca mu konferencja. Zarząd Główny podejmie dalsze działania związane z realizacją *Strategii* (m.in. kontynuowane będą prace dot. ustawy o bibliotekach, akredytacji zawodu bibliotekarza, programu ulg i bonusów). M. Burchard zgłosiła uwagę, że do rozmów o akredytacji powinno zaprosić się także środowiska archiwistów i muzealników.

Następnie J. Nowicki omówił plan wydawniczy SBP w 2013 r., przedstawił propozycje wydania książek w poszczególnych seriach wydawniczych.

W dalszej części obrad dyskutowano o hasle promującym „Tydzień Bibliotek 2013”. Padła propozycja, aby miało ono powiązanie z wyrażeniem „kreatywna biblioteka”, nawiązującym do nowego programu UE w dziedzinie kultury „Kreatywna Europa”. Do 5 stycznia 2013 r. członkowie Zarządu mają zgłaszać do Biura ZG SBP swoje propozycje. Rozmawiano także o zmianie trybu głosowania w konkursach na plakat „Tygodnia Bibliotek” oraz „Bibliotekarz Roku”; po dyskusji większość zebranych opowiedziała się za głosowaniem sms-owym. Redaktor naczelna portalu sbp.pl została zobowiązana do przedstawienia kosztów tego sposobu głosowania. W części obrad dotyczącej Krajowego Zjazdu Delegatów A. Grzecz-

nowska przedstawiła wstępny preliminarz finansowy Zjazdu. Koszty to ok. 600 zł na osobę z noclegiem bez dojazdu. Członkowie ZG zatwierdzili preliminarz kosztów. Następnie omówiono stan przygotowań do KZD, przebieg wyborów w kołach oraz przygotowania do wyborów w oddziałach i okręgach. Przewodnicząca SBP przedstawiła również przygotowania do konferencji towarzyszącej zjazdowi. Konferencja przewidziana na ok. 100 osób dotyczyć będzie bibliotek w świecie cyfrowym. Temat konferencji i propozycje poszczególnych referatów członkowie ZG mają zgłaszać do końca roku.

Informację o działaniach komisji ds. gromadzenia i analizowania wniosków przedstawiła M. Bochan.

W sprawach różnych mówiono m.in. o złożonych wnioskach na granty w 2013 r. Zwrócono uwagę, że kończy się grant z FRSI; ocena jego realizacji jest bardzo dobra. Ustalono ponadto termin (do 15 lutego) nadsyłania sprawozdań z działalności ZG i struktur terenowych za 2012 r. oraz planów pracy na 2013 r. Do końca marca należy przesłać do Biura ZG SBP zestawienia zbiorcze: sprawozdania za 2012 r., plany pracy na 2013 r., sprawozdania za kadencję 2009-2013. S. Błaszczok poinformowała, że Forum EBIB ma być zamknięte do końca roku. Zaproponowała, że tę formułę mógłby przejąć zespół redakcyjny portalu sbp.pl.

Posiedzenie Prezydium ZG

1.02.2013 r.

W dniu 1 lutego 2013 r. w Warszawie odbyło się posiedzenie Prezydium ZG SBP. W posiedzeniu uczestniczyli: przew. SBP Elżbieta Stefańczyk, członkowie Prezydium: Helena Bednarska, Sylwia Błaszczuk, Ewa Kobierska-Maciuszko, Krzysztof Marcinowski, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Marzena Przybysz; zaproszeni: Stanisław Czajka – honorowy przew. SBP, Anna Grzecznowska, Janusz Nowicki, Małgorzata Szmigielska, Łukasz Stochniał, Małgorzata Dargiel-Kowalska.

Spotkanie prowadziła E. Stefańczyk. Przewodnicząca SBP powitała uczestników spotkania i uzupełniła porządek obrad o punkty dot.:

- składu Komitetu Redakcyjnego „Przeglądu Bibliotecznego”,
- podpisania porozumienia o współpracy ze Stowarzyszeniem Bibliotek w Nigerii,
- otwartości zasobów SBP (członka Koalicji Otwartej Edukacji),
- listu pracowników Biblioteki Narodowej do MKiDN.

Zebrani przyjęli jednogłośnie protokół z posiedzenia Prezydium ZG SBP z dn. 13 grudnia 2012 r. Następnie M. Przybysz omówiła sprawozdanie z działalności ZG SBP w 2012 r. Zwróciła uwagę na realizację takich zadań, jak:

- prace legislacyjne oraz zwiększające świadomość prawną członków Stowarzyszenia (promocja projektu Ustawy o bibliotekach, warsztaty nt. aspektów prawnych funkcjonowania bibliotek);

– badanie efektywności bibliotek publicznych i pedagogicznych (opublikowanie normy PN-ISO11620:2012: *Informacja i dokumentacja. Wskaźniki funkcjonalności bibliotek*, warsztaty dla bibliotekarzy prowadzących badania pilotażowe, działania promujące prace zespołu);

- rozwijanie współpracy z organizacjami krajowymi związanymi z sektorem książki i informacji (udział w pracach: Konwentu, Komitetu Porozumiewawczego Bibliotekarzy, Księgarzy i Wydawców, Krajowej Rady Bibliotecznej, Konferencji Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych oraz współpraca z Biblioteką Narodową, Instytutem Książki, Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Koalicją Otwartej Edukacji, Polską Sekcją IBBY, Instytutem Goethego, Fundacją Inicjatyw Obywatelskich, Fundacją Orange, Ogólnopolskim Forum Integracji Społecznej);

- udział w targach (Targi Książki Akademickiej i Naukowej AKDEMIA, Warszawskie Targi Książki, Targi Książki Historycznej);
- interwencje w sprawach istotnych dla środowiska bibliotekarskiego oraz działania rzecznicze w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwie Edukacji Narodowej, Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Finansów, Ministerstwie Sprawiedliwości;
- realizacja konkursów (w ramach IX edycji „Tygodnia Bibliotek”, „Mistrz Promocji Czytelnictwa 2011”, „Historyczne wędrówki z biblioteką”);
- współpraca międzynarodowa (uczestnictwo w: Kongresie IFLA, zebraniu ZG Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych IAML i Międzynarodowej Konferencji IAML, posiedzeniu Rady EBLIDA i towarzyszącej mu konferencji „Democracy Development In a New Media Environment”; spotkanie z bibliotekarzami rumuńskimi);
- wyróżnianie bibliotekarzy oraz bibliotek medalami i odznaczeniami SBP;
- podjęcie działań zmierzających do opracowania systemu akredytacji profesjonalnej SBP dla różnych form kształcenia bibliotekarzy;
- organizowanie konferencji, seminariów i warsztatów;
- opracowanie programu pakietu ulg/bonusów dla członków SBP;
- pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na projekty realizowane przez strukturę SBP;
- patronaty Stowarzyszenia oraz portalu sbp.pl.

Projekt sprawozdania zostanie rozesłany do członków ZG SBP. J. Nowicki podsumował działalność Wydawnictwa SBP w 2012 r., podkreślając, iż miniony rok był rekordowy pod względem sprzedaży książek, jednak w porównaniu z poprzednim rokiem spadła sprzedaż czasopism. Pozycje książkowe rozchodzą się zazwyczaj w cyklu dwuletnim, natomiast w 2012 r. tytuły sprzedawały się na bieżąco. Książki ukazywały się w seriach:

- „Nauka – Dydaktyka – Praktyka” – 11 tytułów,
- „Biblioteki – Dzieci – Młodzież” – 3,
- „Propozycje i Materiały” – 1,
- „FO-KA” (w nowej formule wydawniczej) – 1,
- „Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza” – 5,
- „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” – 1.

Poza seriami ukazały się 2 książki, elektroniczna seria („Biblioteka w Filmie/Film w Bibliotece”), plakat na „Tydzień Bibliotek 2012”, kalendarze na 2013 r., oferta wydawnicza oraz zakładki 1% podatku.

W okresie sprawozdawczym wydano 11 numerów „Bibliotekarza” i „Poradnika Bibliotekarza”, który był wzbogacony o dodatki tematyczne, 4 zeszyty „Przeglądu Bibliotecznego” oraz 1 zeszyt numeru specjalnego (elektronicznego) w wersji angielskiej, 2 zeszyty „Zagadnień Informacji Naukowej”. Ponadto kontynuowano digitalizację czasopism SBP. E. Kobińska-Maciuszko zauważyła, że wobec systematycznego spadku sprzedaży czasopism przyszłością Wydawnictwa SBP jest sprzedaż książek. J. Nowicki wskazał na jeszcze jeden problem, jakim jest blokada w uczelniach, która uniemożliwia wyprowadzenie pieniędzy poza placówkę, a tym samym np. dofinansowanie, wydawanych przez SBP, czasopism czy książek. Wyjściem z sytuacji jest kooperacja z daną uczelnią.

W sprawie sprawozdania za 2012 r. z działalności struktur terenowych SBP głos zabrała S. Błaszczuk, która rozesłała do przewodniczących okręgów prośbę o nadsyłanie sprawozdań przed 15.02.2013 r. O wcześniejsze nadsyłanie sprawozdań apelowała również A. Grzecznowska, dyrektor Biura ZG SBP, która podkreśliła, że sprawozdania powinny się znaleźć w „Biuletynie Informacyjnym ZG SBP” (nr 2/2012), który ma się ukazać przed posiedzeniem Zarządu w marcu 2013 r. Na sprawozdania czeka również Andrzej Jopkiewicz, opracowujący „Kronikę SBP”, która ma zostać wydana na KZD 2013 r. J. Pasztaleniec-Jarzyńska zauważyła, że sprawozdania z działalności okręgów uwzględniają sprawozdania oddziałów, a w oddziałach właśnie trwają wybory na nową kadencję, więc może być problem

z wcześniejszym przygotowaniem materiałów. S. Błaszczyk zaproponowała, aby w pierwszej kolejności poprosić okręgi o dane statystyczne, a pełne sprawozdania zamieścić dopiero w „Biuletynie” wydanym na Zjazd (nr 1/2013).

W kolejnym punkcie porządku obrad M. Przybysz przedstawiła projekt Planu pracy ZG SBP na 2013 r. Głównym zadaniem jest przygotowanie Krajowego Zjazdu Delegatów SBP (7-8.06) oraz organizacja towarzyszącej Zjazdowi konferencji „Biblioteki w świecie komunikacji sieciowej” (6-7.06). Plan pracy obejmuje zadania statutowe zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych SBP określonych w *Strategii Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010-2021* oraz *Programie działania SBP na lata 2009-2013*. Należą do nich przede wszystkim: działania rzecznicze projektu nowej ustawy o bibliotekach, wzmacnianie pozycji bibliotek i zawodu bibliotekarza, badania efektywności bibliotek, aktywizacja młodych bibliotekarzy, dbałość o poziom kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy (akredytacja profesjonalna SBP), rozwój narzędzi interaktywnej komunikacji, dalsza budowa bazy członków SBP, umacnianie nowego wizerunku organizacji oraz wzmacnianie jej rangi na arenie międzynarodowej. Projekt Planu pracy ZG SBP na 2013 r. zostanie rozesłany do członków ZG z prośbą o zgłaszanie uwag.

Plan pracy Wydawnictwa SBP w 2013 r. przedstawił J. Nowicki. Przewiduje się wydanie 11 numerów „Bibliotekarza” i „Poradnika Bibliotekarza”, 4 numerów „Przeglądu Bibliotecznego”, 2 numerów „Zagadnień Informacji Naukowej” oraz 2 numerów „Biuletynu Informacyjnego ZG SBP”, ponadto w wersji elektronicznej ukazują się „Newsletter”. Pozycje książkowe będą się ukazywały głównie w seriach:

- „Nauka – Dydaktyka – Praktyka” – 9 tytułów, w tym 2 bardzo oczekiwane pozycje: H. Batorowskiej *Dojrzałość informacyjna* i podręcznik pod red. H. Tokarskiej *Bibliotekarstwo* (wydanie nowe),
- „Biblioteki – Dzieci – Młodzież” – 1 tytuł,
- „FO-KA” – 2 tytuły,
- „Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza” – 2 tytuły,
- „Biblioteczarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” – 1 tytuł (pod red. H. Łaskarzewskiej *Kustosze księgozbiorów polskich za granicą*, MKiDN przyznało dotację na wydanie tej pozycji).

Poza seriami ukazały się 2 książki, elektroniczna seria „Biblioteka w Filmie/Film w Bibliotece”, plakat na „Tydzień Bibliotek 2013” oraz materiały promocyjne (oferta wydawnicza, plakat informujący o odpisach 1%, kalendarz). W swoim wystąpieniu J. Nowicki poprosił, aby zastanowić się nad taktyką sprzedaży – zaproponował obniżkę cen na książki zeszytowane, które się już słabo sprzedają. A. Grzecznowska zaapelowała natomiast, aby rozważniej podejmować decyzje o ewentualnych dodrukach.

Kolejny punkt porządku obrad dot. bazy członków SBP. A. Grzecznowska poinformowała, że do przewodniczących okręgów oraz do okręgowych administratorów zostały rozesłane listy z prośbą o uzupełnianie obligatoryjnych danych do końca stycznia br. Kolejnym etapem będzie połączenie bazy z portalem i udostępnienie jej dla osób ze spersonalizowanym adresem e-mail. Administrator centralny Ł. Stochniał omówił dokładnie strukturę bazy członków SBP, prezentując wszystkie zakładki i pola, zwrócił uwagę na wprowadzone zmiany w niektórych polach. Zauważył, że dużym problemem jest uzyskanie informacji o roku urodzenia danego członka, a jest to pole obowiązkowe. Członkowie również niechętnie podają swoje spersonalizowane adresy e-mail. Przy okazji Ł. Stochniał wyjaśnił, że pod nazwą „spersonalizowany adres e-mail” należy rozumieć taki adres, do którego dostęp ma jedna konkretna osoba. J. Pasztaleniec-Jarzyńska stwierdziła, że problemem nie jest obawa przed podaniem spersonalizowanego e-maila, tylko brak takiego adresu wśród wielu członków. E. Kobińska-Maciuszko spytała, skąd administratorzy okręgowi czerpią dane do uzupełniania bazy. Zauważyła brak pewnych danych w swoim profilu, nikt wcześniej nie prosił jej o ich podanie. W odpowiedzi J. Pasztaleniec-Jarzyńska stwierdziła, że administratorzy informacje czerpią z kar-

totek, a one są często nieuporządkowane. Następnie przewodnicząca E. Stefańczyk pokazała zebrany nową legitymację członkowską w postaci plastikowej karty z miejscem na imię i nazwisko członka oraz hologram informujący o ważności legitymacji i opłaconych składkach. Każda karta ma swój numer. Zebrani ustalili, że pierwsze 50 numerów zostanie zarezerwowanych dla honorowego przewodniczącego SBP i członków honorowych oraz dla najstarszych członków Stowarzyszenia. Kolejne numery będą przydzielane alfabetycznie wg nazw okręgów – dolnośląski, kujawsko-pomorski, lubelski, lubuski, łódzki, małopolski, mazowiecki, opolski, podkarpacki, podlaski, pomorski, śląski, świętokrzyski, warmińsko-mazurski, wielkopolski, zachodniopomorski. Biuro ZG SBP roześle do końca lutego br. karty wraz z hologramami do oddziałów. Tam zostaną podpisane i wręczone tym członkom, którzy opłacili składki za 2012 r.

Informacje o konkursach Stowarzyszenia w 2013 r. przedstawiła E. Stefańczyk. SBP organizuje:

- III edycję „Ogólnopolskiego Konkursu na Bibliotekarza Roku”,
- konkursy w ramach „Tygodnia Bibliotek 2013”: na plakat promujący „Tydzień Bibliotek” oraz na najciekawszą akcję przeprowadzoną w trakcie „Tygodnia Bibliotek 2013”; A. Grzecznowska podkreśliła, że jest to zmiana w stosunku do poprzednich edycji, ponieważ oceniana będzie tylko jedna, wybrana przez uczestnika inicjatywa. Zmiana była konieczna, bo konkurs dublował się z założeniami konkursu „Mistrz Promocji Czytelnictwa”,

- V edycję konkursu „Mistrz Promocji Czytelnictwa”.

Sytuację finansową Stowarzyszenia omówiła A. Grzecznowska, dyrektor Biura ZG SBP. Wstępny bilans za 2012 r. wskazuje na uzyskanie dodatniego wyniku finansowego. Wzrost kosztów związany był przede wszystkim z większą liczbą publikacji (wydatki na druk i wysyłkę) oraz organizacją jubileuszu SBP. Należy przewidzieć, że z uwagi na KZD, rok 2013 będzie podobny pod względem wydatków; Komisja Odznaczeń i Wyróżnień już poprosiła o wybicie 100 szt. medalu „W dowód uznania”. E. Kobińska-Maciuszko zwróciła uwagę, że wiąże się to z dużymi kosztami, poza tym tak częste przyznawanie odznaczenia będzie obniżać jego znaczenie. H. Bednarska zgodziła się, że wyróżniać trzeba z umiarem, ale trzeba także pamiętać, że dla wielu bibliotekarzy taki medal jest jedynym odznaczeniem i stanowi dużą motywację. Następnie A. Grzecznowska omówiła przychody za ubiegły rok. Dużą ich część stanowią dotacje, odnotowano też spore wpływy z konferencji i warsztatów, natomiast spadły wpływy z reklamy. A. Grzecznowska zapelowała do Wydawnictwa SBP o zastanowienie się nad sposobem przyciągnięcia potencjalnych reklamodawców. Widoczna jest tendencja spadku sprzedaży czasopism. SBP zainwestowało w ostatnich latach znaczne środki na wydawanie czasopism (dotacja na wkładki tematyczne, nową szatę graficzną), natomiast nie przełożyło się to na wzrost sprzedaży. W celu dokładnego omówienia sytuacji Wydawnictwa SBP ma się odbyć specjalne spotkanie. K. Marcinowski zapytał, kiedy będziemy podejmować konkretne decyzje w sprawach wydawniczych, jego zdaniem są one nieuniknione. Działa portal sbp.pl, który daje wiedzę o tym, jak funkcjonują biblioteki, bibliotekarze przestają już szukać informacji na ten temat w czasopismach. M. Szmigielska wyjaśniła, że portal stara się szukać takich tematów, które wzbudzają wśród bibliotekarzy duże zainteresowanie i emocje; na portalu dany problem zostaje tylko zasygnalizowany, po szczegóły czytelnik zostaje odsyłany do czasopism SBP. E. Kobińska-Maciuszko wskazała na konieczność wydawania elektronicznej wersji czasopism. Należy także rozważyć płatny dostęp do poszczególnych artykułów. M. Szmigielska dodała, że teraz e-booki stają się bardzo popularne, jednak z rozmów z firmami obsługującymi sprzedaż elektroniczną wynika, że prowizja ze sprzedaży e-booka dla firmy wynosi aż 50%. Redaktor naczelna portalu sbp.pl poprosiła więc firmę MrWeb o podanie kosztów, gdyby to SBP chciało samo zabezpieczać pliki.

Dyskusję podsumował Honorowy Przewodniczący SBP, St. Czajka. Wyraził słowa uznania i gratulacje dla autorów dobrego wyniku finansowego. Zgodził się,

że spadek dochodów ze sprzedaży czasopism jest dużym problemem, nad którym trzeba się poważnie zastanowić, dobrze byłoby powołać w tym celu specjalny zespół. Sprzedaż czasopism była zawsze podstawą działalności Wydawnictwa SBP. Tendencja spadkowa utrzymuje się już od dłuższego czasu, należy przewidzieć, że 2013 r. nie przyniesie pod tym względem poprawy. Dobrym rozwiązaniem wydaje się być dalszy rozwój portalu sbp.pl. Jego utworzenie to wielki sukces Stowarzyszenia, a ranga portalu jest ogromna. Dobrze zapowiada się natomiast sprzedaż książek, planowane publikacje poruszają istotne dla bibliotekarstwa zagadnienia, nazwiska autorów są bardzo cenione i gwarantują wysoki poziom książek. St. Czajka podkreślił również dużą rolę Kroniki SBP, której wydawanie należy kontynuować. E. Stefańczyk przypomniała, że Kronika SBP 2007-2012 ukaże się na KZD 2013 r. K. Marcinowski odnosząc się do pomysłu wydawania wyłącznie wersji elektronicznej czasopism zaproponował, aby na początek dotyczyło to jednego tytułu czasopisma. Przewodnicząca E. Stefańczyk odpowiedziała, że „ZIN” od numeru 2/2013 będzie wydawany w dwóch wersjach – papierowej i elektronicznej. H. Bednarska stwierdziła, że Stowarzyszenia nie stać na podwójne wydania wszystkich czasopism, a E. Kobierska-Maciuszko dodała, że tendencja światowa jest taka, żeby wydawać czasopisma tylko w formie elektronicznej.

Następnie J. Pasztaleniec-Jarzyńska poinformowała o opracowaniu nowych instrukcji dla skarbników do sprawozdań za 2012 r. A. Grzeczowska dodała, że pojawia się problem z sumowaniem składek członkowskich. Na spotkaniu ZG SBP w marcu przedstawione zostaną szczegółowe dane dotyczące finansów SBP. Zaproponowano ponadto, aby więcej uwagi poświęcić organizacji warsztatów, ponieważ one przynoszą dochody. E. Stefańczyk przypomniała, że w Planie pracy ZG SBP na 2013 r. są propozycje różnych warsztatów.

Kolejny punkt porządku obrad dotyczył przygotowań do KZD 2013 r. E. Stefańczyk poinformowała, że odbyły się już wybory w kołach, do 8 lutego br. trwają wybory w oddziałach, natomiast po 20 lutym zaczną się zjazdy okręgowe, terminy w większości są już znane. J. Pasztaleniec-Jarzyńska omówiła nowelizację *Strategii SBP*. Po wprowadzeniu zgłoszonych wcześniej uwag uwzględniono zmiany w 4 celach strategicznych, dokonano też korekty celów szczegółowych i zadań. Nowelizacja *Strategii* zostanie przedstawiona do zatwierdzenia podczas KZD, dokument będzie rozesłany do uczestników zjazdu wcześniej, aby mieli czas się z nim zapoznać. E. Stefańczyk podkreśliła, że *Strategia* jest podstawą do aplikowania o granty, np. do FRŚI.

Projekt nowelizacji Statutu SBP przedstawiła S. Błaszczuk. Tekst Statutu z proponowanymi zmianami został przesłany do kancelarii prawnej, również B. Howorka przesłał swoje uwagi. S. Błaszczuk przypomniała, że do proponowanych zmian trzeba napisać jeszcze uzasadnienie.

Założenia Programu działania SBP na lata 2013-2017 przedstawiła E. Stefańczyk. Podstawą opracowania Programu będą założenia ujęte w *Strategii*. Projekt dokumentu zostanie rozesłany do członków ZG SBP przed marcowym spotkaniem.

W dalszej części swojego wystąpienia E. Stefańczyk poruszyła temat konferencji towarzyszącej KZD pt. „Biblioteki w świecie komunikacji sieciowej”. Przedstawiła tytuły poszczególnych sesji, niektóre z nich wymagają jeszcze dopracowania. Trwają rozmowy z referentami, do wystąpienia zaproszony zostanie również przedstawiciel FRŚI, który opowie m. in. o PRB.

Przechodząc do kolejnego punktu obrad, E. Stefańczyk przypomniała, że ZG przyjął podczas posiedzenia w grudniu 2012 r. Regulamin nadawania godności Członka Honorowego SBP. Zgodnie z Regulaminem, wnioski pod względem formalnym sprawdza Komisja Odznaczeń i Wyróżnień a następnie przedstawia je Kapitułom nadawania godności Członka Honorowego SBP. Kapituła jest organem opiniującym zgłoszone kandydatury. W jej skład wchodzi: przewodniczący SBP (pełniący funkcję przewodniczącego Kapituły), honorowy przewodniczący SBP, 3 osoby wybrane przez Zarząd Główny SBP spośród członków honorowych SBP oraz przewodniczący Komisji Odznaczeń i Wyróżnień ZG SBP. Po krótkiej dys-

kusji zebrani wybrali spośród członków honorowych do Kapituły: E. Pawlicką, J. Wołosza, E. Stachowską-Musiał. ZG SBP podejmie uchwałę zatwierdzającą skład Kapituły w pierwszym dniu posiedzenia, w marcu br., Kapituła zbierze się tego samego dnia, a w drugim dniu obrad zarekomenduje kandydatów Zarządowi Głównemu.

Omawianie spraw różnych rozpoczęła E. Stefańczyk, informując, że „Przeгляд Biblioteczny” stracił 3 punkty na liście czasopism punktowanych MNiSW, ponieważ w Komitecie Redakcyjnym jest tylko jeden przedstawiciel z zagranicy. Rozważano, czy w związku z tym zmienić skład Komitetu. E. Stefańczyk zaaważyła, że powinna być to decyzja B. Sosińskiej-Kalaty, redaktora naczelnego czasopisma. K. Marcinowski stwierdził, że nie należy zmieniać składu Komitetu przed końcem kadencji, z czym wszyscy zebrani się zgodzili.

Następnie E. Stefańczyk poinformowała o rozmowie z ambasadorem Nigerii, bibliotekarzem, który zaproponował SBP podpisanie porozumienia z Nigeryjskim Stowarzyszeniem Bibliotek. Uczestnicy obrad zgodzili się podjąć taką współpracę. Stowarzyszenie Bibliotek Nigeryjskich, przy wsparciu organizacyjnym SBP ufunduje stypendium dla bibliotekarza z Nigerii – tygodniowy pobyt w Polsce, podczas którego stypendysta będzie miał możliwość odwiedzenia kilku warszawskich bibliotek. Przedstawiciel SBP natomiast poprowadzi w Nigerii szkolenie poprzedzające coroczną konferencję Stowarzyszenia Bibliotek Nigeryjskich.

Kolejny problem przedstawiła E. Kobierska-Maciuszko. Dotyczył on artykułu Krzysztofa Lityńskiego na portalu bibliosfera.net na temat umów zawieranych z Wydawnictwem SBP. J. Nowicki przesłał już autorowi swoją odpowiedź. E. Kobierska-Maciuszko przypomniła, że pracujemy nad przejściem portalu na licencję otwartą, M. Szmigielska dodała, że licencja już została wybrana, trwają ostatnie przygotowania.

Na zakończenie obrad E. Stefańczyk odczytała list pracowników Biblioteki Narodowej do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który do wiadomości otrzymało m.in. SBP.

Seminarium z cyklu: „Małe Ojczyzny – Historyczne Wydawnictwa Regionalne Bibliotek”

30 listopada, Arkady Kubickiego, Zamek Królewski

Seminarium miało miejsce podczas XXI Targów Książki Historycznej, SBP zorganizowało je w ramach II Salonu Bibliotek. Przybyłych słuchaczy przywitała przewodnicząca SBP, E. Stefańczyk, podkreślając istotną, chociaż mało znaną rolę bibliotek publicznych w popularyzacji historii, a przede wszystkim w tworzeniu lokalnych środowisk skupiających miłośników odkrywania dziejów regionów. Zarówno poprzez seminarium, jak i drugą edycję specjalnie na TKH przygotowanego Katalogu publikacji historycznychbibliotek SBP popularyzuje mało znaną edytorską działalność publicznych bibliotek, dzięki której do zbiorowej pamięci powracają zasłużone postacie i wydarzenia związane z historią „małych ojczyzn”.

Pierwszym prelegentem był Tadeusz Władysław Świątek, który w referacie Warszawskie rody, bogato ilustrowanym fotografiami omawianych postaci, pałaców, kamienic, pomników i innych pamiątek związanych z warszawskimi rodami, niezwykłe ciekawie, z pasją opowiadał o dawnych mieszkańcach Warszawy. Niewiele rodów przetrwało do dziś. Do nielicznych należy Działott de Castellati, spadkobierca zapomnianej rodziny wielce zasłużonej dla Warszawy.

W następnym wystąpieniu pt. W folwarku Ursynów. Nasz sąsiad Julian Ursyn Niemcewicz Jacek Okulus, pracownik Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Ursynów m.st. Warszawy, przedstawił działania biblioteki wokół popularyzacji postaci J. U. Niemcewicza, patrona biblioteki, zaś niegdyś właściciela terenów, na których powstała dzielnica Ursynów. Dzięki współdziałaniu Ursynoteki, środowisk

naukowych i władz dzielnicy biblioteka zainicjowała „Kolekcję Niemcewiczowską”, w której w pięknej formie edytorskiej wydano nieznane dzienniki, powieść, zapomniane mowy sejmowe autora *Odprawy posłów greckich*.

Mirosława Majewska, dyrektor Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Praga-Południe, w referacie Podróże w czasie czyli biblioteczne spotkania z historią przedstawiła różnorodne działania biblioteki związane z popularyzacją historii, przede wszystkim inspirowane postacią patrona biblioteki - Zygmunta Jana Rumla, żołnierza-poety z Batalionów Chłopskich. To wyjątkowa postać, młody chłopak o wrażliwej duszy, którego błyskotliwy umysł i poetyckie zdolności doceniał sam Jarosław Iwaszkiewicz, a o którym większość Polaków nigdy nie słyszała.

Ostatnim gościem seminarium był Grzegorz Zegadło, dyrektor PiMB im. H. Sienkiewicza w Pruszkowie. Jego prezentacja Od przypadku do misji. Nie tylko o wydawnictwach historycznych Książnicy Pruszkowskiej nawiązywała do głównego tematu seminarium – „małych ojczyzn” i prezentowała dwa naczelne cele operacyjne strategii rozwoju pruszkowskiej biblioteki: działalność wydawnicza, skupiona na publikacjach przybliżających historię Pruszkowa i regionu oraz działalność popularyzatorska – również ukierunkowana na historię „małej ojczyzny”, jaką jest Pruszków.

Założenia „Tygodnia Bibliotek 2013”

„Biblioteka przestrzenią dla kreatywnych” to hasło „Tygodnia Bibliotek 2013 r.”. Po raz dziesiąty SBP organizuje, w dniach 8-15 maja 2013 r., „Tydzień Bibliotek” – program promocji czytelnictwa i bibliotek. Ma on na celu podkreślenie roli bibliotek w poprawie jakości życia, edukacji oraz zwiększanie prestiżu zawodu bibliotekarza i zainteresowania książką szerokich kręgów społeczeństwa polskiego.

Hasło „Tygodnia Bibliotek 2013” pozwala w różnych formach pokazać pozytywne zmiany, które zachodzą w naszych placówkach. Biblioteka, jako przestrzeń dla kreatywnych, staje się miejscem inspiracji i realizacji wielu niezwykłych pomysłów na promowanie literatury i zachęcanie do sięgania po książki każdego odbiorcę, bez względu na wykształcenie, wiek czy światopogląd.

Jak co roku organizujemy konkurs na najlepszy plakat promujący „Tydzień Bibliotek”, natomiast z okazji jubileuszowego, 10. „Tygodnia Bibliotek”, ogłosimy konkurs na najciekawszą inicjatywę, jedną szczególnie pomysłową akcję, która zostanie przeprowadzona przez bibliotekę w trakcie trwania „TB 2013”.

Zapraszamy wszystkie biblioteki do aktywnego udziału. Szczegółowe informacje na temat regulaminu uczestnictwa w konkursach zamieszczać będziemy na naszej stronie <http://www.sbp.pl/tydzienbibliotek>, gdzie można znaleźć również informacje o przebiegu poprzednich edycji programu.

Oprac.: *Małgorzata Dargiel,
Anna Grzecznowska,
Małgorzata Woźniak*

Materiał wpłynął do Redakcji 25 lutego 2013 r.

Rok 2012

Instytuty i katedry informacji naukowej i bibliotekoznawstwa

Wzorem lat ubiegłych w zeszycie pierwszym „Przeгляdu Bibliotecznego” publikujemy *Kronikę życia naukowego instytutów i katedr informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*, odnotowując tym samym najważniejsze informacje dotyczące awansów zawodowych, problematyki prac badawczych, tematyki konferencji krajowych i zagranicznych, zmian kadrowych i nekrologów w 2012 r. Mamy nadzieję, że i tym razem przedstawione w *Kronice* wydarzenia spotkają się z Państwa zainteresowaniem, a być może staną się inspiracją do dalszego rozwijania działalności badawczej naszych akademickich ośrodków bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Jak zwykle bardzo serdecznie dziękujemy za współpracę gronu korespondentów z instytutów i katedr IBiN, bez których zaangażowania, *Kronika* nie powstałaby. W tym roku są nimi:

mgr Gabriela Bednarska (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński – IINiB UJ),

dr hab. Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska (Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – IINiB UMK w Toruniu),

dr Bernardeta Iwańska-Cieślak (Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy – KINiB UKW w Bydgoszczy)

dr Izabela Krasieńska (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach – IBiD UJK w Kielcach),

dr hab. prof. UP Hanna Batorowska (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie – IINiB UP w Krakowie),

dr Anita Has-Tokarz (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – IBiIN UMCS w Lublinie),

dr Mariusz Luterek (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski – IINiSB UW),

mgr Aleksandra Szubert (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Łódzki – KBiIN UŁ),

dr hab. Katarzyna Tałuc (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski – IBiIN UŚ),

dr Agnieszka Wandel (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski – IINiB UW).

Pracę nad niniejszą *Kroniką* rozpoczęła redaktor Ewa Chuchro, jak w poprzednich latach korespondując z reprezentantami poszczególnych instytutów i katedr, zbierając przesyłane przez nich dane, sprawdzając ich kompletność. Nagła śmierć nie pozwoliła Jej dokończyć przygotowania *Kroniki* do druku, jej ostateczna postać została jednak opracowana i zredagowana zgodnie z pierwotnym zamysłem Ewy.

AWANSE NAUKOWE

PROFESURY

(porządek alfabetyczny osobowy)

Prof. dr hab. Jacek Gzella (IINiB UMK w Toruniu) – nominacja profesorska. Recenzenci: prof. dr hab. Teresa Kulak, prof. dr hab. Michał Sliwa, prof. dr hab. Włodzimierz Mich, prof. dr hab. Witold Wojdyło; data nominacji: 19 października 2012 r.

HABILITACJE

(porządek alfabetyczny osobowy)

Dr hab. **M a r i o l a A n t c z a k** (Uniwersytet Łódzki): rozprawa habilitacyjna *Rola biblioteki i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989-2007* (Łódź 2010). Recenzenci: prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, prof. dr hab. prof. Bronisława Maria Woźniczka-Paruzel, prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybort, prof. dr hab. Zbigniew Zmigrodzki; data kolokwium: 16 października 2012 r.; data przyjęcia uchwały przez Radę Wydziału: 16 października 2012 r. (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Celem rozprawy było ukazanie związku między funkcjami bibliotek szkolnych a kształtowaniem się nowego modelu społeczeństwa – społeczeństwa informacyjnego. W rozważaniach nad rolą bibliotek w tworzeniu mechanizmów zmieniających funkcjonowanie struktur społecznych wykorzystano dyskusje, jakie toczyły się w latach 1989-2007 na łamach prasy fachowej, w tym bibliologicznej, a dotyczące prowadzonej przez rząd polityki oświatowej i bibliotecznej. Nie pominięto również omówienia aktów legislacyjnych odnoszących się do działalności dydaktycznej bibliotekarzy. Całość rozprawy uzupełniają szeroko zinterpretowane, zebrane w wyniku badań sondażowych, dane na temat realizacji zajęć z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej w szkołach łódzkich. Rozprawę zamykają propozycje – zarówno w sferze badawczej, jak i działań praktycznych – których wprowadzenie mogłoby wpłynąć na podniesienie efektywności kształcenia informacyjnego, a tym samym na kreację modelu nowego społeczeństwa.

Dr hab. **M a ł g o r z a t a K o r c z y ń s k a – D e r k a c z** (Uniwersytet Wrocławski), rozprawa habilitacyjna *Państwowy Instytut Książki (1946-1949) i jego rola w rozwoju bibliologii, bibliotekarstwa i kultury książki w Polsce* (Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2011, 352 s., Acta Universitatis Wratislaviensis, No 3297). Recenzenci: prof. dr hab. Oskar Czarnik, dr hab. Anna Gruca, dr hab. Jacek Puchalski, prof. dr hab. Krzysztof Migoń; data kolokwium 22 maja 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału 22 maja 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski; Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Książka jest monografią Państwowego Instytutu Książki (PIK) działającego w Łodzi w latach 1946-1949. Celem pracy była rekonstrukcja założeń teoretycznych i metodologicznych leżących u podstaw programu i organizacji Instytutu powołanego dekretem 22 marca 1946 r. W centrum jego zainteresowania była książka jako przedmiot badań bibliografii, bibliotekarstwa, czytelnictwa, socjologii, a także instrument oddziaływania naukowego, społecznego, estetycznego kształtujący kulturę umysłową. Szeroka baza źródłowa (dokumenty z Archiwum Akt Nowych, Biblioteki Narodowej, Bibliotek Uniwersyteckich w Łodzi i Toruniu, Instytutu Badań Literackich) pozwoliła na przedstawienie szczegółowego programu prac badawczych Instytutu. Autorka podjęła też próbę wyjaśnienia rzeczywistych powodów likwidacji PIK w połowie września 1949 r. oraz zbadania: stopnia realizacji zadań PIK-u przez instytucje, którym przekazano jego spuściznę (Instytut Badań Literackich, Biblioteka Narodowa, Ministerstwo Oświaty), trwałości idei Instytutu z punktu widzenia współczesnego bibliotekarstwa i nauki o książce, zawodowych losów ludzi związanych z PIK po jego likwidacji.

Dr hab. J a n u s z K o s t e c k i (Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej): rozprawa habilitacyjna *Trudny proces przenikania. Cesarska cenzura zagraniczna wobec importu publikacji w języku polskim w latach 1865-1904* (Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2011, 351 s.). Recenzenci: prof. dr hab. Ewa Paczoska, prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, prof. dr hab. Krzysztof Migoń, dr hab. prof. UJK Ewa Danowska; data kolokwium 6 listopada 2012 r.; data przyjęcia przez Radę Wydziału 6 listopada 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski; Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Celem pracy było określenie możliwości dostępu do zakordonowej i zagranicznej oferty książek w języku polskim przeznaczonej dla czytelników w zaborze rosyjskim. Omówiono m.in.: mechanizmy funkcjonowania cenzury zagranicznej; najważniejsze drogi importu publikacji; liczebność i strukturę językową wszystkich druków importowanych; stopień restrykcyjności cenzury w stosunku do wydawnictw w poszczególnych językach; wielkość oferty rynkowej, a następnie geografie kontaktów importerów książek polskich; strukturę publikacji ze względu na przynależność do określonego działu piśmiennictwa oraz adresata; politykę cenzurowania publikacji z różnych dziedzin, a także adresowanych do różnych grup odbiorców; listy autorów importowanych najczęściej, traktowanych ze szczególną surowością oraz najłagodniej.

Dr hab. Marek Nahotko (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie): rozprawa habilitacyjna *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym* (Warszawa 2010). Recenzenci: dr hab. prof. UMK Ewa Głowacka, dr hab. Maria Próchnicka, dr hab. prof. UAM Mirosław Górny, dr hab. Jerzy Franke; data kolokwium: 25 kwietnia 2012 r.; data przyjęcia uchwały przez Radę Wydziału: 25 kwietnia 2012 r. (Uniwersytet Warszawski, Wydział Historyczny).

Abstrakt rozprawy: Głównym celem rozprawy było przedstawienie wpływu stosowania technik informatycznych na komunikację naukową i wyjaśnienie sposobów transformacji komunikacji naukowej, wynikającej z przenoszenia jej form do środowiska elektronicznego. Jest ona próbą wyjaśnienia wpływu zmian, dokonywanych w tej komunikacji, na sposób prowadzenia badań naukowych i prezentacji ich wyników. Wykorzystano metaforę sieci globalnych jako globalnej biblioteki cyfrowej (GBC), która stanowi model organizacji dostępu do zasobów informacji i wiedzy zapisanych w formacie cyfrowym, dostosowany do potrzeb i oczekiwań środowiska naukowego, kształtowanych przez rozwój Internetu i informatycznych narzędzi działalności naukowej. W ten sposób pokazano zmiany postaw, zachowań i form działalności środowiska naukowego, w szczególności związanych z poszukiwaniem informacji niezbędnej do badań i rozpowszechnianiem wyników badań. Omówiono również transformację zasad i zakresu działania instytucji dotychczas uczestniczących w organizacji komunikacji w nauce, które wywołane zostały przez technologie informacyjne i Internet w szczególności. Efektem było określenie tempa i kierunków dokonujących się zmian, ze szczególnym uwzględnieniem roli bibliotek naukowych.

DOKTORATY

(porządek alfabetyczny osobowy)

Dr S a b i n a A d a m i e c – W a r z e c h a: rozprawa doktorska pt. *Potencjał społeczny bibliotek publicznych na przykładzie Krakowa*. Promotor: prof. dr hab. Marian Huczek, recenzenci: dr hab. prof. KA Andrzej Stanisław Chodyński; dr hab. Anna Tokarska; data obrony: 15 listopada 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 11 grudnia 2012 r. (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Przedmiotem rozprawy była próba stworzenia modelu nowoczesnych form rozwoju potencjału społecznego w strukturze bibliotekarstwa polskiego na przykładzie krakowskich bibliotek. Tematyka powyższa wymagała podejścia interdyscyplinarnego, wykorzystania metod, narzędzi badawczych właściwych bibliotekarstwu, informatologii oraz zarządzaniu zasobami ludzkimi. Rozważania szczegółowe, obejmujące analizę: elementów składających się na potencjał tkwiący w pracownikach biblioteki; czynników determinujących skuteczność rozwoju potencjału; płaszczyzn wspólnych potencjału społecznego, komunikacji

w bibliotece i systemu motywacji, uzupełniono wynikami badań prowadzonych w latach 2009-2010 w bibliotekach krakowskich.

Dr **M a g d a l e n a C y r k l a f f** (studia doktoranckie z zakresu bibliologii w IINiB UMK w Toruniu): rozprawa doktorska pt. *Biblioterapia w młodzieżowych programach edukacji rówieśniczej z zakresu profilaktyki uzależnień i promocji zdrowia*. Promotor: prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel, recenzenci: prof. zw. dr hab. Krystyna Heska-Kwaśniewicz, dr hab. Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska; data obrony: 24 stycznia 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 14 lutego 2012 r. (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Nauk Historycznych).

Abstrakt rozprawy: Praca poświęcona jest problematyce wykorzystania biblioterapii jako metody uzupełniającej młodzieżową edukację rówieśniczą z zakresu profilaktyki uzależnień i promocji zdrowia. Punktem wyjścia rozprawy uczyniono charakterystykę zagrożeń wieku dorastania oraz założenia profilaktyki uzależnień i promocji zdrowia, a następnie przedstawiono teoretyczne założenia biblioterapii i zaproponowano wykorzystanie jej w działaniach profilaktycznych. W kolejnej części pracy scharakteryzowano toruński *Program Młodzieżowych Liderów Profilaktyki Uzależnień i Promocji Zdrowia* (dalej: program liderowski), a potem dokonano próby usystematyzowania działań biblioterapeutycznych w programach profilaktycznych. Ostatni rozdział pracy przedstawia wyniki eksperymentu biblioterapeutycznego przeprowadzonego wśród nastolatków uczestniczących w programie liderowskim w latach 2007 i 2008. Badanie przeprowadzono techniką Solomona, która wykazała, jak ewoluował poziom wiedzy oraz czytelnictwa w grupach, w których zastosowano czynnik eksperymentalny.

Dr **Z b i g n i e w G r u s z k a** (Uniwersytet Łódzki): rozprawa doktorska pt. *„Przegląd Biblioteczny” jako najstarszy organ naukowy bibliotekarstwa polskiego: monografia czasopisma*. Promotor: prof. zw. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, recenzenci: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata (Uniwersytet Warszawski), dr hab. prof. UW r Krzysztof Walczak (Uniwersytet Wrocławski); data obrony: 20 czerwca 2011 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 27 czerwca 2011 r. (Uniwersytet Warszawski, Wydział Historyczny).

Abstrakt rozprawy: Przedmiotem rozprawy jest czasopismo „Przegląd Biblioteczny”, jeden z najważniejszych i jednocześnie najstarszy periodyk fachowy dla bibliologów i bibliotekarzy w Polsce, czasopismo o ugruntowanej pozycji, z historią sięgającą początków XX w. Celem rozprawy doktorskiej było monograficzne opracowanie „Przeglądu Bibliotecznego” na tle problemów zawodowych, kształtującej się myśli bibliologicznej i bibliotekoznawczej oraz kondycji zawodu bibliotekarza. Podstawę źródłową rozprawy stanowią, oprócz materiałów opublikowanych, zasoby archiwalne przechowywane w: Archiwum Biblioteki m.st. Warszawy, Bibliotece Jagiellońskiej, Bibliotece PAN i PAU w Krakowie oraz Archiwum miasta Krakowa oraz Zakładzie Dokumentacji Księgoznawczej Biblioteki Narodowej. Charakterystyki pisma dokonano opierając się na danych umotywowanych historycznie, a częściowo ustalonych umownie. Przedstawiona została warszawska inicjatywa wydawnicza periodyku (lata 1908-1909), etap krakowski pracy redakcji (lata 1927-1939), funkcjonowanie pisma w latach 1946-1989 oraz najnowsze dzieje tytułu, od 1990 do 2010 r. Rozprawę uzupełnia część zawierająca omówienie wyników badań o charakterze sondażowym, w którym wzięli udział czytelnicy periodyku naukowego.

Dr **E l ż b i e t a J a m r ó z – S t o l a r s k a** (Uniwersytet Wrocławski): rozprawa doktorska pt. *Serie literackie dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1945-1989. Produkcja wydawnicza i ukształtowanie edytorskie*. Promotor: dr hab. prof. UW r Małgorzata Komza, recenzenci: prof. dr hab. Irena Socha, dr hab. prof. UW r Bogumiła Staniów; data obrony: 9 października 2012 r., data nadania stopnia doktora: 23 października 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Rozprawa jest próbą przedstawienia obrazu serii dla dzieci i młodzieży z zakresu literatury pięknej wydawanych w PRL-u. Przeprowadzono ilościową analizę tytułów wydanych w seriach oraz ich nakładów, w ujęciu chronologicznym, określając ich miejsce w całości repertuaru wydawniczego po 1945 r. Scharakteryzowano wydawców se-

rii, a także opublikowane w nich utwory z zakresu literatury obcej, wskazując dominujące w przykładach kraje i języki oraz najpopularniejszych zagranicznych autorów. Dokonano analizy tematyki serii w podziale na poszczególne gatunki literackie. Znaczną część pracy poświęcono ukształtowaniu edytorskiemu serii, scharakteryzowano szatę zewnętrzną, jakość i poziom estetyczny analizowanych edycji. Rozprawę dopełnia bogaty materiał ikonograficzny oraz alfabetyczny wykaz literackich serii dla dzieci i młodzieży wydanych w Polsce w latach 1945-1989.

Dr Witold Król (Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej): rozprawa doktorska pt. *Stare druki i dostęp do nich w tradycyjnych i nowoczesnych systemach informacji w Polsce (1945-2000)*. Promotor: dr hab. prof. UW r. Marta Skalska-Złat, recenzenci: prof. dr hab. Maria Juda, prof. dr hab. Anna Migoń; data obrony: 17 grudnia 2012 r., data nadania stopnia dra: 18 grudnia 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Celem pracy była ocena stanu dostępności informacji o polskich kolekcjach starych druków poprzez wieloaspektową analizę: elektronicznych i drukowanych katalogów i bibliografii, stron WWW ośrodków gromadzących stare druki bądź informacje o nich, udziału bibliotek cyfrowych w procesie digitalizacji starych druków. Ocenie poddano zbiór wyselekcjonowanych drukowanych informatorów obejmujących wykazy starych druków oraz elektronicznych systemów udostępniania informacji o starych drukach. Przedstawiono ponadto najważniejsze zagraniczne i polskie projekty o zasięgu międzynarodowym, narodowym, regionalnym i lokalnym. Podejście takie umożliwiło charakterystykę i ocenę toczących się przemian w udostępnianiu księgozbiorów historycznych oraz poziomu, na jakim obecnie funkcjonuje informacja o nich. Przedstawiono również nowe możliwości, jakie stworzyła współczesna technologia nie tylko dla informacji o starych drukach, ale także ukazania ich w postaci elektronicznej.

Dr Anna Marcol (Pedagogiczna Biblioteka Publiczna im. Józefa Lompy w Katowicach): rozprawa doktorska pt. *Dialog jest możliwy/Dialog ist möglich. Polsko-niemiecka prasa dwujęzyczna publikowana po 1989 r.* Promotor: dr hab. Maria Kalczyńska, recenzenci: prof. zw. dr hab. Joachim Glensk; prof. dr hab. Danuta Sieradzka; data obrony: 31 stycznia 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 21 lutego 2012 r. (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Celem rozprawy była analiza czasopism dwujęzycznych, polsko-niemieckich, ukazujących się po przemianach politycznych w Polsce, czyli po 1989 r. Zakres badań objął historię powstania, tematykę, instytucję sprawczą oraz osoby (ich wkład) w redagowanie biuletynów informacyjnych, czasopism naukowych i specjalistycznych oraz pism kulturalno-społecznych i kulturalno-literackich. Analiza wymienionych wydawnictw posłużyła ukazaniu ich jako narzędzi służących komunikacji, a więc przekazywaniu informacji oraz doświadczeń obejmujących różne obszary życia społecznego, ekonomicznego, kulturalnego. Rozprawa została uzupełniona bibliografią czasopism dwujęzycznych oraz indeksami osób je współtworzących (dziennikarzy, redaktorów, założycieli).

Dr Anna Matysiek: rozprawa doktorska pt. *Normalizacja europejska w zakresie informacji naukowej i technologii informacyjno-komunikacyjnych*. Promotor: dr hab. Diana Pietruch-Reizes, recenzenci: prof. dr hab. Barbara Stefański; dr hab. prof. UW r. Marta Grabowska; data obrony: 10 grudnia 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 11 grudnia 2012 r. (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Tematem rozprawy była analiza organizacji normalizacji europejskiej w ważnej dla obiegu informacji sferze technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zakres badań objął funkcjonowanie instytucji zajmujących się normalizacją działających przede wszystkim w Europie. Dokonano porównania norm a także certyfikatów, ustanawianych przez m.in. Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO), Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN) oraz Polski Komitet Normalizacyjny (PKN), oraz ich praktyczne zastosowanie.

Dr Anna Mierzecka-Szczepańska (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski): rozprawa doktorska pt. *Wyszukiwanie w dokumentacyjnych systemach informacyjnych w świetle potrzeb informacyjnych środowiska akademickiego*. Promotor: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata, recenzenci: dr hab. Katarzyna Materska, prof. UW; dr hab. Wanda Pindel, prof. UJ; data obrony: 9 czerwca 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 20 czerwca 2012 r. (Uniwersytet Warszawski, Wydział Historyczny).

Abstrakt rozprawy: Kluczowym warunkiem efektywnego korzystania przez naukowców z wyników badań opublikowanych w piśmiennictwie naukowym jest sprawne wyszukiwanie w bibliograficznych i pełnotekstowych bazach informacji naukowej. To zadanie wymaga przygotowywania systemów i usług informacyjnych odpowiednio do potrzeb i oczekiwań konkretnych grup badaczy, ujawniających się w ich zachowaniach związanych z wyszukiwaniem informacji. Poznanie specyfiki uwarunkowań tych zachowań było głównym celem badań przedstawionych w rozprawie. Zgodnie z metodologią humanistyczną przyjęto generalną hipotezę, że badania jakościowe zmierzające do pogłębionego zrozumienia potrzeb informacyjnych pozwolą na ustalenie podstawowych wymagań wobec wyszukiwania informacji wspólnych dla badanej grupy. Cztery hipotezy szczegółowe pozwoliły na wyznaczenie głównych kierunków poszukiwania argumentów dla weryfikacji hipotezy ogólnej. (H1) Dla efektywnego przepływu informacji naukowej kluczowe jest dostosowanie do potrzeb oferty informacyjnej rozumianej zarówno jako źródła informacji i narzędzia przeznaczone do ich przeszukiwania oraz usługi informacyjne świadczone przez profesjonalistów: bibliotekarzy i specjalistów informacji. (H2) Podejmując starania zwiększenia efektywności wyszukiwania publikacji naukowych należy ustalić jakie aspekty wyszukiwanych publikacji są istotne. W piśmiennictwie przedmiotu podkreśla się, że obecna specyfika procesu wyszukiwania w sytuacji powszechnych problemów z przeładowaniem informacyjnym powoduje, iż docieranie do dokumentów spełniających warunki relewancji algorytmicznej jest łatwiejsze niż proces selekcji publikacji, które są rzeczywiście pertynentne. W związku z tym założono, że relewancja algorytmiczna (inaczej techniczna) nie jest czynnikiem, który w sposób dominujący wpływa na satysfakcję użytkowników. Można wyróżnić inne, równie istotne bądź istotniejsze czynniki. (H3) Wspomniana specyfika wyszukiwania w wielkich zbiorach informacji sprawia, że za racjonalne można uznać też założenie, iż kompletność wyników kwerendy jest dla badanych mniej istotna niż współczynnik ich dokładności. Tezę tę można uzasadnić w oparciu o teorię racjonalnego wyboru. (H4) Ostatnia hipoteza szczegółowa dotyczy strategii wyszukiwania. W literaturze przedmiotu pojawiają się sugestie, iż dla określonych typów kwerend można wskazać określone typy strategii wyszukiwania, które zapewniają najwyższą efektywność. Weryfikacja tej hipotezy wymagała odpowiedzi na pytanie czy obecne systemy pozwalają wyszukującemu swobodnie dobierać optymalną strategię wyszukiwania. Prezentacja wyników powyższych badań w rozprawie umieszczona została w kontekście rozważań teoretycznych dotyczących uwarunkowań zachowań informacyjnych naukowców, problematyki oceny efektywności wyszukiwania oraz technik wyszukiwania informacji we współczesnych bazach danych o piśmiennictwie naukowym.

Dr Grażyna Piechota (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS w Lublinie): rozprawa doktorska pt. *Książka narzędziem alfabetyzacji w Polsce XVI-XVIII w*. Promotor: dr hab. prof. UMCS Maria Juda, recenzenci: prof. dr hab. Barbara Trelińska (UMCS), prof. dr hab. Zoja Jaroszewicz-Piersławcew (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), prof. dr hab. Dariusz Kuźmina (Uniwersytet Warszawski); data obrony: 16 maja 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału 23 maja 2012 r. (Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski).

Abstrakt rozprawy. Główne problemy poruszane w rozprawie to próba ustalenia systemu edukacji okresu staropolskiego oraz lektur w programach nauczania szkoły staropolskiej i ich obecności w ofercie wydawniczej. Przedmiotem studiów były także badania bibliologiczne nad archeologią książki, zarówno w znaczeniu jej struktury zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Doprowadziły one do ustalenia cech właściwych książce szkolnej, decydujących o jej charakterze i przeznaczeniu oraz odróżniających ją od innych publikacji. Rozważaniu poddana została dostępność do nich i ich rzeczywiści użytkownicy. Istotne było określenie społecznego zasięgu pisma oraz książek szkolnych. Ważnym elementem rozprawy było wyodrębnienie książek wdrażających nauczanie początkowe, a zarazem realizujących wyznaczniki alfabetyzacji (czytanie, pisanie i rachowanie), a także zagadnienie książki i pisma na usługach życia społecznego.

Dr Małgorzata Rowicka (Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej): rozprawa doktorska *Wydawnicze i cenzuralne losy twórczości Adama Mickiewicza w okresie zaborów*. Promotor: dr hab. prof. UW r. Małgorzata Komza, recenzenci: dr hab. prof. UW r. Anna Aleksiewicz, prof. dr hab. Krystyna Heska-Kwaśniewicz; data obrony 29 października 2012 r., data nadania stopnia dra: 20 listopada 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: W pracy zrealizowano następujące cele: ustalono liczbę, geografię i chronologię polskojęzycznych edycji dzieł Adama Mickiewicza wydanych w latach 1822-1914; zrekonstruowano wydawniczy kanon utworów poety; przeanalizowano stosunek cenzury rosyjskiej (zarówno wewnętrznej, jak i zagranicznej) do edycji miejscowych i importowanych (ogółem i w wydzielonych podokresach); pokazano wpływ cenzury na strategię postępowania wydawców zakordonowych i zagranicznych; określono obecność dorobku poety (poszczególne tekstów, edycji) w oficjalnym obiegu czytelniczym zaboru rosyjskiego.

Dr Anna Seweryn: rozprawa doktorska pt. *Przekłady książek w latach 1981-2000. Analiza bibliometryczna na podstawie danych bazy „Index Translationum”*. Promotor: prof. dr hab. Barbara Stefaniak, recenzenci: dr hab. prof. UW r. Marta Skalska-Złat; prof. dr hab. Irena Socha; data obrony: 10 grudnia 2012 r., data przyjęcia przez Radę Wydziału: 11 grudnia 2012 r. (Uniwersytet Śląski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Przedmiotem dysertacji była kompleksowa analiza bibliometryczna światowego rynku książki tłumaczonej za lata 1981-2000, w odniesieniu do dynamiki, struktury geograficznej, językowej i tematycznej produkcji wydawniczej przekładów oraz najczęściej tłumaczonych autorów. Szeroki kontekst stanowiły rozważania na temat potencjalnej roli, funkcji i uwarunkowań – lingwistycznych, społecznych, komunikacyjnych i instytucjonalnych – działalności przekładowej. Podstawowym celem badań było zdiagnozowanie stanu i ewolucji międzyjęzykowej komunikacji piśmienniczej dokonującej się za pośrednictwem książek (ze szczególnym uwzględnieniem edycji polskich oraz tłumaczeń z języka polskiego) oraz określenie roli przekładów we współczesnych relacjach międzykulturowych. W świetle statystyk rola przekładów jako instrumentu zrównoważonego dialogu kultur, mimo ogromnego potencjału, jest ograniczona, uwarunkowana procesami globalizacji i konwergencji kulturowej oraz międzynarodową sytuacją społeczno-polityczną.

Dr Zyta Szymańska (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu): rozprawa doktorska *Funkcje bibliografii literackich*. Promotor: dr hab. prof. UAM Mirosław Górny; recenzenci: dr hab. prof. UMK Ewa Głowacka, prof. dr hab. Anna Migoń; data obrony 20 marca 2012 r.; data nadania stopnia dra: 17 kwietnia 2012 r. (Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny).

Abstrakt rozprawy: Celem rozprawy było zidentyfikowanie i scharakteryzowanie funkcji systemu informacyjnego bibliografii literackich na przykładzie Polskiej Bibliografii Literackiej (PBL). PBL została przekonwertowana z formy książkowej na komputerową bazę danych. W pracy wykorzystano m.in. autorską koncepcję bibliografii literackiej S. Vrtela-Wierczyńskiego. Funkcje bibliografii literackich w Polsce w latach 1948-2008 badano m.in. na podstawie materiałów z krajowych porad bibliografów. Natomiast do analizy funkcji bibliograficznej bazy danych PBL dostępnej online, wykorzystano przede wszystkim oceny, opinie, zapytania, uwagi itp. zgłaszane przez użytkowników. Obszerny materiał został poddany analizie ilościowej i jakościowej metodą biograficzną F. Znanieckiego. Wykazano, że PBL online pełni liczne funkcje zamierzone i niezamierzone (część z nich wynika z wykorzystania środowiska internetowego). Natomiast głównym czynnikiem kształtującym funkcje bibliografii są zachowania informacyjne użytkowników. W pracy przedstawiono również projekt naukowego portalu społecznościowego przy PBL.

PRACE, PROJEKTY I GRANTY BADAWCZE

(porządek alfabetyczny wg nomenklatury jednostek)

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I DZIENNIKARSTWA, UNIwersytet JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH

Kino w perspektywie interkulturowej. Film zachodnioeuropejski w Polsce, film polski w Europie Zachodniej. Wzajemna recepcja kultur filmowych w latach 1918-1939 (grant zespołowy MNiSW, realizowany na Wydziale Filologicznym UŁ w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – moduł 1.2; nr 12H 11 0004 80); kierownik: prof. dr hab. Tomasz Kłys (IKW UŁ). W ramach grantu sfinansowano wydanie książki *Film zachodnioeuropejski w polskiej prasie 1918-1939. Recenzje*. Wybór i oprac. Barbara Lena Gierszewska i Roman Włodek, przy współpracy Adama Wyżyńskiego, Łódź: Wydawnictwo „Officyna”, 2012; z ramienia IBiD UJK w Kielcach w projekcie uczestniczyła dr hab. prof. UJK Barbara Lena Gierszewska – kierownik podzespołu; termin realizacji lata 2011-2012.

Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII w. Źródła. T. 6, Czasopisma i efemeryczne gazety warszawskie (grant zespołowy MNiSW NN 103 096738); kierownik: prof. dr hab. Danuta Hombek (IBiD UJK); członkowie zespołu: dr hab., prof. UJK Wojciech Kęder (IBiD UJK), dr Barbara Dąbrowska (IBiD UJK), dr Klaudia Socha (KEiNP UJ); termin realizacji: 30 marca 2010 – 29 marca 2013 r.

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ, UNIwersytet ŚLĄSKI

Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI-XVIII wieku; finansowanie: grant habilitacyjny nr 0759/B/H03/2009/37 MNiSW; kierownik: dr Jolanta Gwioździk; termin realizacji: 4 sierpnia 2009 r. – 30 września 2012 r.

Normalizacja europejska w zakresie informacji naukowej i technologii informacyjno-komunikacyjnych; finansowanie: grant Narodowego Centrum Nauki (Preludium 1) nr PP-0211-005-1-01; kierownik: mgr Anna Matysek; termin realizacji: 01.12.2011 – 30.11.2013 r.

Wspólnota pamięci. Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie; finansowanie: grant nr 1426/B/H03/210/39 MNiSW; kierownik: prof. dr hab. Leonard Ogierman, wykonawcy: dr Renata Frączek, dr Jolanta Gwioździk, dr hab. mgr Tadeusz Maciąg, dr hab. Diana Pietruch-Reizes, dr Iwona Ewa Pietrzkiwicz, dr Jerzy Reizes-Dzieduszycki; termin realizacji: 26 października 2010 – 25 października 2012 r.

Zautomatyzowane systemy informacyjne dotyczące orzeczeń sądowych; finansowanie: grant Narodowego Centrum Nauki (Preludium 1) nr PP-0211-004; kierownik: mgr Honorata Zarębska; termin realizacji: 01.12.2011 – 30.11.2013 r.

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOLOGII, UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Biblioterapia i bajkoterapia w bibliotekach publicznych; projekt realizowany przez Lwowską Bibliotekę Obwodową dla Dzieci, finansowany przez Fundację Billa i Melindy Gatesów; koordynator: Larysa Luchowa (dyrektor Lwowskiej

Biblioteki Obwodowej dla Dzieci); wykonawca z ramienia IINiB UMK: prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel – uczestnictwo w projekcie w charakterze wykładowcy i trenera; termin realizacji: lata 2011-2012.

Czasopisma grudziądzkie w dwudziestoleciu międzywojennym; finansowanie: grant wydziałowy finansowany z budżetu jednostki nr 1055-NH; kierownik/wykonawca: mgr Marcin Zynda; termin realizacji: 2012 r.

Historia nauki polskiej 1944/52-1989, Tom 10. Część I.; finansowanie: grant nr 11H 11 0125580 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, uzyskany przez Instytut Historii Nauki PAN; kierownik: prof. dr hab. Leszek Zasztowt; wykonawca z ramienia IINiB UMK: dr Dorota Degen (temat *Wydawnictwa naukowe i polityka wydawnicza w latach 1944-1989 w rozdziale Instytucje*); termin realizacji: lata 2012-2013.

Information Retrieval and Text Categorization for Polish; finansowanie: Scientific Exchange Programme NMS-CH (SCIEEX): 11.219 – IRP, University of Neuchatel, Neuchatel, Szwajcaria; program wymiany naukowej między Szwajcarią a nowymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej Sciex-NMSch, w ramach którego uruchomiono Fundusz Stypendialny (priorytet: Rozwój Społeczny i Zasobów Ludzkich, obszar tematyczny: Badania i Rozwój Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy); za wdrażanie Funduszu w Polsce odpowiada instytucja szwajcarska: CRUS – Konferencja Rektorów Uniwersytetów Szwajcarskich; mentor krajowy: dr hab. prof. UW r Adam Pawłowski (IINiB UW r), mentor lokalny: prof. Jacques Savoy (University of Neuchatel); wykonawca: dr Piotr Malak (IINiB UMK); termin realizacji: 1 sierpnia 2012 – 31 lipca 2013 r.

Niezależne czasopisma Lublina ostatniej dekady PRL (1980-1989); finansowanie: grant wydziałowy finansowany z budżetu jednostki nr 1053-NH; kierownik/wykonawca: dr Barbara Centek; termin realizacji: 2012 r.

Oprogramowanie Open Source w bibliotekach publicznych uczelni akademickich w Polsce; finansowanie: grant wydziałowy finansowany z budżetu jednostki nr 1054-NH; kierownik/wykonawca: mgr. inż. Mariusz Jarocki; termin realizacji: 2012 r.

Wskaźniki funkcjonalności bibliotek publicznych i pedagogicznych; projekt badawczy realizowany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; finansowanie: Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego; koordynator – mgr Lidia Derfert-Wolf (BG UTP w Bydgoszczy); wykonawcy z ramienia IINiB UMK: ekspert – dr hab., prof. UMK Ewa Głowacka; termin realizacji: lata 2010-2013.

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTA, UNIwersytet Jagielloński

Biblioteka Jagiellońska – opracowanie dziejów od 1775 do 1918 r.; finansowanie: grant nr 11H 11023480 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, uzyskany przez Bibliotekę Jagiellońską; współpartnerzy: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, Biblioteka Jagiellońska (główny wykonawca), Archiwum UJ, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, Instytut Historii UJ, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, Centrum Badawcze Bibliografii Polskiej Estreicherów; finansowanie: grant; kierownik projektu: dr Piotr Lechowski (IINiB UJ); termin realizacji: lata 2012-2016.

EMPATIC (Empowering Autonomous Learning Through Information Competencies); finansowanie: Komisja Europejska w ramach programu *Education and Culture DG – Lifelong Learning Programme*; współpartnerzy: Uniwersytet Jagielloński, MDR Partners, Wielka Brytania; CERIS Istituto di Ricerca sull'Impresa e lo Sviluppo, Włochy; Technical University of Crete, Grecja; The Turkish Librarians Association, Turcja; rada zarządzająca projektem z ramienia UJ; dr hab. Maria Próchnicka (koordynator, INiB UJ), dr Sabina Cisek (INiB UJ); termin realizacji: lata 2010-2012.

SYNAT (Utworzenie uniwersalnej, otwartej, repozytoryjnej platformy hostingowej i komunikacyjnej dla sieciowych zasobów wiedzy dla nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy); finansowanie: Program strategiczny: Interdyscyplinarny system interaktywnej informacji naukowej i naukowo-technicznej, finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, nr umowy SP/I/1/77065/10; współpartnerzy: ICM Uniwersytet Warszawski; Politechnika Warszawska; ACK CYFRONET; Biblioteka Narodowa; IChB PAN PCSS; Instytut Łączności PIB; Instytut Podstaw Informatyki PAN; MIM Uniwersytet Warszawski; NASK; Polsko-Japońska Wyższa Szkoła Technik Komputerowych; Politechnika Wrocławska; Uczelnia Łazarskiego; Uniwersytet Jagielloński; Uniwersytet Kardynała S. Wyszyńskiego; Wojskowa Akademia Techniczna; WETI Politechnika Gdańska; koordynator z ramienia UJ: dr hab. Maria Próchnicka (INiB UJ); termin realizacji: lata 2010-2013.

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ, UNIwersYTET MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

Dziedzictwo kultury książki a środowisko cyfrowe World Wide Web; finansowanie: grant wydziałowy dla młodych naukowców i doktorantów, WH UMCS w Lublinie, nr BS-05-0000-DO12; kierownik/wykonawca: mgr Sebastian D. Kołtuła; termin realizacji: 2012 r.

Funkcjonowanie fotografii w środowisku sieciowym i bibliotecznym. Określenie możliwości wykorzystania technologii sieciowych do wzbogacenia potencjału fotografii jako źródła informacji; finansowanie: grant wydziałowy dla młodych naukowców i doktorantów, WH UMCS w Lublinie, nr BS-05-0000-DO12; kierownik/wykonawca: mgr Kamil Stępień; termin realizacji: 2012 r.

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTWA, UNIwersYTET PEDAGOGICZNY IM. KEN W KRAKOWIE

Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja; finansowanie: grant nr 11H 11 021280 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, uzyskany przez Polskie Towarzystwo Historyczne; współpartnerzy: Biblioteka PAN w Gdańsku; Instytut Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu; Polska Akademia Nauk Biblioteka Kórnicka w Kórniku; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historyczny, Katedra Muzykologii; Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, oddział w Tarnowie, Wydział Teologiczny; kierownik: prof. dr hab. Marek Derwich (Instytut Historyczny, Uniwersytet Wrocławski); wykonawcy: duży zespół z instytutów naukowych, bibliotek

i innych (dane na stronie www.kasaty.pl), z ramienia IINiB UP: dr hab., prof. UP Maria Piđłypczak-Majerowicz, dr Iwona Pietrzkiwicz, dr Agnieszka Fluda-Krokos; termin realizacji: lata 2012-2016.

Kultura książki w zakonach męskich Wielkiego Księstwa Litewskiego XV-XVIII wieku; finansowanie: grant habilitacyjny nr NN 103 061438 MNiSW; kierownik: dr Iwona Pietrzkiwicz; termin realizacji: lata 2010-2012.

Rynek wtórny książki w Polsce: korzenie – uwarunkowania – praktyka – perspektywy (kształtowanie się księgarskiego rynku wtórnego do 1989 r., jego formy, funkcjonowanie i rola w procesie upowszechniania książki na tle przemian społecznoekonomicznych); finansowanie: grant nr 2011/03/B/HS2/03908 Narodowego Centrum Nauki (konkurs OPUS 2); kierownik: dr Grzegorz Nieć; termin realizacji: lata 2012-2015.

Wspólnota pamięci. Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie; finansowanie: grant nr N-N103 142639 MNiSW, uzyskany przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego; kierownik: prof. dr hab. Leonard Ogierman (IBIN UŚ); wykonawcy: dr Iwona Pietrzkiwicz (IINiB UP); termin realizacji: 26 października 2010 r. – 25 października 2012 r.

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTA, UNIwersytet Wrocławski

Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczpospolitej oraz Śląsku w XVIII i XIX w.; losy, znaczenie, inwentaryzacja, finansowanie: grant nr 11H 11021280 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, uzyskany przez Polskie Towarzystwo Historyczne; współpartnerzy: Biblioteka PAN w Gdańsku; Instytut Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu; Polska Akademia Nauk Biblioteka Kórnicka w Kórniku; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historyczny, Katedra Muzykologii; Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, oddział w Tarnowie, Wydział Teologiczny; kierownik: prof. dr hab. Marek Derwich (Instytut Historyczny, Uniwersytet Wrocławski); wykonawcy: duży zespół z instytutów naukowych, bibliotek i innych (dane na stronie www.kasaty.pl), z ramienia IINiB UW – mgr Karina Nabiałczyk (decyzja nr 0073/FNiTP/H11/80/2011 – Przygotowanie koncepcji, opracowanie i próbne przetestowanie bazy bibliograficznej do projektu badawczego), dr Halina Rusińska-Giertych (decyzja nr 11H 11 021280); realizacja programu: lata 2012-2016.

Encyklopedia Książki; finansowanie: grant nr 11H 11009580 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, moduł badawczy 1.1 (decyzja nr 0005/FNiTP/H11/80/2011); kierownik: prof. dr hab. Anna Migoń; termin realizacji: lata 2012-2014.

Encyklopedia książki kaliskiej; finansowanie: grant Urzędu Miejskiego w Kaliszu; zespół autorów-specjalistów z Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu; wykonawca dr hab. prof. UW Krzysztof Walczak; termin realizacji: styczeń 2011 – grudzień 2013 r.

Kultura książki polskiej we Lwowie w okresie Oświecenia; finansowanie: grant NCN, umowa nr 4053/B/H03/2011/40; kierownik projektu dr Halina Rusińska-Giertych; termin realizacji 15 kwietnia 2011 – 14 kwietnia 2014 r.

Mieczysław Gębarowicz (1893-1984), uczonej i opiekun narodowych dóbr kultury; finansowanie: grant NCN, umowa nr 0661/B/H03/2010/38; kierownik projektu dr hab. Maciej Matwijów; termin realizacji: 16 marca 2010 – 16 marca 2013 r.

Odrodzenie irlandzkiej książki etnicznej i publikacje w języku irlandzkim w kulturze nowego państwa; Finansowanie: grant NCN, umowa nr ODW-4056/B/H03/2011/40; kierownik projektu dr Anna Cisło; termin realizacji: 12 października 2011 – 11 października 2014 r.

Polska czy żydowska? Tożsamość kulturowa książki literackiej na przykładzie serii wydawniczych przekładów z języków hebrajskiego i jidysz (projekt nr 2207/M/IINIB/12 wyłoniony do finansowania w ramach konkursu wewnętrznych projektów badawczych na Wydziale Filologicznym); kierownik projektu: Monika Jaremków, promotor: prof. dr hab. Anna Migoń; termin realizacji: 2012 – marzec 2013 r.

Polska polityka językowa za granicą (opracowane na zlecenie Departamentu Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych); zespół w składzie: prof. Anna Dąbrowska (UWr), prof. Władysław Miodunka (UJ), prof. Adam Pawłowski (IINiB UWr); termin realizacji: 2011 r., publikacja dokumentu końcowego 2012 r.

Status przekładu w polisystemie „peryferyjnej” literatury dziecięcej. Perspektywa porównawcza na przykładzie literatury włoskiej i polskiej; finansowanie: grant MNiSW nr NN 103 398740; kierownik: dr Katarzyna Biernacka-Licznar (UWr), współrealizator dr hab. prof. UWr Bogumiła Staniów; termin realizacji: lata 2011-2013.

Sztuka czerni i bieli. Kultura książki w twórczości Leona Urbańskiego; finansowanie: grant MNiSzW, umowa nr 2143/B/H03/2009/36; kierownik: dr Ewa Repucho; termin realizacji: 13 maja 2009 – 12 maja 2012 r.

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I STUDIÓW BIBLIOLÓGICZNYCH, UNIERSYTET WARSZAWSKI

Analiza doświadczeń wybranych instytucji w dziedzinie długookresowej ochrony zasobów cyfrowych z wykorzystaniem systemu Rosetta firmy Ex Libris; finansowanie: Europejski Fundusz Społeczny (Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, Działania 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałania 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw), projekt „Z duchem czasu – transfer innowacji na Mazowszu”; współpartnerzy: Aleph Polska Sp. z o. o.; kierownik: Maciej Dziubecki; wykonawca: dr Grzegorz Gmiterek (IINiSB UW); termin realizacji: czerwiec – październik 2012 r.

Biblioteki cyfrowe w Polsce oraz ich użytkownicy – preferowane kierunki działań promocyjnych i rozwoju bibliotek cyfrowych (badania statutowe); kierownik/wykonawca: mgr Jacek Włodarski; termin realizacji: lata 2012-2013.

Biblioteki dziecięce i młodzieżowe (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Dorota Grabowska; termin realizacji: lata 2012-2013.

Biblioteki klasztorne w średniowiecznej Polsce (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Jerzy Kaliszuk; termin realizacji: lata 2012-2013.

Biblioteki w życiu współczesnych obywateli. Udział w tworzeniu i zabezpieczeniu dziedzictwa kulturowego, etnicznego i narodowego (badania statutowe); kierownik/wykonawca: prof. dr hab. Elżbieta B. Zybert; termin realizacji: lata 2012-2013.

Clavis scriptorum et operum Medii Aevi Poloniae; finansowanie: grant nr 11H 12 019881 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW; kierownik projektu: dr J. Kaliszuk; termin realizacji: lata 2012-2017.

Cyfrowe, multimedialne, konwergencyjne... książki. Możliwości zapoznawania się z tymi dokumentami za pośrednictwem urządzeń przenośnych (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Grzegorz Gmiterek; termin realizacji: lata 2012-2013.

Digitalizacja wydawnictw Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; finansowanie programu „Dziedzictwo Cyfrowe” Narodowego Instytutu Audiowizualnego; współpartnerzy: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; koordynator projektu z ramienia IINiSB UW – dr Zdzisław Dobrowolski, wykonawcy: dr Michał Zając, mgr Michał Krupa. Termin realizacji: 15 sierpnia 2012 – 15 grudnia 2012 r.

Digitalizacja zbiorów na przykładzie serii „Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi” (środkii własne); kierownik/wykonawca: mgr Michał Krupa; termin realizacji: lata 2012-2013.

Dziedzictwo narodowe i kulturowe, polskie ślady za granicą; finansowanie: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, projekt 23/2012 – „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”; koordynator: dr hab., prof. UW Dariusz Kuźmina, wykonawcy – mgr Robert Brzóska, dr hab., prof. UW Anna Kamler; termin realizacji: 1 maja 2012 – 31 grudnia 2012 r.

e-Urząd-Biblioteka-Obywatel. Biblioteki jako pośrednicy w dostępie do informacji i usług publicznych; finansowanie: grant nr UMO-2011/03/D/HS2/01124 Narodowego Centrum Nauki (konkurs: SONATA 2); kierownik projektu – dr M. Luterek. Wykonawcy: dr J. Jasiewicz, dr A. Mierzecka, dr M. Roszkowski; termin realizacji: 09 sierpnia 2012 – 8 października 2015.

Elektroniczne wydanie w języku angielskim numeru specjalnego czasopisma „Przegląd Biblioteczny”; finansowanie: grant nr 32H 11 000380 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, przyznany Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich; kierownik i koordynator: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata (IINiSB UW); termin realizacji: 1 września 2011 – 30 października 2012 r.

Encyklopedia Książki; finansowanie: grant nr 11H 11 009580 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, przyznany Wydziałowi Filologicznemu Uniwersytetu Wrocławskiego; kierownik: prof. dr hab. Anna Migoń; wykonawca prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata (IINiSB UW), współredaktor działu Książka (dokument) w środowisku informacyjnym; termin realizacji: lata 2011-2014.

Historia nauki polskiej 1944/52-1989, tom X. Część I (ogólna); finansowanie: grant nr 11H 11 0125800 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, przyznany Instytutowi Historii Nauki PAN im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów”; kierownik: prof. dr hab. Leszek Zasztowt (Instytut Historii Nauki PAN); wykonawca z ramienia IINiSB UW: dr hab., prof. UW Jacek Puchalski (temat: *Biblioteki w życiu naukowym PRL i poza Krajem w latach 1939-1989*); termin realizacji: lata 2012-2013.

Historia Szkoły Narodowej Polskiej w Paryżu (Batignolles) i instytucji z nią związanych (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Iwona Pugacewicz; termin realizacji: lata 2012-2013.

Informacja zdrowotna - oczekiwania i kompetencje polskich użytkowników. Badania pilotażowe badania prowadzone w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW (badania statutowe); wykonawcy – dr hab. Małgorzata Kisilowska, dr Justyna Jasiewicz; termin realizacji: lata 2012-2013.

Informatologia – obszary współczesnych badań. Bibliometryczna analiza najnowszego piśmiennictwa (badania statutowe); kierownik/wykonawca: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata; termin realizacji: lata 2012-2013.

Informatologia – próba rewizji wybranych elementów modelu poznawczo-metodologicznego (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr hab., prof. UW Jadwiga Woźniak-Kasparek; termin realizacji: lata 2012-2013.

Kultura informacji – analiza cech dystynktywnych obszaru badawczego (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr hab. Małgorzata Kisilowska; termin realizacji: lata 2012-2013.

Kwerenda archiwalna na temat historii zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży w Polsce w PRL (badania statutowe); kierownik/wykonawca: prof. dr hab. Dariusz Jarosz; termin realizacji: lata 2012-2013.

Ludzie starzy i starość na ziemiach polskich od XVIII w. do 1989 r. (na tle porównawczym). Okres realizacji 26.10.2010 – 25.10.2013 r.; kierownik projektu: prof. dr hab. Andrzej Szwarc (Instytut Historii, Uniwersytet Warszawski), wykonawca: prof. dr hab. Dariusz Jarosz (IINiSB UW); termin realizacji: lata 2010–2013.

Materiały biblioteczne odzyskane przez Polskę po traktacie ryskim w świetle dokumentów archiwalnych. Studium bibliologiczne (badania statutowe); kierownik/wykonawca: mgr Dorota Pietrzekiewicz; termin realizacji: lata 2012-2013.

Międzynarodowa Szkoła Letnia Studentów Bibliotekoznawstwa: Academic education of information professionals: new professions – new vocational qualifications – new challenges; finansowanie: grant LLP Erasmus: Intensive Programme; współpartnerzy: Fachhochschule Hannover (Hanower, Niemcy), Saxion Hogeschool Ijselland (Deventer, Holandia), Uniwersytet „Sw. Kliment Ohridski” (Sofia, Bułgaria), Vilniaus Universitetas (Wilno, Litwa), Department of Documentation and History of Science, Universidad de Zaragoza (Saragossa, Hiszpania); kierownik projektu: dr Michał Zając, wykonawcy: dr Monika Maßmeyer, dr Margriete de Vos, dr Ulrike Schömer Antonio Ubieta, Jelena Konieczna, Simeon Nedkov; termin realizacji: 16-28 lipca 2012 r.

Organizacja i dostęp do informacji w Internecie na przykładzie serwisów społecznościowych służących wspólnotowemu kreowaniu wiedzy (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Ewa Chuchro; termin realizacji: lata 2012-2013.

Polonijna Biblioteka Cyfrowa; finansowanie: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, projekt 23/2012 – „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”; kierownik projektu: dr hab., prof. UW Dariusz Kuźmina; wykonawcy: mgr Robert Brzóska, dr Zdzisław Dobrowolski, dr Seweryn Dobrzelewski, dr Jerzy Kaliszuk, mgr Michał Krupa, dr Iwona Pugacewicz. Termin realizacji: 1 maja 2012 – 31 grudnia 2012 r.

Polski rynek publikacji książkowych i prasowych w XX wieku i współcześnie (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Marek Tobera; termin realizacji: lata 2012-2013.

Prawo autorskie i Open Access jako nowe obszary wyzwań dla działalności bibliotecznej i informacyjnej (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Teresa Święckowska; termin realizacji: 1 kwietnia 2011 – 31 marca 2013 r.

Repetitorium najstarszych rękopisów w zbiorach polskich (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr hab., prof. UW. Jacek Soszyński; termin realizacji: lata 2012-2013.

Retoryka w edukacyjnej pracy bibliotekarza (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Małgorzata Pietrzyk; termin realizacji: lata 2012-2013.

Rola bibliotek publicznych w systemie informacji i usług publicznych w Stanach Zjednoczonych (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Mariusz Luterek; termin realizacji: lata 2012-2013.

Sieciowe systemy organizacji wiedzy (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Marcin Roszkowski; termin realizacji: lata 2012-2013.

Systemy semiotyczne i modele organizacji wiedzy w systemach wyszukiwania informacji (badania statutowe); kierownik/wykonawca: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata; termin realizacji: lata 2010-2015.

Taksonomie i folksonomie jako narzędzia organizacji wiedzy (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Marcin Roszkowski; okres realizacji: lata 2012-2013.

Udział bibliotek w życiu współczesnych obywateli ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w tworzeniu i zabezpieczaniu dziedzictwa kulturowego, etnicznego i narodowego (badania statutowe); kierownik/wykonawca: prof. dr hab. Elżbieta B. Zybort; termin realizacji: lata 2010-2013.

„Wer hat Angst vor Open Access? Verpflichtende OA-Politiken und neue Formen von geistigem Gemeineigentum” (Kto się boi Open Access? Mandatoryjne polityki Open Access i nowe formy własności intelektualnej); finansowanie: stypendium badawcze DAAD na pobyt badawczy w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Humboldta w Berlinie (Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft der Humboldt-Universität); wykonawca projektu: dr Teresa Święckowska; termin realizacji: 1 listopada 2011 – 31 stycznia 2012 r.

Wspólnota pamięci. Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie; finansowanie: grant nr N-N103 142639 MNiSW, uzyskany przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego; kierownik: prof. dr hab. Leonard Ogierman (IBiN UŚ); wykonawcy: dr hab., prof. UW A. Kamler (IINiSB UW), dr Agnieszka Chamera-Nowak (IINiSB UW); projekt obejmuje opracowanie historii Biblioteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego; termin realizacji: 26 października 2010 – 25 października 2012 r.

Współczesna książka dla dzieci i młodzieży (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr Michał Zająć; termin realizacji: lata 2012-2013.

Wyszukiwanie w dokumentacyjnych systemach informacyjnych w świetle potrzeb środowiska akademickiego (grant promotorski MNiSW nr N N103 021137); kierownik: prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata, wykonawca: Anna Szczepańska; termin realizacji: 6 listopada 2009 – 25 marca 2011 r. przedł. do 30 czerwca 2012 r.

Z problematyki językowego obrazu świata (badania statutowe); kierownik/wykonawca: doc. dr Maria Przastek-Samokowa; termin realizacji: lata 2012-2013.

Źródła do historii książki XVI-XVII wieku (badania statutowe); kierownik/wykonawca: dr hab., prof. UW Anna Kamler; termin realizacji: lata 2012-2013.

KATEDRA BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ, UNIwersytet Łódzki

Słownik pracowników książki polskiej. Suplement 4; finansowanie: grant nr 11H 11006180 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW; kierownik: dr Magdalena Rządowska; termin realizacji: lata 2012-2016.

Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu – informacji naukowej i bibliotekoznawstwa oraz posługiwanie się nowymi technologiami ICT i językiem obcym; finansowanie: grant nr POKL.09.04.00-10-007/10-00 Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.4. Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty; kierownik: dr Grzegorz Czapnik; termin realizacji: 01 września 2011 – 31 marca 2013 r.

Polskie bibliotekarstwo dziecięce w XXI wieku – nowoczesne i alternatywne metody pracy z najmłodszym czytelnikiem; finansowanie: grant dla młodych naukowców Uniwersytetu Łódzkiego, umowa 545/383, kierownik: dr Agata Walczak-Niewiadomska; termin realizacji: maj-grudzień 2012 r.

Koło naukowe jako forma zwiększania konkurencji studentów na rynku pracy; finansowanie: grant dla młodych naukowców Uniwersytetu Łódzkiego, umowa 545/355; kierownik: dr Zbigniew Gruszka; termin realizacji: maj-grudzień 2012 r.

KATEDRA INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOLOGII, UNIwersytet KAZIMIERZA WIELKIEGO W BYDGOSZCZY

Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja; finansowanie: grant nr 11H 11021280 Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW, uzyskany przez Polskie Towarzystwo Historyczne; współpartnerzy: Biblioteka PAN w Gdańsku; Instytut Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu; Polska Akademia Nauk Biblioteka Kórnicka w Kórniku; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historyczny, Katedra Muzykologii; Uniwersytet Łódzki, Wydział Filozoficzno-Historyczny; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, oddział w Tarnowie, Wydział Teologiczny; kierownik: prof. dr hab. Marek Derwich (Instytut Historyczny, Uniwersytet Wrocławski); wykonawcy: duży zespół z instytutów naukowych, bibliotek i innych (dane na stronie www.kasaty.pl, z ramienia KINiB UKW – dr Aldona Chlewicka; termin realizacji: lata 2012-2016.

Rola katowickiej Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych w powojennej ochronie zbiorów bibliotecznych w Polsce; finansowanie: grant nr DEC-2011/03/B/HS2/05446 Narodowego Centrum Nauki; kierownik: dr hab., prof. UKW Ryszard Nowicki; termin realizacji: lata 2012-2015.

KONFERENCJE KRAJOWE I MIĘDZYNARODOWE

(porządek chronologiczny)

KWIECIEŃ

Książka, biblioteka, informacja – między podziałami a wspólnotą III – organizacja: IBiD UJK w Kielcach; zakres problemowy: ruch wydawniczo-księgarski, książka, biblioteka, prasa, informacja, słowo „w sieci”, wymiana doświadczeń i pogłębienie refleksji dotyczących nowych obszarów badawczych w bibliologii oraz komunikowaniu społecznym, próba odpowiedzi na pytanie o miejsce technologii informacyjnych w procesie upowszechniania kultury. To trzecie już spotkanie naukowe, śladem poprzednich, zorganizowanych w 2006 i 2010 r. włączone zostało do niezwykle istotnego i aktualnego dyskursu publicznego, dotyczącego przeszłości, teraźniejszości i przyszłości książki, biblioteki, informacji oraz ich nowych funkcji i zadań; miejsce i termin: Kielce, 23-24 kwietnia 2012 r.

Kondycja książki w elektronicznym świecie – organizacja: Koło Naukowe Bibliotekoznawców przy Katedrze Informacji Naukowej i Bibliologii (UKW Bydgoszcz); zakres problemowy: polskie i zagraniczne biblioteki cyfrowe, estetyka książki elektronicznej, czytelnictwo nowych form książki, prawo autorskie a wolny dostęp do publikacji, e-książka a czytelnik z niepełnosprawnościami; miejsce i termin: Bydgoszcz, 23 kwietnia 2012 r.

MAJ

Dziecko w świecie książki i mediów (II konferencja z cyklu Kultura czytelnicza młodego pokolenia) – Międzynarodowa konferencja naukowa; organizacja: KBiIN UŁ, Muzeum Miasta Łodzi; zakres problemowy: celem konferencji był przegląd i ocena stanu badań nad wybranymi elementami kultury czytelnicznej dzieci i młodzieży na początku XXI w., przegląd i ocena stanu badań dotyczących wpływu mediów na kształtowanie kultury czytelnicznej młodego pokolenia, dyskusja nad konkurencyjnością mediów wobec książki, analiza uwarunkowań towarzyszących kontaktowi dzieci i młodzieży z książką i mediami, wymiana doświadczeń uczestników konferencji w zakresie praktycznego wykorzystywania nowoczesnych technologii oraz form i metod pracy z dziećmi i młodzieżą, przegląd współczesnych technologii pod kątem możliwości ich wykorzystania do rozbudzania zainteresowań i zamiłowań czytelniczych, przegląd praktyk bibliotek różnych typów w zakresie organizacji świąt związanych z biblioteką do propagowania książki i czytelnictwa, przegląd działań bibliotek i mediów na rzecz inicjowania i rozwoju kultury czytelnicznej dzieci niepełnosprawnych (z wadami słuchu, wzroku, mowy), przegląd ofert bibliotek różnych typów na rzecz dzieci dyslektycznych i dysortograficznych, przegląd aktualnego stanu i możliwości w zakresie aranżacji wnętrz bibliotecznych dla dzieci pod kątem wykorzystania do działań kulturalnych i oświatowych w środowisku, dyskusja nad możliwością wykorzystania bibliotek naukowych w krzewieniu kultury czytelnicznej dzieci w wieku szkolnym. W konferencji wzięło udział 43 prelegentów, w tym 8 osób z zagranicy; miejsce i termin: Łódź, 10-11 maja 2012 r.

Biblioteka jako przedmiot badań naukowych – Krajowa konferencja naukowa; organizacja: Studenckie Koło Naukowe Bibliotekoznawców Uniwersytetu Łódzkiego; zakres problemowy: tematyka konferencji obejmowała różne aspekty funkcjonowania informacji, eksploracji danych, marketingu bibliotecznego, aktywizacji czytelniczej i bibliotekarstwa historycznego. Dominowały zagadnienia współczesne, a referenci chętnie poszukiwali nowych pól badawczych w obrębie szeroko pojętej bibliologii. Łącznie w konferencji wzięło udział 23 referentów z Katowic, Kielc, Krakowa, Warszawy, Wrocławia i Łodzi oraz kilkudziesięciu słuchaczy – studentów i pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ. Pokłosiem konferencji jest złożona do druku publikacja, której termin ukazania się, nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego, to II kwartał 2013 r.; miejsce i termin: Łódź, 14 maja 2012 r.

LIPIEC

Academic education of information professionals: new professions – new vocational qualifications – new challenges, 20th International Students' Summer Seminar; organizator: IINiSB UW; zakres problemowy: rozwój nowych zawodów informacyjnych; miejsce i termin: Warszawa – Jarocin, 13-28 lipca 2012 r.

WRZESIEŃ

Zagarnięte – ukryte – poszukiwane – odzyskane; organizator: IINiSB UW; zakres problemowy: zbiory przywrócone, fałszerstwa, podstawy prawne restytucji i rewindykacji dóbr kultury, kradzieże książek i dzieł sztuki w kulturze masowej; miejsce i termin: Warszawa, 19-20 września 2012 r.

PAŹDZIERNIK

Biblioteka, Książka, Informacja i Internet 2012; organizator: IBiIN UMCS w Lublinie; zakres problemowy: budowanie i funkcjonowanie bibliotek cyfrowych, repozytoriów wiedzy oraz innych otwartych zasobów naukowych i edukacyjnych; wykorzystanie elektronicznych źródeł informacji w pracy naukowej, badawczej i dydaktycznej; rola Open Access w społeczeństwie informacyjnym; infobrokering; kształcenie w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w odniesieniu do wymogów rynku pracy; przyszłość zawodu bibliotekarza; księgarnie i antykwariaty internetowe; serwisy społecznościowe, blogi bibliotekarskie; nauka 2.0 i wspomaganie pracy dydaktycznej nowymi technologiami; znaczenie Web 2.0 w promocji bibliotek i czytelnictwa; udostępnianie drukowanych i cyfrowych zasobów bibliotecznych czytelnikom niepełnosprawnym; miejsce i termin: Lublin, 9-10 października 2012 r.

Książka i prasa w kulturze. Organizacja: KINiB UKW; zakres problemowy: obecność prasy w kulturze, książka jednym z podstawowych elementów kultury, biblioteki elementem kształtowania światopoglądu, kulturotwórcze zadania bibliotek, kształtowanie odbiorcy poprzez prasę i książkę, rola książki i prasy w kulturze, kultura książki i prasy w ciągu wieków, promocja funkcji kulturotwórczej książki; Bydgoszcz, 13-14 października 2011 r.

Krajowy Kongres Kultury Książki (organizacja: Biblioteka Śląska w Katowicach, IBiIN UŚ); zakres problemowy: obszary badań współczesnej bibliologii i informatologii; badania bibliometryczne; kształcenie pracowników książki; kultura informacyjna; problemy i kategorie opisu czytelnictwa; estetyka i sztuka książki. Miejsce i termin: Katowice, 24-25 października 2012 r.

LISTOPAD

Bibliografia – teoria, praktyka, dydaktyka – II Ogólnopolska Konferencja Naukowa – organizacja IINiSB UW; zakres problemowy: obecny stan bibliografii jako dyscypliny naukowej, praktyki i organizacji bibliografii w Polsce, standardy i normy bibliograficzne, obecna rola bibliografii narodowej i sposoby realizacji jej zadań, znaczenie bibliografii regionalnych i specjalnych, wpływ technologii informacyjnych na postać bibliografii oraz narzędzia i możliwości wyszukiwawcze, integracja bibliografii z serwisami i usługami typowymi dla sieci, potrzeby i formy nauczania bibliografii w szkołach wyższych; miejsce i termin: Warszawa, 7-8 listopada 2012 r.

Niewygodne dla władzy. Ograniczanie wolności słowa na ziemiach polskich od wieku XIX do czasów współczesnych – organizacja IINiB UMK; zakres problemowy: zagadnienia związane z różnorodnymi formami ograniczania wolności słowa na ziemiach polskich od XIX w. aż do czasów współczesnych; przedstawienie mechanizmów służących kontroli słowa, praktycznych przejawów działalności organów władzy za tę kontrolę odpowiedzialnych oraz możliwych skutków wprowadzanych ograniczeń; stanowisko twórców, redaktorów i wydawców wobec tego rodzaju praktyk; zagadnienia rozpatrywano w kontekście prasy i rynku książki, twórczości literackiej, edukacji czy funkcjonowania mediów elektronicznych; miejsce i termin: Toruń, 8-9 listopada 2012 r.

Zarządzanie informacją w nauce – IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa; organizacja: Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej, Zakład Bibliografii i IBiIN UŚ, IINiB UJ; zakres problemowy: procesy informacyjne zachodzące w systemie nauki, wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu poprawy dostępu do informacji naukowej i unowocześnienia komunikacji naukowej; miejsce i termin: Katowice, 28-29 listopada 2012 r.

GRUDZIEŃ

Informacja od zadań specjalnych; organizacja: Koło Naukowe Bibliotekoznawców przy IBiIN UŚ; zakres problemowy: informacja specjalistyczna; źródła informacji; procesy informacyjne; nauka o informacji; informacja biblioteczna, bibliograficzna, faktograficzna; informacja na usługach nauki; miejsce i termin: Katowice, 5 grudnia 2012 r.

Kulturowa tożsamość książki (Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu Książka. Dokument. Informacja); organizator: IINiB UW; zakres problemowy: pojęcie tożsamości książki i jej wyznaczniki, tożsamość książki w różnych kręgach kulturowych, tożsamość książki w językach mniejszościowych i mniej używanych, kulturowa tożsamość książki w ujęciu historycznym, książka w zbiorze: tożsamość zbiorowa książki, tożsamość książki rozmaitych subkultur; miejsce i termin: Wrocław, 5-7 grudnia 2012 r.

Promocja kulturowo-informacyjna współczesnego wychodźstwa a dziedzictwo narodowe emigracji – III Międzynarodowa konferencja poświęcona dziedzictwu i problemom nauki i kultury polonijnej; organizator: IINiSB UW we współpracy z Polską Akademią Nauk, Stacją Naukową w Paryżu w ramach projektu badawczego: Dziedzictwo narodowe i kulturowe, polskie ślady za granicą, realizowanego dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych 23/2012; zakres problemowy: prezentacja wkładu polskiej/polonijnej książki, nauki, sztuki, architektury we wspólne polsko-francuskie dziedzictwo europejskie, promocję polskiego dziedzictwa i kultury za granicą, próba zdefiniowania tożsamości współczesnej Polonii poprzez pryzmat jej

dziedzictwa emigracyjnego (w tym językowego), ukazanie integracyjnej roli kultury wychodźstwa oraz instytucji ją rozpowszechniających, podkreślenie ważności kontaktu i komunikacji narodowej na obczyźnie oraz ukazanie zmieniającego się paradygmatu solidarności i powiązań kulturowych poza krajem; miejsce i termin: Paryż, 13-14 grudnia 2012 r.

ZMIANY KADROWE

(porządek alfabetyczny wg nomenklatury jednostek)

Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa UJK w Kielcach: dr hab., prof. UJK **Jolanta Chwastyk-Kowalczyk** – dyrektor od 1 października 2012 r.; prof. dr hab. **Tomasz Mielczarek** – zastępca dyrektora ds. naukowych od 1 października 2012 r.; dr **Maria Siuda** – zastępca dyrektora ds. dydaktycznych od 1 października 2012 r.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ: dr hab. **Remigiusz Sapa** – dyrektor od 1 września 2012 r.; dr **Małgorzata Janiak** – z-ca dyrektora ds. studiów od 1 września 2012 r.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UP w Krakowie: dr **Michał Rogoź** – p.o. dyrektor od 1 października 2012 r.; dr **Ewa Wójcik** – zastępca dyrektora od 1 października 2012 r.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UW: dr hab. **Bożena Koredczuk** – dyrektor od 1 września 2012 r.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UW: dr **Aneta Firlej-Buzon** – z-ca dyrektora ds. dydaktycznych od 1 sierpnia 2012 r.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UW: dr **Ewa Jabłońska-Stefanowicz** – z-ca dyrektora ds. ogólnych i naukowych od 1 listopada 2012 r.

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego: dr hab., prof. UW: **Bogumiła Staniów** – prodziekan ds. dydaktycznych WFUWr, kadencja: 2012-2016.

ODZNACZENIA, NAGRODY

(porządek alfabetyczny osobowy)

Dr **Anna Cisło** – Nagroda rektorska za osiągnięcia organizacyjne uzyskane w 2011 roku (przyznana w 2012 r.)

Dr **Wanda A. Ciszewska**, dr **Małgorzata Kowalska**, mgr inż. **Mariusz Jarocki** (IINiB UMK w Toruniu) – Zespołowe Wyróżnienie Rektora UMK za osiągnięcia uzyskane w dziedzinie organizacyjnej w 2011 r.

Dr hab., prof. UJK **Jolanta Chwastyk-Kowalczyk** (IBiD UJK w Kielcach) – Nagroda Rektora UJK

Dr hab. **Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska** (IINiB UMK w Toruniu) – indywidualna nagroda Rektora UMK za osiągnięcia w dziedzinie naukowo-badawczej w 2011 r.

Dr hab., prof. UJK **Barbara Lena Gierszewska** (IBiD UJK w Kielcach) – Nagroda Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej „W uznaniu za ceną

inicjatywę wydania publikacji źródłowej *Kino 1918-1939. Antologia recenzji polskich filmów*”

Prof. dr hab. Jacek Gzella (IINiB UMK w Toruniu) – indywidualna nagroda Rektora UMK za osiągnięcia w dziedzinie naukowo-badawczej w 2011 r.

Dr hab. prof. UŁ J a d w i g a K o n i e c z n a – Nagroda Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia naukowo-badawcze – indywidualna II stopnia – za cykl publikacji

Dr hab. M a ł g o r z a t a K o r c z y ń s k a - D e r k a c z – Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego za rok 2011 w kategorii o charakterze teoretycznym, metodologicznym, źródłowym za publikację *Państwowy Instytut Książki (1946-1949) i jego rola w rozwoju bibliologii, bibliotekarstwa i kultury książki w Polsce* wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego; Nagroda rektorska za osiągnięcia naukowe uzyskane w 2011 (przyznana w 2012 r.)

Dr hab. B o ż e n a K o r e d c z u k – Nagroda rektorska za osiągnięcia naukowe uzyskane w 2011 (przyznana w 2012 r.); Nagroda rektorska za osiągnięcia organizacyjne uzyskane w 2012 r.

Dr hab., prof. UMCS A n t o n i K r a w c z y k (IBiIN UMCS w Lublinie) – Nagroda Indywidualna II stopnia JM Rektora UMCS za całokształt działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej; Złoty Medal za Długoletnią Służbę

Dr hab., prof. UŁ S t a n i s ł a w a K u r e k v e l K o k o c i ń s k a (KBiIN UŁ) – Złota Odznaka Uniwersytetu Łódzkiego

Dr U r s z u ł a L i s o w s k a - K o ż u c h (IINiB UP w Krakowie) – Medal Komisji Edukacji Narodowej

Dr W a n d a M a t r a s - M a s t a l e r z (IINiB UP w Krakowie) – Medal Komisji Edukacji Narodowej

Dr A l i c j a M a z a n - M a z u r k i e w i c z – Nagroda Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia naukowo-badawcze – indywidualna III stopnia – za cykl publikacji

Prof. dr hab. T o m a s z M i e l c z a r e k (IBiD UJK w Kielcach) – Nagroda Rektora UJK

Dr J a r o s ł a w P a c e k (IBiIN UMCS w Lublinie) – Brązowy Medal za Długoletnią Służbę

Dr M i c h a ł R o g o ź (IINiB UP w Krakowie) – Medal Komisji Edukacji Narodowej

Dr hab., prof. UW r. M a r t a S k a ł s k a - Z ł a t – Nagroda rektorska za osiągnięcia organizacyjne uzyskane w 2011 (przyznana w 2012 r.)

Prof. dr hab. B a r b a r a S o s i ń s k a - K a ł a t a (IINiSB UW) – Srebrny Medal Zasłużony Kulturze „Gloria Artis”

Prof. dr hab. H a n n a T a d e u s i e w i c z, dr G r z e g o r z C z a p n i k i dr Z b i g n i e w G r u s z k a – Nagroda Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia naukowo-badawcze – nagroda zespołowa II stopnia, za *Podręczny Słownik Bibliotekarza* (Wydaw. SBP, 2012)

Prof. dr hab. Bronisława Woźniczka - Paruzel (IINiB UMK w Toruniu) – odznaka honorowa Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego.

NEKROLOGII

(porządek alfabetyczny osobowy)

Prof. dr hab. Marcin Drzewiecki (1948-2012). Absolwent bibliotekoznawstwa i informacji naukowej Uniwersytetu Warszawskiego (1971 r.). Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał w 1979 r. na Uniwersytecie Warszawskim, stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie Wrocławskim w 1989 r. W 2002 r. otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych. Zainteresowania badawcze prof. M. Drzewieckiego skupiały się na problematyce bibliotekarstwa szkolnego i pedagogicznego w systemie oświaty – był w tej dziedzinie uznanym autorytetem. Opublikował ponad 200 prac naukowych, w tym książki *Współczesna biblioteka szkolna* (1980), *Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Systemie Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej – SINTO* (1976), *Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej* (1991), *Biblioteka we współczesnej szkole* (1991), *Biblioteka i informacja w środowisku współczesnej szkoły* (2001), *Edukacja biblioteczna i informacyjna w polskich szkołach* (2005). Wypromował 4 doktorów i ponad 250 magistrów. Pracę w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych (wówczas jeszcze: Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) podjął w 1971 r. i związał z nim całą swoją karierę naukową. W latach 1990-2008 był dyrektorem Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (do 1997 – Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW). W latach 1993-1996 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Historycznego UW ds. rozwoju naukowego. Od 1993 do 2008 r. był dyrektorem Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej w Warszawie, od 2009 r. kierownikiem Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Pełnił też wiele funkcji społecznych, m.in. przez wiele lat był przewodniczącym Rady Programowej Wydawnictwa SBP, inicjatorem i przewodniczącym Rady Redakcyjnej serii wydawniczej SBP „Nauka – Dydaktyka – Praktyka”, członkiem rad redakcyjnych „Bibliotekarza” i „Zagadnień Informacji Naukowej”, przewodniczył Radzie Naukowej Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy, Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, był członkiem Rady Naukowej Biblioteki Narodowej, ekspertem Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. awansu zawodowego nauczycieli, członkiem Komisji Biblioteczno-Informacyjnej Senatu Uniwersytetu Warszawskiego. Był członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i brytyjskiego Library Association. Odznaczony został Srebrnym Krzyżem Zasługi (1995), Złotym Krzyżem Zasługi (1997), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1997), Srebrnym Medalem „Gloria Artis” (2008). Zmarł 4 marca 2012 r.

Na podstawie nadesłanych materiałów
oprac. Ewa Chuchro, Barbara Sosińska-Kalata
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 4 kwietnia 2013 r.

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

„Przegląd Biblioteczny” drukuje materiały oryginalne i tylko takie, których autor nie zamierza opublikować w innych czasopismach lub pracach zbiorowych.

Teksty artykułów są recenzowane zgodnie z zasadami *double-blind peer review*. Każdy artykuł recenzowany jest przez dwóch recenzentów dobieranych spośród specjalistów problematyki w nim poruszanej na podstawie jednolitego formularza. Podstawowymi kryteriami oceny artykułu są: zgodność tematu z profilem czasopisma, wartość merytoryczna tekstu, jego organizacja logiczna i forma językowa. O przyjęciu tekstu do publikacji autorzy informowani są w ciągu 6-10 tygodni od otrzymania go przez Redakcję.

Redakcja „Przeglądu Bibliotecznego” uprzejmie prosi autorów o przestrzeganie przedstawionych poniżej zasad przygotowania i przesyłania materiałów do publikacji.

1. Zasady ogólne

Teksty powinny być napisane w programie WORD w formacie RTF. Artykuł nie powinien przekraczać 36 000 znaków (ze spacjami), a recenzja, sprawozdanie itp. – 14 000 znaków (ze spacjami). Teksty należy nadsyłać w formie elektronicznej na adres e-mail redakcji: przeglad.biblioteczny.iinsb@uw.edu.pl, ewentualnie na płycie CD/DVD wraz z jednym egzemplarzem wydruku na adres: Redakcja „Przeglądu Bibliotecznego”, Wydawnictwo SBP, 00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7.

Do każdego artykułu należy dołączyć **streszczenie autorskie** w języku polskim o objętości ok. 100 wyrazów (ok. 1000 znaków) oraz przekład tytułu artykułu i streszczenia na język angielski. **Streszczenie powinno zawierać następujące informacje: teza/cel artykułu, metody badań, najważniejsze wyniki, wnioski.**

Wydawnictwo SBP i Redakcja „Przeglądu Bibliotecznego” podpisała porozumienie z redakcją „The Central European Journal of Social Sciences and Humanities” (CEJH) w sprawie elektronicznej publikacji streszczeń prac naukowych ukazujących się w „Przeglądzie Bibliotecznym”. Przedsięwzięcie to nie ma charakteru komercyjnego, a służyć ma popularyzacji polskiego dorobku naukowego. Jeśli Autor nadsyłanego do „PB” artykułu **nie wyraża zgody** na publikację jego abstraktu w CEJH, prosimy o wyraźne określenie na piśmie swego stanowiska.

Autorzy artykułów proszeni są o przygotowanie odrębnej strony tytułowej, zawierającej tytuł artykułu, nazwisko autora oraz adres do korespondencji i *e-mail*. Zgodnie z zasadami przeciwdziałania zjawiskom *ghostwritingu* i *guest authorship*. Redakcja prosi również, aby na tej stronie ujawnione zostały nazwiska i afiliacje wszystkich osób, które przyczyniły się do powstania artykułu, ich rola i udział w przygotowaniu publikacji (kto jest autorem koncepcji, założeń, metod itp. wykorzystywanych w pracy zgłoszonej do druku; procentowy udział w przeprowadzonych badaniach i opracowaniu artykułu). Redakcja zobligowana jest do poinformowania, iż *ghostwriting* i *guest authorship* są przejawem nierzetelności naukowej, a wszelkie wykryte przypadki muszą być przez Redakcję demaskowane, włącznie z powiadomieniem odpowiednich podmiotów (instytucje zatrudniające autorów, towarzystwa naukowe, stowarzyszenia edytorów naukowych itp.). Redakcja prosi także o podanie informacji o źródłach finansowania publikacji, wkładzie instytucji naukowo-badawczych, stowarzyszeń i innych podmiotów (*financial disclosure*).

Na pierwszej stronie artykułu powinien być umieszczony jedynie tytuł oraz oświadczenie Autora/Autorów, że tekst przedstawiany redakcji „Przeglądu Bibliotecznego” nie był dotychczas opublikowany ani zgłoszony do publikacji w żadnym innym czasopiśmie. Jeśli tekst był prezentowany na konferencji, należy podać jej szczegółowe dane wraz z ewentualnymi informacjami o publikacji materiałów konferencyjnych. Jeśli artykuł jest częścią przygotowywanej do druku książki, należy podać jej dane oraz planowany termin publikacji. Zapewnienie anonimowości tekstów przekazywanych do recenzji wymaga, aby w tekście artykułu w żadnym miejscu nie była umieszczona informacja umożliwiająca identyfikację autora.

2. Zasady szczegółowe opracowania artykułu

Tekst artykułu powinien być podzielony na nienumerowane podrozdziały zaopatrzone w tytuły. W pierwszej części zaleca się umieścić informacje wprowadzające w problematykę prezentowaną w artykule. W części ostatniej – wnioski końcowe i podsumowanie przedstawionych rozważań.

Tytuły czasopism, wystaw, konferencji, programów itp. powinny być zapisane w cudzysłowie; tytuły publikacji (książek, artykułów itp.) należy wyróżnić kursywą.

Materiały ilustracyjne (tabele, wykresy itp.) powinny być przygotowane w odcieniach szarości z zaznaczeniem ich miejsca w tekście; wszystkie ilustracje powinny mieć własną numerację oraz tytuły (dopasowany stopień pisma legendy danego rysunku czy wykresu [8 p. Ariel]).

Przypisy powinny być umieszczone na dole strony i ponumerowane liczbami arabskimi; zaleca się ograniczenie liczby przypisów do niezbędnego minimum.

Przypisy bibliograficzne zastępuje się odesłaniem do bibliografii załącznikowej, którą należy opracować zgodnie z zasadami APA Style; odesłanie w tekście umieszcza się w nawiasie okrągłym wg poniższych zasad. Ogólne powołania na literaturę w tekście należy podawać w formie:

– odesłanie do jednego dzieła: (Kowalski, 1990) lub (*Biblioteki...*, 1976);

– odesłanie do kilku dzieł: (Abramowicz, 2001; Kowalski, 1990; 1995) lub (*Biblioteki...*, 1976; Jankowska & Majewski, 2004, Berners-Lee et al., 2001).

Odwołania do określonych stron cytowanych tekstów należy podawać w formie: (Iyer, 1995, p. 15) albo (Taradejna & Taradejna, 2004, s. 231-233) albo [Zybert, red., 2004, s. 18].

Opisy bibliograficzne wykorzystanych źródeł należy umieścić na końcu tekstu w bibliografii załącznikowej w układzie alfabetycznym autorów. Prace zbiorowe należy umieszczać pod nazwiskiem redaktora. Jeśli brak w źródle nazwy autora lub redaktora pracy zbiorowej, na pierwszym miejscu umieszcza się tytuł. W opisach dzieł wydanych za granicą obowiązuje pisownia stron, numerów, skrótów w języku tekstu (np. „W” w języku polskim = „In” w języku angielskim, „s.” w języku polskim = „p.” w języku angielskim). Opisy prac tego samego autora powinny być uporządkowane według chronologii występującej, a w każdym z nich należy powtórzyć nazwisko i imię (imiona) autora. Prace tego samego autora opublikowane w tym samym roku należy oznaczać wg zasady: Dembowska, Maria (1976a)..., Dembowska, Maria (1976b)..., itd. Przykłady redagowania opisów bibliograficznych przedstawiono poniżej.

Książka

Dembowska, Maria (1991). *Nauka o informacji naukowej: organizacja i problematyka badań w Polsce*. Warszawa: IINTE.

Iyer, Hamalata (1995). *Classificatory structures. concepts, relations and representation*. Frankfurt/Main: Indeks Verlag.

Taradejna, Małgorzata; Taradejna, Ryszard (2003). *Dostęp do informacji publicznej a prawna ochrona informacji dotyczących działalności gospodarczej, społecznej i zawodowej oraz życia prywatnego*. Toruń: Wydaw. Adam Marszałek.

Praca zbiorowa

Biblioteki publiczne województwa toruńskiego: informator (1976). Toruń: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska im. M. Kopernika.

Burgess, Robert G., ed. (1993). *The research process in educational settings : ten case studies*. London: Falmer Press.

Zybert, Elżbieta B., red. (2002). *Książka i biblioteka w środowisku edukacyjnym*. Warszawa: Wydaw. SBP.

Artykuł w czasopiśmie

Augustyniak, Anna (2004). Międzynarodowa Federacja Informacji i Dokumentacji. *Przegląd Biblioteczny*, z. 1/2, s. 3-21.

Dervin, Brenda; Nilan, Michael (1986). Information Needs. *Annual Review of Information Science and Technology*, vol. 21, pp. 3-31.

Artykuł w pracy zbiorowej

Gawrysiak, Piotr (2000). W stronę inteligentnych systemów wyszukiwawczych. W: *Multimedialne i sieciowe systemy informacyjne*. Materiały konferencyjne pod red. Cz. Daniłowicza. Wrocław: Oficyna Politechniki Wrocławskiej, s. 59-69.

Hartley, Joellen T.; Harker, Judith O.; Walsh, David A. (1980). Contemporary issues and new directions in adult development of learning and memory. In: *Aging in the 1980's : Psychological issues*. Ed. by L. W. Poon. Washington, DC: American Psychological Association, pp. 239-252.

Artykuł w czasopiśmie elektronicznym

Berners-Lee, Tim; Hendler, James; Lassila, Ora (2001). The Semantic Web. *Scientific American* [online], May [dostęp: 30.06.2004]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.sciam.com/article.cfm?articleID=00048144-10D2-1C70-84A9809EC588EF21>>.

Frederickson, B.L. (2000). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. *Prevention & Treatment* [online], vol. 3 [dostęp: 11.12.2001]. Dostępny w World Wide Web: <<http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html>>.

Głapa, Janusz (2002). Informacja gospodarcza w Książnicy Pomorskiej. *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 11 (40); [dostęp: 11.03.2003]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ebib.oss.wroc.pl/2002/40/glapa.php>> .

Dokument z witryny instytucji, organizacji lub osoby prywatnej

APA (1995). *APA public policy action alert: Legislation would affect grant recipients* [online]. American Psychological Association [dostęp: 25.01.1996]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.apa.org/ppo/istook.html>>.

Chou, Luyen; McClintock, Robbie; Moretti, Frank; Nix, Don. H. (1993). *Technology and education; Choosing pasts and imagining educational futures* [online]. Columbia University, Institute for Learning Technologies; [dostęp: 25.11.1996]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ilt.columbia.edu/publications/papers/newwine1.html>>.

MENiS (2004). *PISA 2003 – Informacja przygotowana przez OECD* [online]. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu; [dostęp: 14.12.2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.men.waw.pl/wspolpraca/biezace/pisa_oecd.php>.

Smith, Brian (2004). *Ontology and information systems* [online]. The Buffalo University, Department of Philosophy; [dostęp: 30.06.2004]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ontology.buffalo.edu/ontology.doc>> .

US NLM (2004). *Unified Medical Language System* [online]. US National Library of Medicine. National Institutes of Health; [dostęp: 30.06.2004]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.nlm.nih.gov/research/umls/umlsmain.html>>.

Po przyjęciu artykułu do druku autorzy proszeni są o przesłanie swojej fotografii o dobrej rozdzielczości (elektronicznie, w formie pliku JPG lub TIF, ewentualnie pocztą, w formie odbitki o dobrej jakości) oraz krótkiej informacji biograficznej (do 70 słów), która powinna zawierać następujące elementy: tytuł / stopień naukowy lub zawodowy autora, aktualne miejsce pracy i zajmowane stanowisko; specjalności naukowe lub zawodowe, najważniejsze publikacje (max. 3).

Redakcja nie przyjmuje tekstów, które nie są opracowane zgodnie z powyższymi wskazówkami i zastrzega sobie prawo skracania tekstów oraz wprowadzania zmian w uzgodnieniu z autorem. Redakcja nie zwraca przesłanych materiałów.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

Warunki prenumeraty

Zamówienia na „Przegląd Biblioteczny” prosimy kierować na adres:

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
02-086 Warszawa
Al. Niepodległości 213

- pocztą
- telefonicznie – tel. (22) 825-50-24, (22) 608-28-26
- faksem – (22) 825-53-49
- pocztą elektroniczną – e-mail: sprzedaz@sbp.pl

Sprzedaż odręczna (w godz. 9⁰⁰ – 15⁰⁰)

- w siedzibie SBP (Al. Niepodległości 213)
- w Wydawnictwie SBP (ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-335 Warszawa
tel/fax (22) 827-52-96)

Nasze konto: MILLENNIUM 70 1160 2202 0000 0000 2814 5355

„Przegląd Biblioteczny” można otrzymywać:

- składając zamówienie na dowolny okres lub na poszczególne zeszyty zarówno archiwalne, jak i bieżące; odbiorca wnosi wówczas opłatę po otrzymaniu przesyłki (zeszytu) wraz z rachunkiem
- za gotówkę bezpośrednio w Dziale Sprzedaży Wydawnictwa SBP

Cena prenumeraty na 2013 r. – 184 zł.